

AZ ORSZÁGOS
M. KIR. MINTARAJZISKOLA
ÉS
RAJZTANÁRKÉPZŐ
ÉRTESITŐJE

AZ 1902—1903. TANÉVRŐL.

KÖZLI

VÁRDAI SZILÁRD

H. IGAZGATÓ.

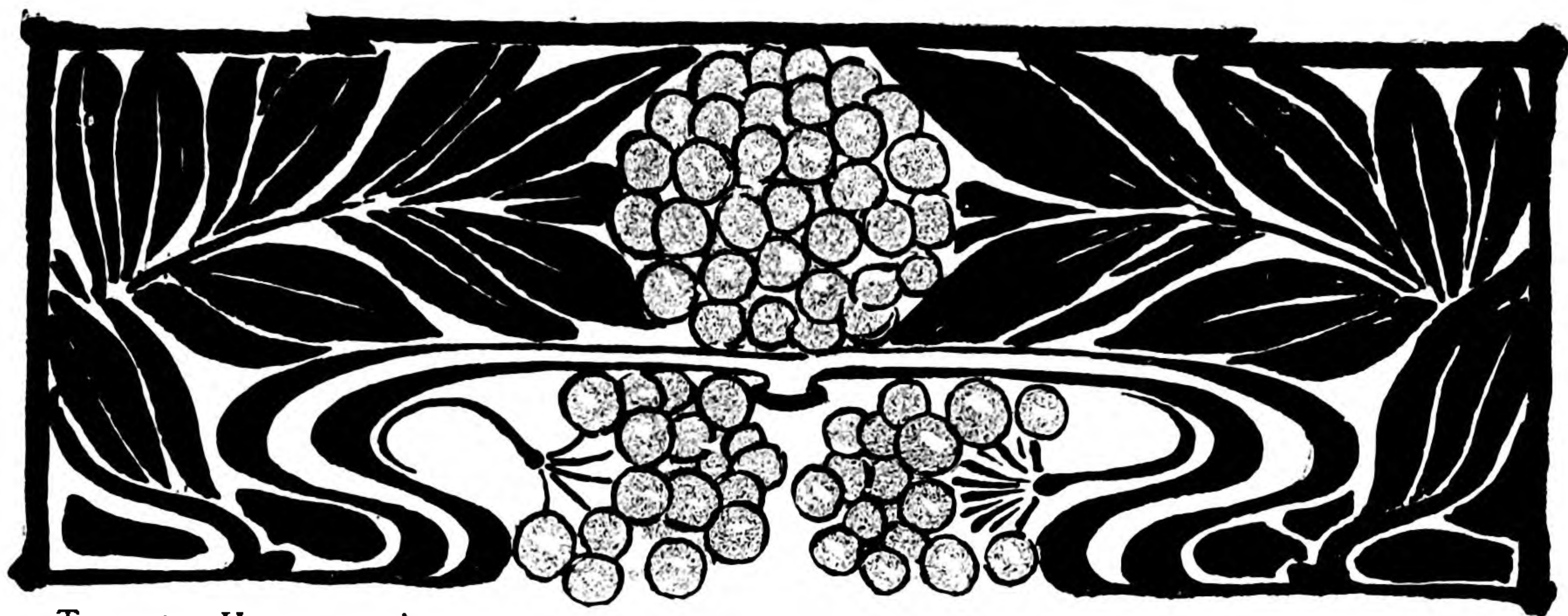

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

1903.

ORSZÁGOS MAGY. KIR.
MINTARAJZISKOLA
és RAJZTANÁRKÉPZŐ

Tervezte: HENDRICH ANTAL.

I.

KELETY GUSZTÁV.

1834—1902.

Komjátszegi KELETY GUSZTÁV nem csupán jól ismert név, hanem hazánk művészet-fejlődési történetében valószínű fogalom.

Az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző erkélyéről e tanév kezdetén hatalmas gyászlobogó az ő kimulását s az intézet, valamint hazánk nagy veszteségét hirdeté; mert midőn KELETY GUSZTÁV hosszú kínos betegsége után múlt évben életében talán először — de fájdalom egyúttal utolszor — pihenőre tért, hazánk nagyjai sorából oly magasan kiváló egyéniség dőlt ki, aki *egy* személy által aligha lesz többé pótolható, mivel az ő művészeti nagy látköre és tudása irodalmi működésének adott súlyt, — irodalmi képzettsége pedig a művészeti fejlődést mozdította hathatósan elő hazánkban.

KELETY, a finom, mélyérzésű művész, kiváló szaktudós, előkelő izlésű és széles látkörű æsthetikus, a szellemes és mélyreható bíráló — kinek néha éles, de szak-

avatott és meggyőző igazságos kritikái miatt életében nem egy ellenfele támadt, korszakalkotó tevékenységével, melyet a magyar nemzet önrendelkezési jogának visszaszerzése óta — addig, míg súlyos betegsége munkaképtelenné nem tette — kifejtett, *örökbecsű érdemeket* szerzett magának.

Hiszen alig létezik hazánkban oly képző- vagy iparművészeti intézmény, mely KELETY GUSZTÁV nevéhez ne fűződne. Neki jutott az úttörő feladat, hogy a művészetet hazánkban (néhány évtized előtti teljesen elhanyagolt állapotából) nehéz küzdelmek árán feléleszsze s a további fejlesztés alapjait megvesse.

Igaz ugyan, hogy néha-néha a legszilárdabb építmény is az időváltozások befolyása következtében tatarozásra szorul, de tagadhatatlan, hogy az eddigi összes képző- és iparművészeti intézményeinknél KELETY nem csak a széles fundamentumokat rakta le, hanem ezen alkotásait kedvezőtlen viszonyok között be is tetőzte s azok csak továbbfejlesztés vagy értékesítés céljából, úgyszólván, mint az érett gyümölcs, hullottak le örökségképpen utódainak ölébe.

Az elhunytban az orsz. magy. kir. mintarajziskola és rajztanárképző, a II-ik m. kir. festészeti mesteriskola továbbá a m. kir. szobrászati mesteriskola és az orsz. m. kir. iparművészeti iskola vesztette el első, volt alapító igazgatóját. Ő volt egyik alapító tagja és sok évig igazgatója a magyar képzőművészeti társulatnak; az orsz. m. iparművészeti muzeum, az iparművészeti társulat és az I. festészeti mesteriskola létesítése érdekében ő fáradozott ékesszólásával s szakavatott finom tollával, irodalmilag

ő keltette fel meggyőző alapos érveléseivel az érdeklődést a hazai képzőművészetek fejlesztése és a művészeti nevelés iránt.

A magyar nemzeti muzeumi és a m. tud. akadémiai freskók, — és más műemlékek létesítését főleg az ő lelkes és hathatós felszólalásai mozdították elő; egyszóval a mi hazánk művészeti fejlődésében az adott viszonyok és körülmények között ezen aránylag rövid idő alatt elérhető volt — ez legnagyobb részben KELETY GUSZTÁV-nak a *művészeti agitátornak* köszönhető.

A képzőművészetek számára alkotott iskolák közül az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző létesítése 1871. évben volt az első alapvetés, melyet KELETY a művészeti szakoktatás terén fogatosított.

Ezen intézet szervezete két fő irányban fejlesztett új művésznemzedéket a hazának.

Az egyik csoport a szakszerűen képesített rajztanároké, kik az összes hazai tanintézetekben a művészeti izlés, a művészet megértése és nemesítő élvezete iránti fogékonyság hivatott terjesztői; a másik csoport a szabad művészi pályára készülő növendékeké. Az újabb művészi generationak javarésze a *mintarajziskolában* nyerte kiképeztetésének alapját.

«Ez eredményben az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző bátran hivatkozhatik szintén a maga hagyományára s — bár tanárai közül néhányat időközben elvesztett — csak az intézet előnye és a sors kedvezése, hogy e hagyományos fejlődés ugyanazon kipróbált erők vezetése alatt áll még ma is, mint megalapítása idejében.»

Többek között körülbelül ezt hangsúlyozta dr. SZMRECSÁNYI MIKLÓS ministeri osztálytanácsos a vallás- és közoktatásügyi ministerium művészeti ügyosztályának volt főnöke, az állami művészeti iskolák 1896. évi május hó 31-én végbe ment milleniumi ünnepélye alkalmával tartott beszédében.

Dr. SZMRECSÁNYI MIKLÓS művészeti ügyeinknek alapos ismerője ezen nyilatkozatához hiteles adatait úgy is, mint az orsz. képzőművészeti tanács volt előadója s úgy is, mint a magyar képzőművészeti társulat sok éven át volt titkára közvetlen tapasztalásból merítette.

KELETY ebbeli működésének vagyis intézetünk szervezése körül szerzett érdemeinek méltatása céljából a magunk részéről tehát csak a következőket hozzuk még fel.

Mindenütt, a hol intézetünkből kikerült rajztanáraink oly positiót nyertek, melyben a szakszerű rajztanításra megvannak a nélkülözhetetlen föltételek, ott ők helyüket *általános megalégedésre* töltik be, sőt nagyon gyakran kitüntetésre érdemesített eredménynyel működnek.

Magasabb szakiskoláink (saját intézetünket fel sem említve) a m. kir. József-műegyetem, az orsz. m. kir. iparművészeti iskola, a székes-fővárosi iparrajziskola, a fővárosi és vidéki ipari szakiskolák, jobban javadalmazott közép-, polgári- és felsőbb leányiskolák, valamint tanítóképzők vezetői — mindig nagy elismeréssel nyilatkoztak alkalmazásban lévő rajztanárainkról.

Számottevő iparművészeti tervezőink névsorában az első helyeken nem-e intézetünkből kikerült rajztanárok neveivel találkozunk?

Tömegesen sorolhatnánk fel festőművészeket, s az

aktiv rajztanárok között is többen vannak, kik intézetünk négy évi tanfolyamának elvégzése után műveikkel a Múcsarnokban, a Nemzeti Szalonban és más hazai, valamint külföldi, kiállításokon szerepeltek s állandóan részt vesznek.

KELETY tehát ezen — feladata magaslatán álló — *rajztanárképzőt* létesítette először s ezen alapvető anyaintézet egyes külön szakosztályaiból keletkeztek később az újabb művészeti szakiskolák, melyek az anyaintézetből táplálkozva és sok éven át védőszárnyai alatt fejlődve, csak addig maradtak KELETY közvetlen vezetése, illetve igazgatósága alatt, míg ő atyai gondoskodással s nehéz küzdelmek árán mindegyiket a saját hajlékába nem juttatta.

Ilyen volt az orsz. m. kir. iparművészeti iskola öt külön szakosztályával, továbbá a m. kir. szobrászati és a m. kir. II-ik festészeti mesteriskola; a m. kir. festészeti női iskola is több éven át a mintarajziskola és rajztanárképző kebelébe tartozott.

Ezen intézetek KELETY igazgatósága alatt öt bérházban és két állami épületben, hét egymástól távol eső utcában, három városi kerületben voltak szétszórva, míg jelenleg minden intézet saját hajlékában elhelyezve, külön-külön igazgatósággal bír.

KELETY ezen intézeteknek sok éven át nem csak lelkes vezetője s mindenért felelős öre volt, hanem egyszersmind gondnoka, a legcsekélyebb írásbeli munkának húsz éven át fogalmazója s egyúttal másolója is.

Ezen nagy felelősséggel terhes rendkívüli munkásságáért — az állásával járó sok tiszteletbeli teendőit nem

is említve — KELETY a mintarajziskola és rajztanárképző intézeti rendes tanári fizetésén, — mely csak élete alkonyán emelkedett magasabbra — s az iparművészeti iskola igazgatása fejében járó alig számbavehető (400, később 500 frtnyi) tiszteletdíján kívül más honoráriumot nem kapott; ellenben ő hazafiság, kötelességtudás s ideális lelkesedésből az ügy érdekében nem csak drága teljes munkaerejét áldozta fel, hanem művészeti gyakorlati tevékenységéről, mely neki bizonyára lelki szükséglet volt, mondott le, s ezzel egyszersmind nagy anyagi áldozatot is hozott.

KELETY soha sem kereste a népszerűséget, akár a maga, akár a vezetése alatt álló intézetek tevékenységének zajt ütő méltatását s nem hódolt a szemfényvesztő divatos napisikereknek, hanem szeretettel, bámulatos önmegtagadással, soha sem szünetelő komoly, csendes munkálkodással és ideális lelkesedéssel teljesítette kötelességeit még akkor is, midőn már súlyos betegsége szüntelenül gyötörte.

Szellemi üdeségét utolsó pillanataig sem bénította meg a fizikai hanyatlás.

Az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző tanári testülete komjászegi KELETY GUSZTÁV intézeti igazgatónak elhalálozása felett érzett fájdalomának az 1902—3. tanévet megnyitó első értekezletén is kifejezést óhajtván adni, az alábbiakat iktatta jegyzőkönyvébe:

«Az elhunytban az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző nagyérdemű igazgatóját, a tanári kar szerető barátját és munkatársát, a magyar kultúra egy oszlopos tagját vesztette el.

Hervadhatlan érdemeket szerzett ő iskolánk szervezésében és annak harmincz éven túl terjedő vezetésében és fejlesztésében. Intézetünknek első igazgatója volt ő, egyszersmind annak egyik megalapítója.

Mint ember szerencsés és ritka találkozása volt ő oly kiváló tulajdonságoknak és képességeknek, melyek őt az igazgatói szék betöltésére praedestinálták.

Szeretetreméltó egyénisége és jelleme barátjává és tisztelőjévé tette mindazokat, kik őt közelebbről megismerhették; mély érzésű művész, kinek alkotásai a magyar tájfestészetnek maradandó kincsei.

Előkelő izlésű és széles látkörű aesthetikus, ki irodalmilag keltette föl az érdeklődést a hazai képzőművészet iránt.

Szellemes és mélyreható bíráló, kinek nemes intenciókban gyökerező kritikája bátorítólag és nevelőleg hatott a fejlődő művész-generációra.

A hazai rajzoktatásnak az ő tevékenysége adott irányt és lendületet. Ügyeink ékestollú és meggyőző szavú tolmácsolója volt ő, ki szerencsés kézzel háritotta el az elénk torló akadályokat.

Életalkonya terhét évek hosszú sorára terjedő kinos betegség tette súlyossá: tanui voltunk annak a — csaknem emberfeletti — lelki erőnek és türelemnek, melylyel a reá nehezedő sorscsapást viselte. De az élet gyötrelme sem tudta megtörni kötelességérzetét és nem tudta megkérgesíteni minden nemes iránt hevülő szívét.»

Néhai komjátszegi KELETY GUSZTÁV, akadémiai festő, képzőművészeti író, kir. tanácsos, az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző, valamint az orsz. m. kir. iparművészeti iskola, továbbá a m. kir. II-ik festészeti és a m. kir. szobrászati mesteriskola volt első igazgatója; a m. tud. akadémia és a Kisfaludy-társaság volt tagja; a III. oszt. vaskoronarend, az I. Ferencz József rend és a kir. porosz III. osztályu vörös sasrend lovagja, a francia köztársaság közoktatásügyi tisztje; az orsz. közoktatásügyi, a m. képzőművészeti- és az iparoktatási tanácsnak, valamint a szerzőjog állandó szakbizottságának és a képzőművészek egyesületének volt tagja; a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság volt elnöke; az orsz. képzőművészeti társulat és a magyar iparművészeti társulat volt alapító tagja s előbbinek egyuttal sok éven át volt igazgatója; a magyar rajztanárok országos egyesületének volt diszelnöke stb. — született Pozsonyban 1834. évi deczember hó 13-án, meghalt Budapesten 1902. évi szeptember hó 2-án.

Az elhunynak hagyatékában talált és már 35 év előtt a hazai sajtóban részben már megjelent életrajzi adatai a következők:

KELETY GUSZTÁV gimnáziumi tanulmányait részben a budapesti kegyesrendieknél, részben pedig a pesti ág. ev. iskolában végezvén, 1852-ben Pesten mint egyetemi hallgató nagy nélkülözések között jogi tanulmányait kezdte meg s később — hogy művészi hajlamát is némileg kielégíthesse — Bécsbe ment, hol jogi tanulmányait folytatva, egyuttal az akkor oly híres RAHL KÁROLY festőművész tanítványa lett.

Bécsből visszatérve jogi tanulmányait itthon fejezte be s ez időben mint nevelő br. EÖTVÖS JÓZSEF házába, Loránt nevű egyetlen fiához, került, hol ő maga is tanítvány lett, mert ifjú fogékony elméjére általános műveltségére és jegeczesedő jellemére báró EÖTVÖS JÓZSEF tiszta, magas szellemi légköre, melyről KELETY egész életén át mindig hálás pietással emlékezett meg, nagy befolyást gyakorolt.

Később KELETY, tulajdonképeni hajlamát követve, a müncheni képzőművészeti akadémián s egyes hirneves művészeknél tájfestő művészsze képezte magát s hogy anyagi helyzete ott sem volt rózsás, erről az akkori lapokban megjelent alábbi közlemények is tanuskodnak.

«KELETY GUSZTÁV-nak azért kellett festeni, hogy rajzolni és festeni tanulhasson.»

«Anyagi helyzete leverő lett volna, ha szilárd akaratával nem küzdi az akadályokat.»

«Valamint a bécsi utat egy megfestett oltárkép árán tehette meg, épúgy első müncheni útjára csak egy előre kifizetett megrendelés árán (ami akkori időben ritkaság számba ment) készülhetett. A második évét Münchenben meg csak úgy tölthetné, hogy az időközben természet után rajzolt vázlatokat ott rajzoló köre a «Hegyaljai Album» számára. A hazában töltött idejét nem annyira nagyobb szabásu képek festésére, mint inkább illusztrálásra fordítá; ebbeli működése pedig úgyszólván korszakot alkotott képes vállalatainkban.» Hazai fametszőink haladására szintén — eleinte mint illusztrator, életpályájának utolsó szakában pedig mint az «Osztrák-Magyar Monarchia Írásban és Képben» czimű vállalat magyar

művészeti bizottságának 17 éven át volt elnöke — buzdító és irányadó befolyást gyakorolt.»

A mintarajziskola megnyitása tanévében ő szervezte ezen intézet keretében a fametszésészeti szakosztályt, mely csak egy évtizednél későbbben kebeleztetett be az iparművészeti iskolába.

Nagyobb nevezetesebb olajfestményei, melyek közül kettő a nemzeti muzeumban is látható, a «Száműzött parkja», «Zrinyi a költő», a «Szádelői völggy», a «Felhagyott országút», «Gödöllői erdőrészlet» stb. Ezenkívül mindamellett, hogy KELETY 20 éven át egyéb hivatalos nagy elfoglaltsága miatt ecsethez úgyszólván csak lopva nyúlhatott, mégis sok kisebb-nagyobb festmény és számtalan tanulmányrajz tanuskodik KELETY páratlan szorgalmáról, finom művészi érzéke, tudása, komoly törekvése s nagy, productiv tehetségéről.

«A műkritika terén, melyen KELETY annak idejében szintén úttörő volt, nagy hírt szerzett magának. Élénk irálya sokszor keserü, de mindig igazságos ítélete s a hazai művészet érdekében tett számos felszólalásai figyelmet gerjesztettek iránta irodalmi körökben is és már 1867-ben azon kitüntetést szerzék meg számára, hogy a *Kisfaludy-társaság* őt tagjai közé sorozta. Itt tartott székfoglalója méltán feltűnést keltett, mert szerzője önálló, a művészeti æsthetikát új szempontból, eredeti módon tanulmányozó műirónak mutatá be magát.»

A m. Tud. Akadémia KELETY GUSZTÁVOT 1878-ban szintén tagjai közé választotta s úgyszólván az ő felszólalásai adták az impulzust a dísztermet jelenleg ékesítő nagy műbecscsel bíró LOTZ-féle freskók létesítésére.

Néhai EÖTVÖS JÓZSEF báró megbízásából KELETY először 1868-ban utazta be Európa legmíveltebb országait, a hol hivatva volt nem csak a művészetet, hanem a művészet felvirágzásához nélkülözhetetlen műintézeteket is tanulmányozni, mely tanulmányútjáról nagyértékű kimerítő jelentésével 1870-ben számolt be.

Egy évvel később szervezte KELETY, PAULER TIVADAR akkori közoktatásügyi minster megbízásából, az orsz. mintarajziskolát, melynek ő igazgatója lett. Ezen intézettel kapcsolatos faragászati tanműhely és diszitő szobrászati szakosztály szervezésével 1880-ban fektette le a jelenlegi orsz. m. kir. iparművészeti iskola alapját, mely intézetnél 16 évi igazgatása alatt — egy osztály kivételével — a most létező összes szakosztályokat, valamint a diszitő-kárpitosok, paszománosok s ötvösök esti tanfolyamát is létesítette.

Ugyanezen időben szervezte KELETY a m. kir. festészeti- és a szobrászati mesteriskolákat, melyeknek ő 1897-ig szintén igazgatója volt.

Sokoldalú volt az ő irodalmi működése is, mely azonban a nagyközönség előtt nagyobb részt rejtve maradt, mert a képzőművészeti társulatok kiállításait ismerető cikkein s talán a különféle szoborpályázatok alkalmával írt bírálatain kívül — csak a következő nevezetesebb művei kerültek sajtó alá: «A képzőművészeti oktatás külföldön és feladatai hazánkban.» — «Idősb MARKÓ KÁROLY műveinek ismertetése.» — «Emlékbeszéd TREFORT ÁGOSTON felett.» — «Festészet és szobrászat az 1896. évi ezredéves kiállításon» stb.

Jelentékeny számú irodalmi nagy értékű munkája kéziratokban s többnyire poros aktacsomagokban van eltemetve.

*

KELETY GUSZTÁV ravatala az intézet tágas, teljesen gyászba borított előcsarnokából nyíló, azon hivatalos helyiségében volt felállítva, melyben ő életének javarészét töltötte s iróasztala felett görnyedve, nem egy éjszakát virrasztott át.

Temetésénél többek között megjelentek: dr. WLASSICS GYULA vallás- és közoktatásügyi- és LÁNG LAJOS kereskedelemügyi ministerek, továbbá ZSILINSZKY MIHÁLY, HIERONYMI KÁROLY, HEGEDŰS SÁNDOR, K. LIPPICH ELEK, SZILY KÁLMÁN, HEINRICH GUSZTÁV, VARGHA GYULA, számos művész és közéletünk más jelese s ezenkívül nagyszámu gyászoló közönség, mely a termet, a tágas előcsarnokot és a nagy lépcsőházat teljesen betöltötte.

Az intézet tanári testületén kívül képviselve volt:

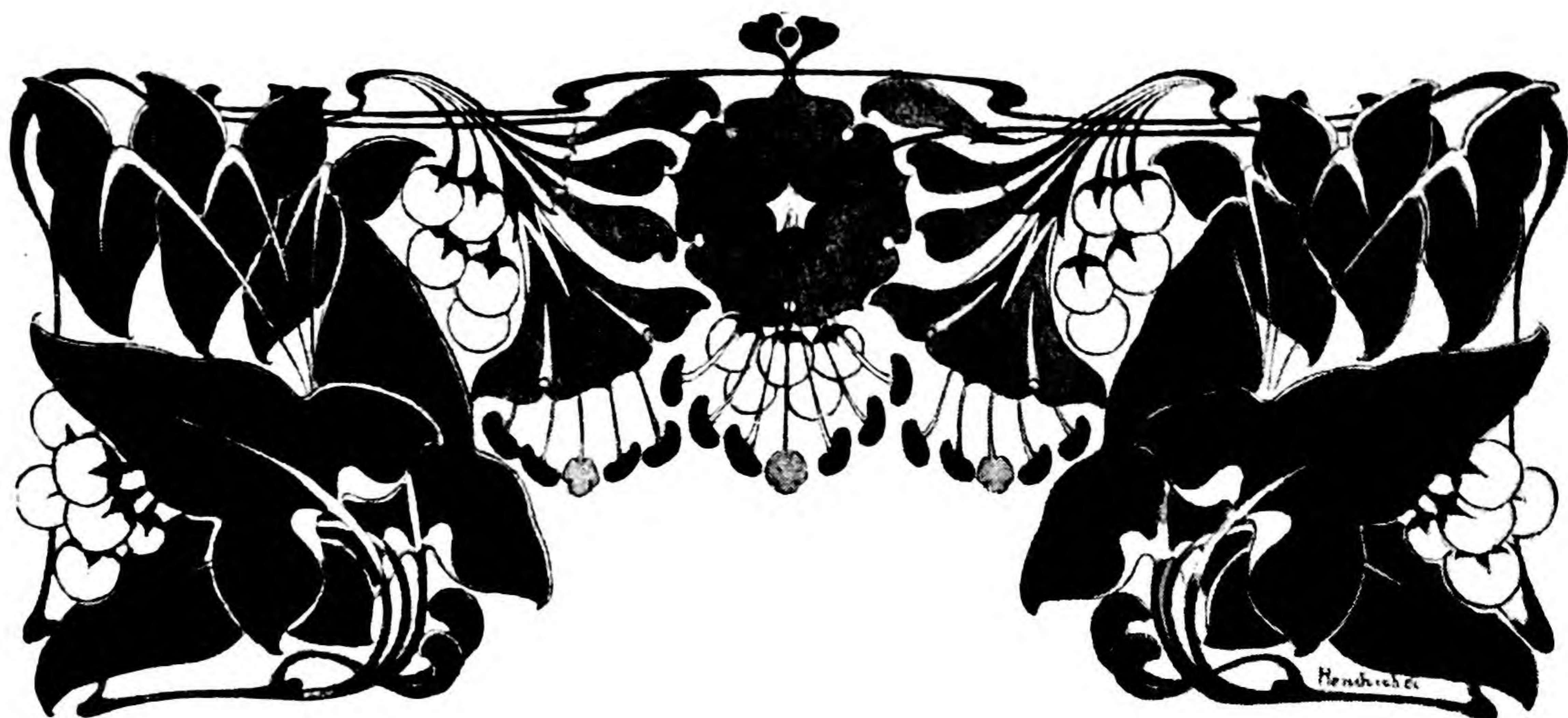
A Magyar Tudományos Akadémia, a Kisfaludy-Társaság, az Orsz. Képzőművészeti Társulat, a Nemzeti Szalon, az Orsz. Iparművészeti Társulat, a Rajztanárok Országos Egyesülete, a Magyar Képzőművészek Egyesülete, az orsz. m. kir. Iparművészeti iskola tanári testülete, a Tudomány és Műegyetem, a m. kir. Festészeti- és Szobrászati Mesteriskolák és az Országos Rajztanárvizsgáló Bizottság.

A gyászháznál a magyar képzőművészek nevében: JENDRASSIK JENŐ melegen búcsuztatta el a halottat. A Magyar Tud. Akadémia és Kisfaludy-Társaság nevében:

VARGHA GYULA rendes tag, és a *magyar rajztanárok* nevében KOVÁCH GÉZA intézeti r. tanár mondott mélyen megindító gyászbeszédet, míg a sirnál az intézet tanári testülete nevében az elhunynak legidősebb kartársa: SZÉKELY BERTALAN mondott egy utolsó Istenhozzádot az örökemlékű drága halottnak.

Várdai Szilárd.

Tervezte: HENDRICH ANTAL.

II.

KIVONAT

AZ INTÉZET FELVÉTELI- ÉS RENDSZABÁLYAIBÓL.

1. Az *«orsz. magy. kir. mintarajziskola és rajztanárképző»*-nek feladata rendszeres tanítás útján a jelenkor igényeinek és az ország szükségletének megfelelő *rajztanárokat*, illetve *rajztanítókat* és *rajztanítónőket* szakszerűen kiképezni, valamint tehetséges ifjakat és nőket, kik a képzőművészetek valamely ágára, különösen pedig a *festészetre* vagy *szobrászatra* szánják magukat, a szükséges ismeretek nyújtása és tehetségüknek gyakorlati fejlesztése útján, művészi pályájukra előkészíteni.

2. Az intézet, hivatásához képest, három szaktanfolyamot egyesít magába, ú. m.:

- a) a *rajztanár- és rajztanítójelöltek*,
- b) a *rajztanítónő-jelöltek* és
- c) a *művésznövendékek* (leendő festészek és szobrászok) tanfolyamait.

Ezen rendes tanfolyamokon kívül, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úrnak 1900. évi, 84.318. sz. rendelete alapján: *rajztanárok*, *képző- és iparművészek* részére egy külön esti szabad *aktrajzolási* tanfolyam (*szabad iskola*)

tartatik fenn, melyre korlátolt számban tandíjmentesen vétetnek fel a jelentkezők. Ezen vendéglátogatók szorosabb értelemben véve nem tartoznak az intézet kebelébe; őket a felvétel a *külön aktrajzolásban* való részvételen kívül semmi egyébire nem jogosítja.

Ezen külön aktrajzolásra *jogosító igazolványt* az igazgatóság állítja ki.

3. A *rajztanár-*, illetőleg *rajztanító-jelölt* tanfolyama *négy évre* terjed.

A *rajztanítónő-jelöltek* tanfolyama szintén *négy*, illetőleg *öt évre* terjed. És pedig:

a) Oly jelöltekre nézve, kik *elemi tanítónői oklevéllel* birnak, a *négyévi* tanfolyam kötelező.

b) Oly jelöltek, kik elemi tanítónői oklevéllel nem birnak, hanem a felsőbb leányiskola hatodik osztályát végezték, a négy évi rendes tanfolyamot megelőző *előkészítő* osztályba vehetők fel. Ezek tanfolyama tehát *öt évre* terjed.

A művésznövendékek tanfolyama általában nincs az évek bizonyos számához kötve; de a rendes tanfolyam itt is *négy évre* terjed.

4. A tanév I. és II. félévre van osztva.

Az első félév szeptember elején kezdődik s deczember 22-én végződik.

A II. félév január elején kezdődik és június közepén végződik.

5. *Új jelentkezők korlátolt számban*, rendszerint minden tanév kezdetén, vagyis szeptember hó *első* napjaiban vétetnek fel. A tanév folyamán a fölvétel csak különösen méltányolandó okok alapján s azon esetben lehetséges, ha évközben egyes helyek megüresednek.

Az intézet I., II. és III. éves növendékei a *következő tanév* első felére *június* hó közepén, a tanév második felére pedig *január* hó első napjaiban kötelesek *beiratkozni*.

A beiratást az igazgatóság végzi, de az *új* jelentkezők csak *ideiglenesen* vétetnek fel. A *végleges* felvétel a 9. pontban említett *felvételi vizsgálat eredményétől* s az ennek alapján hozott tanári határozattól függ.

6. A növendékek lehetnek *rendesek* vagy *rendkívüliek*.

A *rendes* növendékek kötelesek azon évfolyamnak, melyre beiratkoznak, összes tárgyait rendszeresen hallgatni, illetőleg gyakorolni; a *rendkívüli* növendékek pedig az egyes tantárgyakból tetszés szerint választhatnak, de a választott tantárgyakat szintén kötelesek rendszeresen gyakorolni, mert ellenkező esetben az illető növendékek az intézetből kilépetteknek tekintetnek.

7. Mindenik növendék felvételének, illetőleg a felvételi vizsgálatra való bocsátásnak *előfeltételei* (melyeket születési, orvosi és iskolai bizonyítványokkal igazolni tartozik) a következők :

a) a betöltött 16-ik korév ;

b) ép látóérzék ;

c) megfelelő általános tanulmányi előképzettség s némi gyakorlottság a művészeti rajzolásban. Utóbbinak kellő foka külön felvételi vizsgálat útján igazolandó.

8. A felvétel feltételei a tanulmányi előképzettséget illetőleg a következők :

a) A *rajztanár*-jelöltekre nézve : *középiszkolai* (gymnasiumi vagy reáliskolai) érettségi bizonyítvány.*

b) A *rajztanító*-jelöltekre nézve: elemi iskolai *tanítói oklevél*, esetleg középiszkolai érettségi.*

c) A *rajztanítónő*-jelöltekre nézve : 1. elemi *tanítónői oklevél*, esetleg *középiszkolai érettségi* bizonyítvány ; 2. a *felsőbb leányiskola hatodik* osztályának elvégzése.**

d) A *rendes művésznövendékek* (férfiak és nők) fel-

* Kereskedelmi isk. érettségi bizonyítvánnyal bíró jelentkezők fel *nem* vehetők.

** Más hasonértékű hat osztály alapúl el nem fogadható.

vételére megkivántatik, hogy előzetesen valamely *közép- vagy polgári-iskolának*, illetőleg *felsőbb leányiskolának hat* osztályát végezték legyen.

Kivételesen rendkívüli látogatókul az oly jelentkezők is felvehetők, kik a fenti tanulmányi előképzettséget igazolni nem képesek, vagy a rendes növendékek számára előirt tanulmányi rendtől eltérőleg kívánják látogatni az intézetet. A választott tantárgyakból való megfelelő gyakorlottságot azonban — külön felvételi vizsgálat útján — ezek is igazolni tartoznak.

9. A felvételi vizsgálat a *rajztanár- és tanító-*, illetőleg *rajztanítónő-jelöltekre* nézve a következőkből áll:

a) *Alakrajzból*. Szobormintáról egy fej lerajzolása valódi nagyságban, a jelentkező saját ízlése szerint választandó papiroson, szénnel, krétával vagy egyéb hasonló anyaggal. Idő: 4 óra.

b) *Ékítményes rajzból*. Féldomború (ékítményt, virágot, gyümölcs csoportozatot vagy füzért ábrázoló) öntvénynek vagy faragványnak, esetleg élő növénynek lerajzolása. Idő: 4 óra.

c) *Szemléleti látszattan*. Egyszerű geometriai testcsoportozatnak pusztán szemlélet alapján való lerajzolása. Idő: 2 óra.

A *művésznövendékek* egy fejet élő minta után tartoznak lerajzolni. Idő: 4 óra.

Oly jelentkezőkkel szemben, kik ezen próbarajzolások alkalmával a művészi tehetség jelét kellően nem igazolják, a *felvétel feltétlenül megtagadható*.

A ki valamely *magasabb évfolyamba új* növendékül jelentkezik, rendes növendék gyanánt csak úgy vehető fel, ha a megelőző évfolyamok egész tananyagából az előirt vizsgálatokat sikerrel letette. Ellenkező esetben az ily jelentkező csak rendkívüli látogatóul vehető fel. Ha mint ilyen a tanév végén a megelőző egész tananyagból sikeres

vizsgálatot tesz, a következő tanévre rendes növendékül felvehető. Az itt említett vizsgálatokért tantárgyanként 5 K. külön vizsgálati díj fizetendő.

10. A felvételre jelentkezők a *beiratási tan- és értesítő-díjat* a felvételi vizsgálatnak megkezdése előtt kötelesek lefizetni. Ha a jelentkezők valamelyike nem vétetnék fel, a befizetett illeteket azonnal visszakapja.

A *végleges felvételre* nézve az intézet tanári testületének beltagjai határoznak.

11. Minden növendék *beiratási* díjul 4 koronát és értesítői díjul 2 K-át fizet.

A *rendes* növendékek *félévi* tandíja 10 kor.; a *rendkívüli* növendékek *félévi* tandíja 40 kor.

12. Szegénysorsú, tehetséges és szorgalmas növendékek az első tanféléven túl a tandíj lefizetése alól felmentést nyerhetnek.

A *tandíjelengedés* a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltóságához intézett és a beiratás alkalmával az intézet igazgatójánál benyújtott folyamodvánnyal kérelmezhető. A folyamodványt hatósági szegénységi bizonyítvánnyal, valamint az utolsó tanfélévről szóló tanbizonyítvánnyal kell fölszerelni. A folyamodvány nem bélyegköteles.

Az egyszer elnyert *tandíjmentesség* a tanfolyam egész hátralevő részére szól. Elveszti azonban az illető növendék a tandíjmentességet, ha az előmenetelben felötlő hanyatlást tanusít.

13. Minden rendes növendék részére az intézetbe való felvétele alkalmával *arczképes* és 2 koronás bélyeggel ellátott *igazolvány* állíttatik ki, mely az egész négy évi tanfolyamra szóló beiratási rovatokkal el van látva.

A ki *igazolványát* elveszti, az ezt az igazgatóságnak, a megsemmisítési eljárás folyamatba tétele végett bejelenteni tartozik. Ennek befejeztével az igazolványról másodlatot kap. A költségek az illető növendéket terhelik.

A rendkívüli látogatók arczképes igazolványt nem kapnak, felvételök, tanfélévről-tanfélévra, külön 30 filléres bélyeggel ellátott *«igazolvány»*-on tanusíttatik.

14. A növendékek minden tanfélév elején, az előadások megkezdésekor, igazolványuk felmutatása mellett az illető tanároknál jelentkezni tartoznak.

A gyakorlatokhoz szükséges *eszközöket* a növendékek a tanárok utasításai szerint az oktatás megkezdésekor beszerezni kötelesek.

15. Állami *ösztöndíjak* elnyerésére évenként pályázat hirdettetik, de e pályázaton csak oly *szegénysorsú* növendékek vehetnek részt, a kik már legalább egy tanféléven át intézeti tanulmányaikat sikeresen folytatták. Az ösztöndíjak csakis egy-egy tanévre szólnak.

Az igazgatósághoz bármily okból benyújtott folyamodványhoz csatolt okmányok elintézés után az e végből kitűzött határnapig az igazgatósági irodában annál bizonyosabban átveendő, mivel e határnapon túl az igazgatóság az illető *okmányokért nem szavatol*.

16. A rendes növendékek minden egyes csoportjára nézve ú. m.: 1. a rajztanár- illetőleg tanítójelöltek; 2. a rajztanítónő-jelöltek; és 3. a művésznövendékek részére a tanári testület félévenként külön-külön *tanórarendet* állapít meg, melyet az illető növendékek betartani kötelesek.

17. A *rendes* növendékek részére előirt *tanórarendtől való eltérést* csak a tanári testület engedheti meg.

A *rendkívüli* növendékek részére ama tantárgyak kötelezők, a melyeknek hallgatása vagy gyakorlása céljából a felvételt kérelmezték.

18. A növendékek szorgalmuk és haladásuk szempontjából tanfélévenként osztályozás alá esnek, mely célból a tanfélév alatt készített *rajzaikat és festményeiket* az illető szaktanároknak *beszolgáltatni tartoznak, ellenkező esetben e tárgyakból osztályzatot nem nyerhetnek*. Osztályozás

után a beadott munkák a növendékeknek rendszerint visszaadatnak, a tanárok azonban jogosítva vannak azokat egészben vagy részben az intézet növendék-munkatára vagy az iskolai kiállítás számára *visszatartani*.

A *kötelező* tantárgyakból a *tanár-*, *tanító-* és *tanítónő-jelöltek* minden tanfélév végén vizsgálatot tesznek.

Az *ösztöndíjasok* szorgalma és előmenetele külön ellenőrzés alá esik, melynek eredményét a tanárok havonként egy erre a célra szolgáló kimutatásba jegyzik be, mely az ösztöndíj-részletek kiszolgáltatására nézve irányadó.

19. A kik a *kötelező vizsgálatokat* bármily oknál fogva elmulasztják, vagy egyes tantárgyakból kielégítő osztályzatot nem nyernek — *pótvizsgálatot* tartoznak tenni.

A ki *egy félévben öt órát igazolatlanul*, vagy egy tantárgy félévi óraszámának egy harmadát akár igazoltan is *mulasztja*, azon tárgyból osztályzatra igényt nem tarthat, illetőleg vizsgálatra való bocsátását szaktanára ez alapon megtagadhatja.

A *javító* vagy *pótvizsgálati díj* tárgyanként 5 korona. Ez a díj a vizsgálat megkezdése előtt az igazgatóság nyugtájára fizetendő le; a pótvizsgálati díj lefizetése alól való felmentésnek csak oly esetben lehet helye, ha az illető a vizsgálatról való elmaradását kellően igazolni tudja.

Oly növendék, ki a tanév végén elégtelen osztályzatot nyert, de időközben a *rajztanításra képesítő alapvizsgálatot* ezen tárgyból sikerrel letette, a *pótvizsgálat alól felmentetik*, illetőleg a képesítő vizsgálaton nyert osztályzata a tanári kar által elfogadtatik.

Oly rajztanár-, illetőleg rajztanító-, vagy rajztanítónő-jelölt, ki az *alapvizsgálat* valamelyikén *megbukott*, rendes növendékül az intézeti felsőbb évfolyamba fel nem vehető. Ily növendék rendkívüli látogatónak beiratkozhatik s az esetleg időközben sikerrel kiállott *képesítő pótvizsgálat* alapján a rendes hallgatók közé újra felvehető.

Ha valamely növendék több tantárgyból elégtelen osztályzatot kap, az egész *tanév ismétlésére* utasítható. Megfelelő tehetség hiánya vagy hanyagság esetében a tanári testület kimondhatja, hogy az illető az intézetbe többé *fel nem vétetik*.

A *rendkívüli* növendék *felvétele megtagadható* a legközelebbi félévben abban az esetben is, ha az önként választott tantárgyai valamelyikéből nem kielégítő szorgalmat tanusít.

Az *osztályzatok* és szorgalmi jegyek fokozata: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

Zérus (0) jegy ott és akkor használandó, midőn valamely növendék osztályzata függőben van. Az ily hiányjegy megjegyzéssel kísérendő.

A «0» *hiányjegy* mellett az illető növendék *magasabb osztályba nem léphet*.

Az osztályzaton kívül minden növendék az általa hallgatott vagy gyakorolt minden egyes tantárgyból szorgalmi jegyet is kap.

Azon *osztályozási rovatok*, melyek oly tantárgyakra vonatkoznak, melyeket egyes növendékek nem hallgattak, mivel ezen tantárgyak hallgatása vagy gyakorlása az illetőkre nézve nem volt kötelező: a megfelelő nyomtatványokban *áthuzandók*.

20. Az *osztályozást* az egyes szaktanárok végzik s azt, a végeredményt megállapítandó tanártestületi összes ülés előtt, az «*osztályozási füzetekbe*» ideiglenesen bejegyzik. A «*minősítvényi könyvbe*» bevezetett, véglegesen megállapított érdemjegyeket pedig az illető szaktanárok sajátkezű aláírásukkal hitelesítik.

Ebből a *minősítvényi könyvből* a *rajztanár-, tanító- és tanítónő-jelöltek* minden tanfélév végén *tanbizonyítvány* alakjában kivonatot kapnak. Ily tanbizonyítványra a *művész-növendékek* és *rendkívüli* növendékek igényt nem

tarthatnak, hanem e helyett *látogatási bizonyítványt* nyerhetnek. A kik ezt kivenni óhajtják, ezt az igazgatóságnál a szabályszerű bélyeg átadása mellett külön kérni tartoznak. A felvételi vizsgálatokról bizonyítványok nem adatnak ki.

A *tanbizonyítványra* 30 filléres, a *látogatási bizonyítványra* pedig 1 koronás okmánybélyeg szükséges. *Katonai-ügyben* kiadott látogatási bizonyítvány bélyegmentes.

A tanévről kiadott nyomtatott *értesítőből* az igazgatóságnál minden növendék egy-egy példányt átvehet.

21. A tanév folyamán a jelesebb növendékek között *jutalom-* és *szorgalom-*díjak osztatnak ki, melyekről az illető növendékek külön hivatalos igazolványt kaphatnak. Művészeti és iparművészeti feladatok megoldására nézve pedig *pályadíjak* tüzetnek ki; a pályanyertes művek az intézeti könyvtár tulajdonába mennek át. Ezeken kívül a növendékek *szünidei* munkálataiból — az önálló, iskolán kívül való munkálkodás serkentésére — ugyancsak a növendékek munkatárának gyarapítására, *tanulmánymunkák* vétetnek meg.

22. A tanfolyam bevégzéséről a növendékeknek végbizonyítvány nem adatik ki. Ezt a rajztanár, illetőleg rajztanító- és rajztanítónő-jelöltekre nézve a tanfolyam végével lehető képesítő vizsgálat alapján kiadott oklevél pótolja.

23. *A tanórák rendes és pontos látogatása* a növendékek egyik legfőbb kötelessége. A tanítás mindennemű zavarása szigorúan kerülendő. A rend ellen vétőket a tanár a teremből kiutasíthatja.

24. *A tanórák elmulasztása igazolandó.* Ha az elmaradás csupán egyes órákra terjedt, akkor az igazolás az illető *szaktanároknál*, hosszabb elmaradás ezen kívül az *igazgatóságnál is igazolandó.* Úgy a tanároknak, mint az igazgatóságnak jogában áll a mulasztás igazolására írásbeli bizonyíték felmutatását követelni. Ha a növendék

olyan betegségbe esik, a melyből való felgyógyulása előre láthatólag huzamosabb időt vesz igénybe, akkor az esetről az igazgatóság azonnal értesítendő.

Betegség, vagy előre nem látható akadály esetén kívül a növendék az előadásokról csak *előzetesen* nyert *engedély* alapján maradhat el. Ily engedély egyes órákra az illető szaktanároktól, ennél hosszabb időre az igazgatótól kérendő. Huzamosabb *betegség* orvosi bizonyítvánnyal igazolandó.

A ki egy *héten át a tanórákon meg nem jelenik* és ez idő alatt az ezen pont első bekezdésében említett értesítést is elmulasztja, az intézetből *kilépettnek* tekintetik; a ki pedig több ízben, habár rövidebb időre is, igazolatlanul elmarad, az az intézetből *kizárható*.

25. *A tantermekben az oktatási időn kívül* a növendékek csakis avégből tartózkodhatnak, hogy ott magán-szorgalmi gyakorlatokat folytassanak. E célból a tantermek, a szünnapokat kivéve, naponkint reggeli 7 órától esti 7 óráig nyitva vannak. A tantermeknek szünnapokon való használatára az igazgatótól esetről-esetre külön engedély kérendő.

26. *A folyosókon és kapuban való céltalan tartózkodás* vagy csoportosulás, továbbá a tantermekben vagy a folyosókon való *zajongás*, végül a tantermekben való *dohányzás tiltva van*. Az oktatás ideje alatt egyik tanteremből a másikba való járás-kelés szintén tilos.

A tanulmányok egyik kiegészítő részét képezi az *intézeti könyvtár* használata is.

A növendékek a könyvtárban őrzött műveket az olvasó-teremben kívánságukhoz képest tanulmányozhatják, azoknak kezelésénél és forgatásánál azonban a rongálást kerülni tartoznak és használat után a kivett művet sértetlenül (a műlapokat rendbe szedve) beszolgáltatni kötelesek.

Egyes művek az intézeten kívül való használatra is

kiadhatók, azokat azonban *14 napnál hosszabb ideig senki magánál nem tarthatja*. Értékesebb — különösen illusztrált — művek az intézeten kívüli használatra rendszerint ki nem adhatók.

Az a növendék, ki a könyvtárban kifogás alá eső magaviseletet tanusít, vagy a könyvtári szabályok ellen vét, a könyvtár látogatásától ideiglenesen vagy végleg eltiltatik. Az okozott károkért az illető növendék kártérítéssel tartozik.

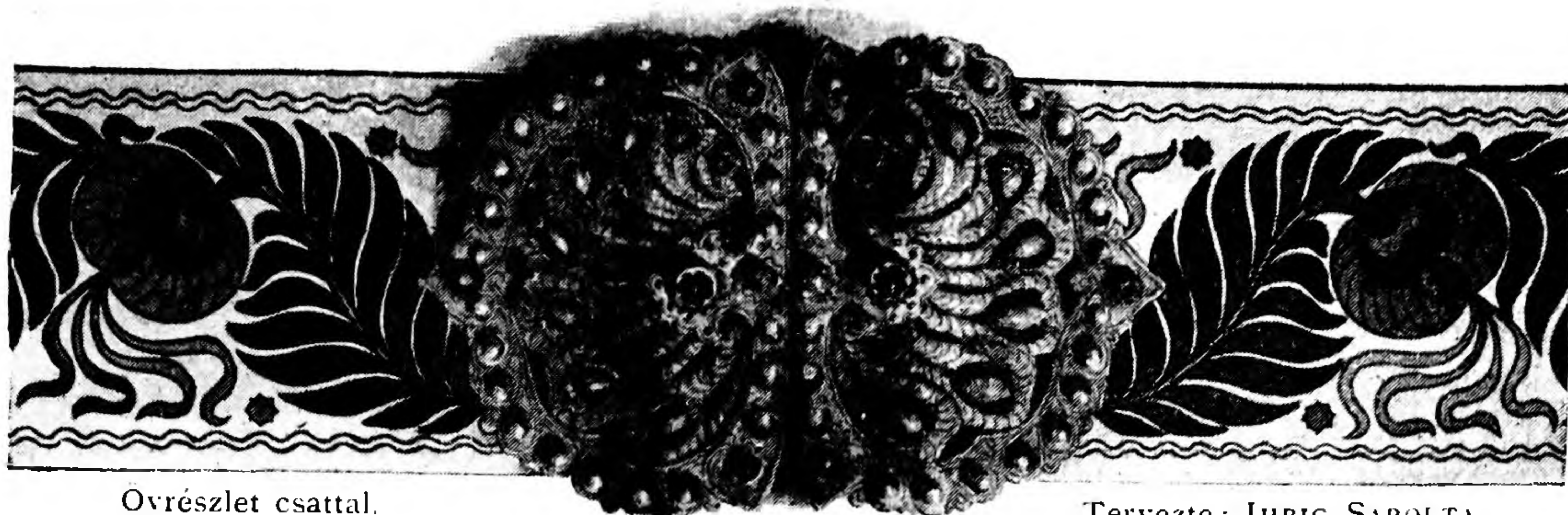
A növendékek olvasó-terme nyitva áll minden beiktatott növendék számára.

Az intézeten kívül álló egyének az intézet olvasó-termet és könyvtárát rendszerint csak igazgatói engedélylyel használhatják.

Az olvasó-terembe a könyvek csak a nyitvatartás órájának utolsó negyedórájáig adatnak ki.

Az intézet tanszemélyzetén és növendékein kívül más rendszerint nem kölcsönözhet ki könyveket; figyelemre méltó esetekben azonban az intézeten kívül álló egyének is kaphatnak ki könyveket az igazgató és könyvtárnok beleegyezésével. Ritkább és drágább munkák használata csak a könyvtáros közvetlen felügyelete mellett engedhető meg.

Értékesebb művek kikölcsönzése ellenében pénzbeli biztosíték is követelhető.

Ovrészlet csattal.

Tervezte: IHRIG SAROLTA.

III.

TANTERVEK ÉS MÓDOSÍTÁSOK.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 1903. évi 12,952. sz. alatti rendeletével a «*Rajztanításra képesítő új vizsgálati szabályzat*» jóváhagyatván, szükségessé vált többek között intézetünk tantervének revideálása is.

Tanári testületünk igaz lelkesedéssel működött közre a vizsgaszabályzat előmunkálataiban, valamint új tantervünk megállapításában.

Az újabb keletű pædagogiai törekvések örvendetesen támogatták tanári karunknak azon régi óhaját, hogy a rajzoktatók működésének súlypontja a *művészeti rajznak tanítására helyeztessék*. Ez alapon tantervünkben iparkodtunk a legmesszebb menőleg megfelelni az új vizsgaszabályzatban kifejezésre jutó művészi igényeknek.

De ha némileg közeledtünk is célunk felé az általános irányú rajzoktatás vajudó állapota kizárja azt, hogy intézetünkben a *tisztán művészi képzés* álláspontjára helyezkedhessünk. A tanártestület tehát kénytelen volt a múltban, kénytelen most is rajztanáraink kiképzésénél a külső körülményekhez alkalmazkodni, s az érvényben lévő tantervek követelményeit respectálni.

Igaz, hogy az új középiskolai tantervnek életbeléptetése

óta az ábrázoló geometria, nem foglal többé helyet a görög-pótló tantárgyak között, de a *középiskolai rajztanár ipari- és polgári iskolákra, valamint tanítóképzőkre s ezekkel egyenrangú iskolákra* is képesített lévén, az ábrázoló geometriai, perspectivai ismereteket nem nélkülözheti, még ha a szakműveltség állandó igényét tekinteten kívül hagynók is. Mindezeknek figyelembe vételével mégis lehetővé vált a tanórák intenzívebb kihasználásával a geometriai tárgyaknak előadására eddig fordított óraszámnak *lényeges leszállítása*, az elemi geometriának mint kötelező tantárgynak és a geometriai módszertannak tantervünkből való *teljes törlése* s ezzel szemben a művészeti tárgyak tanóra számának tetemes szaporítása.

A képzés keretében nem zárkozunk el növendékeinknek a XIX. század utolsó negyedében a művészeti nevelésben felmerült új meg új eszmékbe, akár gyakorlati úton, a kellő betekintésre alkalmat nyújtani, mert egy feladata magaslatán álló iskolának, illetve tantestületnek kötelessége az üdvösnek mutató reformokat kipróbálni s ha beváltak, úgy azokat az oktatás keretébe beállítani; de lelkiismereti kötelessége egyszersmind az is, hogy a *mulékony* és csupán *napi sikereket* biztosító divatos áramlatnak ellenálljon.

A rajztanárképző intézet, újabb szervezetében, a szigorúan vett rajzi tárgyakat s ezek anyagát három külön csoportra osztotta: az *alakrajzi*, az *ornamentális*- és a *geometrikus rajzra*, melyhez mint általános jellegűek: a *szemléleti látszattan*, a *csendéletfestés* és a *plasztika* sorakoznak.

Az összes tárgyak az *alakrajzi compositióban*, az *iparművészeti rajz és tervezésben* és az *építészeti rajzban* nyerik gyakorlati alkalmazásukat és a legfelső fokon ezek is erősen egymásba folynak.

E csoportosítás indokolva van az által, hogy a rajztanárképzés nem merülhet ki egyedül a helyes látás és

kézügyesség fejlesztésében, hanem figyelembe veszi, hogy növendékeinek az intézeten kívül is vannak kulturális feladatai, hogy t. i. a jó ízlés terjesztése egy egész város vagy környék *művészi életének irányítása* is hivatásuk körébe tartozik. Fontos tehát, hogy a rajztanár sokoldalú, harmonikus képzést nyerjen, hogy detail ismeretei és technikai készsége bizonyos betetőzéshez jussanak, otthonos legyen a képzőművészetek egyes ágaiban, úgy ezen művészetek megértése, mint gyakorlása tekintetében is.

A rajztanárképző tantervének ezen régen óhajtott módosítása már a tanév elején részben foganatosítatván, a régebbi és a jelenlegi tanterv közti lényegesebb eltérések a következők:

Alakrajz.

Új tantervünk szerint a tanár- és tanítójelölteknél az alakrajzra fordított kötelező óraszám az ezelőttihez viszonyítva több mint egy harmaddal emelkedett. Ehhez képest a rajztanárjelöltek az élő minta után való fejrajzolást már az I-ső osztályban megkezdik; a második osztályban az *aktrajzolást* párhuzamosan az *élőfejrajzolással* és festéssel gyakorolják. Ezen tanulmányokat emelkedő óraszám mellett a III. és IV. osztályban is folytatják. Ezzel kapcsolatosan mint lényeges s igen hasznos újítás említhető fel az is, hogy a növendékek szabad idejükben többek között az élő mozgó állatot, (télen és rossz időben erre a célra átalakított megfelelő földszinti nagy műteremben, jó időben pedig a szabadban az intézettel szomszédos telken) nevezetesen a lórajzolást, egész éven át természet után gyakorolják s ezenkívül két-három emberi alakkal variált, hetenkint kitűzött, új és új mozdulat-compositio feladatokat végeznek. Utóbbi gyakorlatok, vagyis «valamely meghatározott cselekvésnek emberi alakok által való grafikus kifejezése olyképen,

hogy az alakok valószerű elképzelése mellett az ábrázolásnál kellő súly legyen fektetve az alakok helyes arányaira s a mozdulat jellemző és artistikus voltára», — a középiskolai tanárjelöltek képesítő alakrajzi (akt.) szakvizsgálatának egyik kiegészítő részét képezik.

Az eleven ló utáni rajzolás célja: nem az állatrajzolásnak önmagáért való művelése, hanem segédeszköz, illetőleg óvórendszabálya az egyoldalú ember-modell utáni rajzolásból eredhető bajnak.

A helyéből ki nem mozduló beállított emberi modell folytonos rajzolósa a tanítványt könnyen szellemi renyheségbe viheti, s annak a veszedelemnek teszi ki, hogy a folytonos kényelmes nézhetés az impressiót, a felfogó képesség gyorsaságát meglankasztja. Másik veszedelme az ilyen nyugodt modell utáni rajznak az, hogy a modell maga is elfáradván, bizonyos idő után elveszti az eredeti mozdulat frissességét; az izmok elpetyhüdnek s az egész beállítás elveszti elevenességét.

Van ugyan az emberi modell utáni rajznak is egy formája, mely látszólag elejét veszi a *tunya mechanikai másolás* veszedelmének, s ez egy szabadon *mozgó* emberi alak utáni rajzolás. A modellnek kiadatik a parancs, hogy csináljon tetszésszerű mozdulatokat. Ennek nagy hátránya azonban az, hogy a modell meghatározott módon mozogni *kényszerül*vén, mozdulataiba természetellenes és erőltetett szándékosság jön be. Sokkal helyesebb volna tehát a szabadban dolgozó munkásokat rajzolni, kik nem is sejtik, hogy őket figyelik. Az iskola tantermében azonban ilyesmi lehetetlen, ezért az ily irányú tanulmányokat intézetünk ifjúsága az intézet keretén kívül a szabad természetben végzi.

Az állat mozdulata azonban mindig természetes, szervezetének lényegéből folyó cselekvés.

A beállított aktnak merő ellentéte az eleven mozgó állat után való rajzolás. A be nem állítható gyors mozdu-

latú jó vérű ló rajzolása gyors felfogásra kényszeríti a szemlélőt. A váratlan, előre nem látható mozdulatok egész sorozatát nyeri így a tanítvány és a látott, de már elmúlt mozdulatokat újra felidézi lelkében. A rajzolásnak szellemesebb, önállóbb iránya jön létre ily módon és *üdvös visszahatással van az emberi modell utáni gyors rajzolásra is.*

A természeti benyomások meggyülvén szellemünkben, egymással kombinálódnak és új, a látottaktól eltérő *belső* benyomásokká alakulnak a képzelem működés kapcsán. A képzelem ezen működését kell fejlesztenie a rajzolóban.

Már magánál a modell beállításánál is szükségünk van a fantasiára, minthogy előre kell látnunk a rajzolandó esetet, bizonyos tervgondolat vezet bennünket még egy fej beállításánál is.

Hogy ez irányban a rajzoló mentől nagyobb biztosságra tegyen szert, szükséges az emberi testnek minden lehető állásban, rövidülésben való *s emlékezet* utáni vázolása.

A mozdulat-compositio gyakorlatok tehát a mellett hogy az emberi test tipikus formáit minden lehetséges helyzet és rövidülésben mintegy szellemi sajátunkká teszik, egyszersmind a tipikus mechanikai mozdulatok elképzelését is élesítik.

Ékítményes rajz.

(Ornamentika.)

A mi az általános irányú iskolai rajzoktatást egy név alatt, a szabadkézi rajz elnevezés alatt egybefoglalva, a rajzoktató által váltakozva végeztetik, az a szakiskolákban megosztva, de egymással szoros kapcsolatban tartva, szakokra oszlik. Míg ott a szabadkézi rajz felöleli az alak- és ékítményrajzot, tervezést, szemléletű látszattant s csendéletrajzot és festést, addig itt ezek a szakok, bár nem teljesen elszakítva — a mi nem is volna helyes — külön-külön tárgya-

kat képeznek. Intézetünk tantervében mint ilyen külön tárgyat képez az ékítményes rajz is. A tanulmány kezdődik úgy neutralis színű domború minták, valamint színes ékítményes tárgyak szoros értelemben vett lerajzolásával, illetőleg festésével, utalással az ékítmény jellegére és tervezésére. Az ékítményes rajz tanításánál a főszó a könnyed, gyors vázolás által készített pontos rajzon, az ily módon készült rajzok egyszerű, a tárgy természetének megfelelő, értelmes módon való visszaadásán fekszik. Az ékítményes rajznak ez a része alakilag befejezést nyer a képesítő első alapvizsgálatnál s ezután következik az ékítmények tervezése, a mely betetőzést nyer az iparművészeti tárgyak tervezésével.

Csendélet-rajz és festés.

(Szemléleti látszattan.)

Ezen tárgy főként a perspektivai látérzék, a perspektivai elváltozások helyes megfigyelését s a természetből közvetlenül vett impressiók grafikus, helyes és gyors visszaadását fejleszti.

Az oktatás anyagát a kezdőfokon — mely «Szemléleti látszattan» elnevezés alatt szerepelt eddig tantervünkben — a geometriai tárgyakból meríti. Mindazonáltal ezen tárgy tisztán szabadkézi rajz és festés-tanulmány, sok tekintetben a szerkesztő látszattant pótolja; de azért utóbbival össze nem téveszthető, mert ezen tárgy tulajdonképen a helyes látást instruktív módon a leghivatottabban fejleszti, miért is a művészi rajztanításban nélkülözhetlen.

Hogy ezen tárgy nem geometriai rajz jellegével bír, mint ezt sokan helytelenül értelmezték, mutatja az a körülmény is, hogy az új vizsga-szabályzat ezen fontos, a helyes látást, a természeti tárgyak és formák pontos és beható megfigyelését hathatósan előmozdító tantárgynak fejlesztését szintén megköveteli. Intézetünkben az eddigi

I. és II. osztályon kívül jelenleg a III. és IV. osztályban is heti 2—2 órában gyakoroltatjuk.

Indokolja ezen tantárgynak szélesebb alapon való gyakorlását azon körülmény is, hogy a modern rajzoktatás, és közelebbről a közép- és egyéb iskoláink újabb tanterve is a művészeti rajzoktatás főanyagául tüzi ki ezt.

A rajztanításra képesítő vizsgálatok új szabályzata szerint pedig úgy a középiskolai tanári, valamint a polgári iskolai tanító és tanítónői alap- és szakvizsgálatok egyik fontos tárgyát képezi.

Iparművészeti rajz és tervezés.

Az iparművészeti rajz fontossága kifejezést nyer azon körülményben, hogy az iparművészet különösen az újabb időkben, erősen átlépte a közte és az ipar-, illetve a nagyművészetek közti, különben is nagyon ingadozó határokat, s míg egyrészt mélyen belenyúlik a nagyművészetek területébe, addig a művészet zománczával igyekszik bevonni a legközönségesebb használati eszközöket is s vele a szép iránti fogékonyságot felkelteni, ennek szeretetét a legalsóbb rétegekbe is átplántálni törekszik.

Az iparművészeti rajz tanítása két évfolyamra terjed; kezdődik az ornamentikával, s ezzel párhuzamban a csendélet, rajz- és festés gyakoroltatik.

a) *Az ornamentális rajz tanításánál első sorban a rajztechnika fejlesztésére, tehát a tárgy hű visszaadására, imitálására helyezünk súlyt.*

Valamely tárgy lerajzolásánál, rendkívül értékes és fontos a kellő technikai készség és ügyesség, azonban nem kisebb fontosságú azon törekvés sem, mely a szellemi résznek fejlesztésére, a szépségnek felismerése és megértésére irányul. Miután ezen felsőbb æsthetikai kiművelés a pusztá gyakorlat által csak lassan és sok időpazarlással

érhető el, bizonyos fokú elmélet belevonásával *alaki, stíltani és műtörténeti* fejtegetések révén iparkodunk az egyes művészeti tárgyakban megnyilatkozó szépet megismertetni.

Mihezképest az ornamentális rajznál, másodsorban az ornament eredete, típusai, alakításának törvényei, helyzet, nagyság, a díszítmények különböző jellege, és a díszítendő felületek magyaráztatnak meg; végül a szinezet, körvonal, a fény és árnyhatás (sík- és plastikus díszítmény), mint az ornament lényeges, æsthetikus kellékei ismertettetnek meg.

b) A tulajdonképeni *iparművészeti rajz* anyagát első sorban a már *létező stílusok motivumai*, ezek jellemző formáinak tanulmányozása alkotja. Mert a mint a természetben nincs ugrás, úgy a művészetek fejlődése is folytonos, megszakíthatatlan, minden újabb az előzők formáin, tanulságain épül fel; tehát csak ezek ismerete révén juthatunk az újabbakhoz, ezek megértéséhez. Minnél gazdagabb valakinek a formaismerete, minnél járatosabb az egyes irányoknak, ezek jellegzetes formáinak, e formákban nyilatkozó rendszernek felismerésében, annál inkább lesz az illető képes önállóan valami eredetit alkotni.

A modern festészet iparművészetünket kétségkívül erősen befolyásolta. Díszítő motivumaiban ez is a realizmust kereste, abból indult ki. Elhagyva a sokszor ismételt hagyományos formákat, visszatér a természethez, hol első sorban a növény-, azután az állatvilágból szedi mintáit s az utóbbiból különösen a színes madarakat és rovarokat alkalmazza előszeretettel.

A tanítás anyagának második részét tehát *természeti tárgyak*, részben *élő alakoknak* rajzolása, színes felvétele, részekre bontása, stilizálása és alkalmazása képezi.

A tárgyak először plastikusan, festőien ábrázoltatnak, monochrome vagy színesen, azután lapos, silhouette-szerű kivitelben. A szín alkalmazása itt inkább az egyes részek világos megkülönböztetésére, mint a természetes szín realis-

tikus visszaadására szolgál. Végül architektonikus felfogásban, stilizálva, egyszerű összekapcsolások- és combinációkban; alkalmazás és értékesítés határozott cél- és anyaghoz.

Miután a modern decoratív irány a festészetből indult ki, ennek főjellege pedig a síkban való ábrázolás, következésképpen itt, az iparművészetben is *a síkdíszítmény*, a stilizálás által kizárólag színfoltokban és körvonalakban érvényesülő díszítési mód lesz az uralkodó.

Úgy a történelmi stílek ornamentikáját s műipari termékeinek tanulmányozását, mint a modern szellemben vezetett természet utáni tanulmányokat is a szövő, agyag, papír, bőr stb. iparba vágó *síkdíszítmények tervezése* zárja le (III. osztály).

Az iparművészeti rajz harmadik részét kisebb, *plasztikus tárgyak tervezése* alkotja a fa-, fém, kő- és agyagiparágakból.

A tervezést megelőzi az egyes iparágak anyagának, technikájának, technikai törvényeinek és ornamentikájának rövid ismertetése, kapcsolatban mintaszerű műipari tárgyak vázlatos felvételével, hol az egyes tárgyak alakjában vagy tulajdonságaiban a megfelelő iparág jellege, az említett tényezők irányító hatása, befolyása, világosan kivehető. (IV. osztály).

A tervezéseknél körülbelül következő irányt követünk.

1. A feladat gondolatát, alapmotivumát *egészében* felfogni és visszaadni.

2. Ezt követi a *lényeges részek* kiemelése s egymáshoz való viszonyának megállapítása, tekintettel a rendeltetés, célszerűség és formai szép követelményeire.

3. Ezen részek *plasztikája* (fény és árnyék), *jellemzése* a már megállapított nagy formákon belül.

4. A célszerűség és művészeti érzék által így megállapított műnek *méretes felépítése*, orthogonális projectióban, vagy perspektivikus rajzban.

5. *Részletes kidolgozás*, kapcsolatban a decoratio helyének és mértékének feltüntetésével, vonatkozással az egész objectum, illetve részeinek céljára, rendeltetésére.

Építészeti rajz, stíl- és alaktan.

Az építészet a művészeti oktatásnak fontos studiuma.

Az építészetet, bár lényegileg a geometriai ismeretek összefoglalásának, gyakorlati alkalmazásának, mintegy végcéljának tekintjük, sőt ehhez még egy művészietlen alkotóelem, a czélszerűség gyűjtőneve alá foglalható követelmények kielégítése, a positiv ismereteknek egy egész sora is csatlakozik, mégis az *artistikus* tárgyak közé sorozzuk azt, mert nemcsak a geometriai rajz nemeit, hanem az alak- és ornamentális rajzot, tehát a rajzolásnak kifejezetten művészeti ágait is felöleli. Eltekintve attól, hogy egy építészeti alkotásban már a geometrikus alakok, formák összefűzésében- és combinációiban is nyilvánúlhat annyi művészet, mint akár egy figuralis compositióban, hogy jórészt éppen az említett művészietlen elemek biztosítják az építőművészet folytonos fejlődését és megifjulását, egyszerűen a történelemre hivatkozunk, melynek tanúsága szerint mindig a monumentális építészet volt minden művészi életnek alapja, gerincze: emelkedésével virágzásnak indult, hanyatlásával agoniába esett a többi testvérművészet is.

A rajztanárképzés keretébe illesztve, az építészet tanítását tehát úgy fogjuk fel, hogy az mintegy *áthidalása a szigorú matematika-geometriának és a szabad művészeteknek*; szervesen kapcsolódnak benne a tudás és ismeret a szabadabb művészi ténykedéssel, melyek kölcsönhatása által mérsékeltetik a geometria szigora és szárazsága s viszont üdvös határok közé szorul a túlságokra hajló fantazia.

Az építészetet ugyan nem tárgyaljuk teljességében,

mert itt részben hiányoznak azok a pozitív ismeretek (erő-, anyag-, szerkesztéstan stb.), melyek nélkül építeni nem lehet, de nem is az a célunk, hogy complet épületterveket készítsünk: *nem öncél*, hanem — csak a *stíl-* illetve *alak-tani* részével foglalkozván — arra törekszünk, hogy *az az iskola-nyújtotta ismereteknek és ezekkel együtt fejlesztett művészi érzéknek találkozó helye legyen, hol a geometria, stíl, művészi forma, díszítés és szín harmonikus egészbe olvad.*

Az itt elmondottak alapján a tárgy anyagát: *elméletre* (Építészeti stíl- és alaktan) és *rajzgyakorlatokra* (Építészeti rajz) osztjuk.

Az elmélet röviden a következőket foglalja magában:

a) *Alaktani rész* (II. osztály).

1. A művészetek rövid aesthetikáját, különös tekintettel az építő művészetre.

2. Az építészeti stílusok rövid áttekintését, fejlődésük összefoglaló történetét.

3. Az építmény lényeges alkotó részeinek ismertetését. A szerkezeti részek rendeltetése, anyaga, technikája s egymáshoz való viszonyából levezetett, illetve ezekhez igazodó művészi alakítás- és díszítés-módját.

4. A görög, római és renaissance stíl összehasonlító alaktanát.

5. A boltozatok fejlődését s a középkori építőstílusok alaktanát. (III. osztály.)

b) *Stíltani rész.*

1. A régi keleti népek építőművészetének jellemzését és összehasonlítását. Az ó-kori classikus építészetet s a renaissance-stílt. (II. osztály.)

2. A középkori építészeti stílusok általános jellemzését. (IV. osztály.)

3. A renaissance-stíl kiágazásait az újabb irányok és kísérletek méltatását. (IV. osztály.)

A rajzgyakorlatokat következőkben foglaljuk össze:

1. A legegyszerűbb geometriai alakokra redukált, csak a lényeges alkotó részeket feltüntető építészeti tárgyak szabad rajzolása, ezek orthogonális projectiója és látszati képe.

2. Az előadással párhuzamban, építészeti részletek rajzolása, szemlélet és az előadás után készített vázlatok alapján. Orthogonális vetületi és látszattani ábrázolás, árnyék-szerkesztéssel.

3. Kisebb feladatok részletes kidolgozása adott vázlatok alapján. (II., III., IV. osztály.)

★

A tanításánál következő *elveket* s módszert követjük:

a) *Az alaktani előadás* a görög, római, renaissance és középkori formákat tárgyalja. Bemutatja minden egyes tipikus építészeti formának eredetét, történeti fejlődését, hogy a tanuló már a részletekben felismerje az egyes stílusok jellemző vonásait, egyben tanulságul szolgál neki, hogy egy kezdetleges forma milyen úton-módon tökélyesbül, vagy hogyan s mi által veszít jelentőségéből. Aesthetikai megítélés alá veszi azokat általános forma, arány, plasztika, vonal-menet, az egyenes és görbe vonalak és felületek harmoniája, a helyes díszítés stb. szempontjából. Rámutat ezen formák használatára, alkalmazására, tekintettel az anyag, hely, távolság, valamint más részekhez való viszonyára, kapcsolatára s. i. t.

Az előadásokat illusztrációk kísérik a táblán, melyeket a növendékek feljegyeznek. E jegyzetek alkotják a rajzterem-

ben feldolgozandók anyagát s rámutatásul szolgálnak az önállóbb tervezésekhez.

b) *A stíltani* előadás mindenekelőtt jellemzi az illető népnek vagy nemzetnek karakterét, ismerteti vallását, az ország geográfiai helyzetét, éghajlati viszonyait, más nemzettekkel való érintkezését, történetének nevezetesebb eseményeit, szóval mindazon tényezőket, melyek művészi stíljének kifejlődésére közrehatottak. Rámutat az eredeti és más népektől átvett vívmányokra, taglalja ezen vívmányok æsthetikai, vagy szerkezeti értékét s azok kihatását a későbbi stílusokra.

Részletezi s a táblán felrajzolja a stíl jellemző formáit, decoratív apparatusát s felsorolja és vázlatok, műlapok vagy fényképekben bemutatja az illető stíl legnevezetesebb képviselőit.

c) *A rajztanításban* párhuzamosan halad az építészeti tárgyak *általános alakja*, főtömegének rajzolása, (külön) a részletek pontos és helyes ábrázolásával. Közben az előadott anyag egy-egy nagyobb csoportjának feldolgozása után, a kettőt egyesítő feladatok következnek, hol a tárgy általános, nagy tömege, — vonalain s arányain belül — a részletek alkalmazása és kidolgozása gyakoroltatik.

A már fentebb említett, és bizonyos mértékig szükséges ismeretek hiányában itt inkább a decoratív, az iparművészet felé hajló tárgyak kidolgozására szorítkozhatunk, olyan feladatokra, melyek a többi művészeti ágakban nyert készültséget összefoglalják, mint pl. szobortalapzatok, kútak, síremlékek, belső díszítések stb.

Már kezdettől fogva különös súly fektettetik a szabadkézzel felvázolt perspektivikus képekre, melyek a térben való gondolkodást elősegítik, fejlesztik s gyakorlásukkal már az orthogonális vetület plastikus hatásának előzetes megítélésére képesítenek. Később a tárgyak pontosan szerkesztett távlati képei is megrajzoltatnak.

A rajzok készítése mindig valamely általános mérethez igazodik, mint pl. az emberhez vagy egy lépcsőfok magasságához.

A plasztika iránti érzék fejlesztése és a formák megértése céljából a rajzok árnyékszerkesztéssel készülnek és a szükséghez mérten a tárgyak homlokrajzán kívül azok alap- s oldalrajza, illetve metszete is fel lesz tüntetve.

Mintalapokat csak tanulmányok készítésénél használunk, azok szellemtelen másolását elvetjük s ennek ellenében különös súlyt helyezünk arra, hogy kezdettől fogva — persze már az architektura kötöttségénél fogva is csak bizonyos határok között — minden növendék önállóan, jegyzetei alapján, a maga érzéke és tudása szerint dolgozzék.

A rajzok készítésénél kezdetben inkább azok helyességére, mint csinos kivitelére fektetünk súlyt. A rajzok szépsége, csínja a gyakorlat folyamán úgyis magától megjön.

Végül megemlítjük, hogy lehetőleg tartózkodunk a nehéz, sok időt és fáradságot igénylő feladatoktól, inkább sok, kisebb, az egész anyagot felölelő themák adásával törekszünk az érdeklődést fentartani, az ambíciót sarkalni.

Mintázás.

A mintázást, mint a formaérzékét igen fejlesztő mellék-tantárgyat, szükségesnek véltük az eddigi I-ső és II-ik osztályon felül, heti 4 órában, még a III-ik osztályra is kiterjeszteni, nevezetesen az élő emberi alak (akt), mintázására nagyobb súlyt helyezni. Az új vizsgálati szabályzat szerint a mintázás mind a két *alapvizsgálatnak* fokozott mértékben tárgya. És pedig: *Az első alapvizsgálaton* egy ékítmény mintázása, nagyobb méretű faliminta alakjában kitűzött közös feladatnak kisebb méretben, agyagban vagy plasztilinban való felrakása és egy részletének teljes kidol-

gozása kívántatik, míg a *második alapvizsgálaton* egy emberi fejnek élőalak utáni mintázása a feladat.

Az oktatásnál a növendékek ezenkívül élő növény-, állat- és akttanulmányokat is végeznek.

Ábrázoló geometria és látszattan.

A geometriai tárgyak szerepét intézetünk programjában két szempont teszi nélkülözhetlenné. Egyik az, hogy a műszaki ábrázolások projectiv-geometriai ismeretek nélkül nem létesíthetők; a másik az, hogy hazai iskoláink jelentékeny részében a rajzoló- és ábrázoló-geometriának, valamint a perspektívának tanítása az intézetünkből kikerült rajztanárok vállaira nehezedik.

A geometriai tárgyak tananyagát előírja számunkra a képesítő vizsgálati szabályzat. Ezuttal bővebben nem részletezzük azt, csupán ezen tantárgyak beosztását és kezelését kívánjuk itt röviden körvonalazni, tekintettel első sorban a tanár- és tanítójelöltek tanprogramjára.

★

Az ábrázoló geometria az I. és II. évfolyam tanrendjében szerepel heti 4—4 órában; ezen óraszámban úgy az elméletre, valamint a rajzgyakorlatokra fordított idő befoglaltatik.

Az I. év első féléve — a legszükségesebb elméleti ismeretek közlése mellett — konkrét tárgyaknak projectiókban való fölvételezésére szorítkozik, ugyanezen gyakorlatokkal kapcsolatban árnyszerkesztési feladatokat végzünk. Ezen gyakorlatok számára intézetünk, saját céljaira tervezett és készült, modell-gyűjteménynyel rendelkezik. A föladatok ezen fokon főként az egyszerűbb szögletes testeket s azok combinatióit ölelik fel; első célünk itt, a projectióknak közvetlen szemléleten alapuló fölvételezése által, a hallgatók térelképzelését kifejleszteni.

Az I. évfolyam második felében heti két óra az elméletre, két óra a gyakorlatra fordítottatik. Az idő rövidsége miatt az elmélet teljes anyaga külön rajzlapokon föl nem dolgozható; időkimélés szempontjából a hallgatók litográfált feladatokat kapnak, melyeket ugyanazokon a lapokon czeruza-rajzban oldanak meg. Hasonló módon kitűzött zárt-helyi föladatokat is csináltatunk időről-időre.

A II. évfolyamban az elmélet folytatását és befejezését nyeri; a gyakorlati rész a látszattannal jó kapcsolatba.

A látszattan a II. és III. évfolyam tanrendjében foglal helyet heti 4—4 órában. Ezen 4 órában a gyakorlatokra szánt idő itt is befoglaltatik. A constructiv perspektivának a szemléleti látszattanban kitünő előiskoláját bírjuk. Ezen két tantárgy intézetünkben állandó kölcsönhatásban tartatik; feladataink a haladottabb fokon is gyakran a szemléleti képből indulnak ki.

Az első évben (II. oszt.) főként a primitiv ábrázolási módok gyakoroltatnak, melyeknél az objectum deréklő vetületei használtatnak fel a látszati képek előállítására. Az elmélet behatóbb tárgyalása a II. évfolyam második felében veszi kezdetét s a III. évfolyam első félévének végén nyeri befejezését, úgy, hogy egy félév még kizárólag a begyakorlásra fordítható. Az elmélet (részben) külön lapokon is földolgoztatik; időmegtakarítás szempontjából ezen rajzfeladatok is litografikus előnyomású iven, czeruza-rajzban, készülnek. Időről-időre kisebb látszati képeket szerkesztenek a hallgatók két órás zárt-helyi feladatok alakjában.

A III. évfolyamban minden növendék a feladatoknak alább következő három típusát gyakorolja:

1. Centralis ábrázolás a látszati képsíkon közvetlenül, modellek, stereometriai vagy grafikus adatok alapján.
2. Természet után vagy szabadon készült rajznak con-

structiv helyesbítése, bizonyos részletek helyességének föltételezése mellett.

3. Összetettebb objectumok stereometriai tömegeinek perspectivicus ábrázolása, az alárendelt részleteknek érzés útján való berajzolása, azaz a perspectivicus képnek szabad befejezése.

★

Törekvésünk mindkét studiumnál mindenesetre az, hogy odáig vigyük a hallgatóságot, miszerint a felsőbb évfolyamok építészeti és iparművészeti tanulmányainál a projectivicus ábrázolásokat, mint kifejezési módokat, önállóan használni képesek legyenek. Az újabb képesítő vizsgálati rend e tekintetben is kellő garanciákat nyújt, mert a hallgatók ábrázoló geometriai ismereteikből már a képesítő I-ső, a perspectivából pedig a II-ik alapvizsgálaton kötelesek számot adni.

Föl kell végül említenünk még azt, hogy az elemi geometria, mint nem kötelező tantárgy, az évfolyamokra való tekintet nélkül, heti 2 órában szintén előadatik.

Művészetek története.

Ezen intézetben a művészet-történeti tanításnak csak az lehet a feladata, hogy válogatott fejezetek (ó-kori építészet, görög szobrászat, középkori építészet, renaissance művészet, szobrászat és németalföldi festészet) tárgyalásával fogalmat nyújtson a művészeti fejlődésről.

Az előadásoknak egyik főkiegészítő része a szemlélet lévén, erre gazdag könyvtárunk — melyet növendékeink szabad idejükben szorgalmasan látogatnak — minden irány és szakra való tekintettel kiváló alkalmat nyújt. S így hallgatóink a tanprogrammban részletesen fel nem sorolt régi és legmodernebb művészetek — és művészekről — a legtökéletesebb reprodukciók nyomán — tudomást és tájékozást szereznek.

Bonczalaktan.

A művészeti bonczolást az intézet első éves férfivendégei az üllői út közelében, a Tűzoltó-utczában lévő kir. tudomány-egyetemi II. számú boncztani intézetben hallgatják. Az új vizsgálati szabályzat szerint a rajztanítónőjelöltek is kötelesek a művészeti bonczalaktanból vizsgálatot tenni, de ezen tárgyból az esti órákban tartott előadásokra a távol fekvő boncztani intézetbe egyrészt nem voltak küldhetők, másrészt pedig mivel az ott előadottak nem fedik, illetőleg túlszárnyalják a rajztanítónőjelöltekre nézve megállapított vizsgálati anyagot, ezért a nők számára intézetünkben ezen tárgyból is külön tanfolyamot kellett létesíteni.

A bonczalaktani tanfolyam a nők számára tisztán arra szorítkozik, hogy abban a tanítványokkal megismertessenek az emberi koponya tipikus alakelemei, továbbá gyakoroltassék a fejnek minden lehető helyzetből való vázolása, ehhez fűződik a fej egyes csontjainak, úgy szintén az emberi test arányainak s a vázat alkotó egyes csontoknak és ízületeknek általános ismerete. Hullarészek bonczolása ebből a tanfolyamból ki van zárva.

Magyar irodalom.

A magyar irodalom történetét az alsóbb osztályokban azon növendékek kötelesek egy éven át, heti 1—2 órában, hallgatni, kik rajztanításra képesítő vizsgálatot tenni óhajtanak. Az új szabály szerint ezen tárgy is az első alapvizsgálat tárgyainak sorába helyeztetett.

Nevelés és tanítástan.

Ezen általános pædagogiai ismereteket nyújtó tantárgy, melynek hallgatása — úgy mint a többi elméleti tantár-

gyaknál is — csak a leendő rajzoktatókra kötelező, heti 1—2 órában rendszeresen adatik elő.

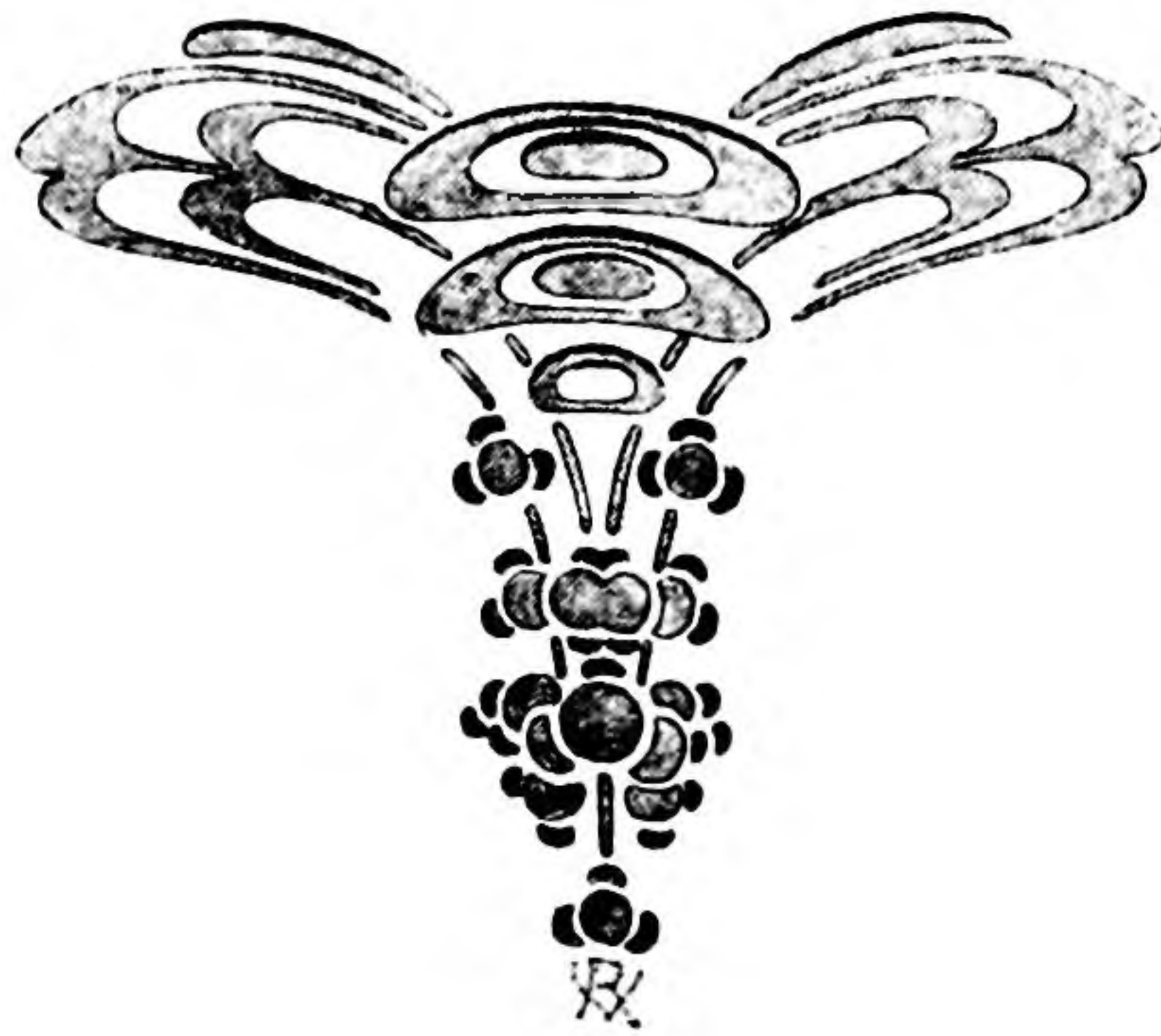
Tekintettel arra, hogy a tanítónő-jelöltek hivatásukhoz képest csekélyebb előképzettséggel léphetnek intézetünkbe, mint a férfi tanító- vagy mind két nembeli tanárjelöltek — a neveléstani órák csak a tanár- és tanító-jelöltekre voltak redukálhatók.

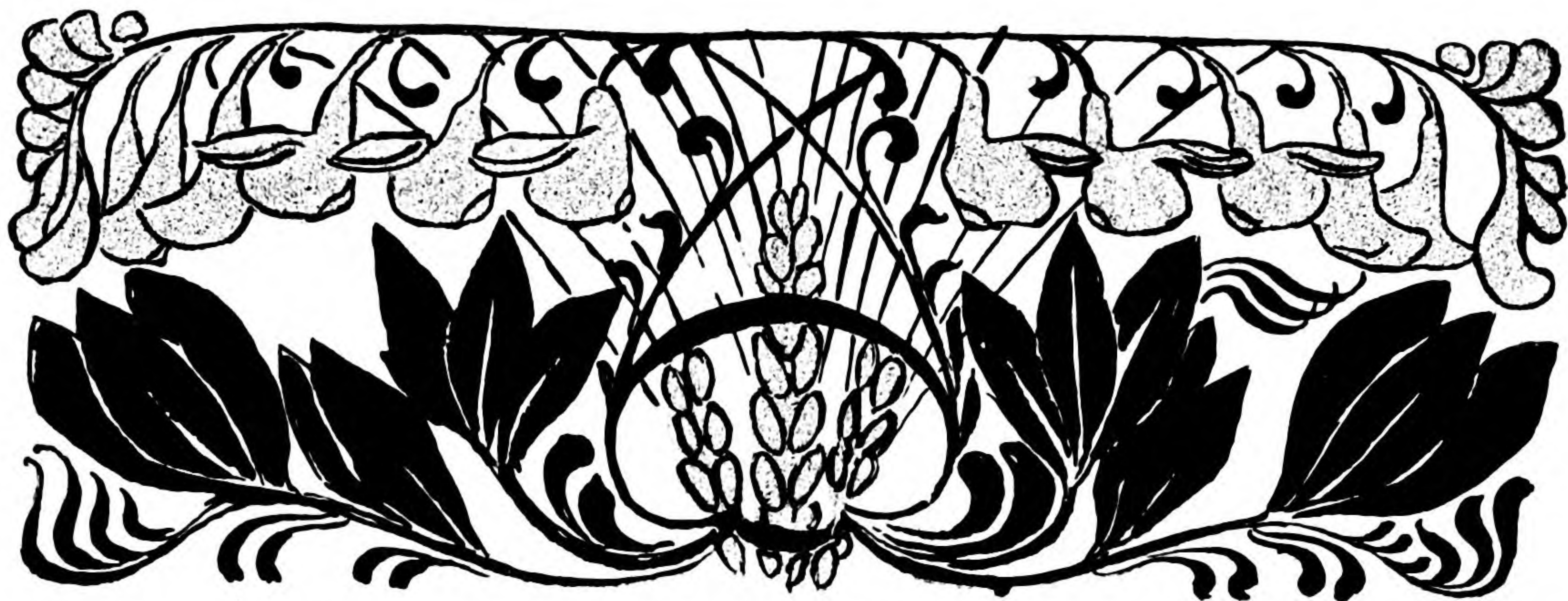
Rajztanítási módszertan.

*A művészeti-, vagy általános irányú rajztanításra vonatkozó «Rajztanítási módszertan» mint külön tantárgy, tantervünkben nem szerepel, hanem az idevágó ismeretek az egyes szaktárgyak keretében részletezetten nyújtatnak a hallgatóságnak. Ezenkívül intézeti könyvtárunknak idevonatkozó gazdag gyűjteményében a legrégebb irányzattól a legmodernebbig a legkülönbözőbb rajztanítási módszerek a növendékek által tanulmányozhatóvá vannak téve. Egy *universalis*, mindenféle céloknak és szempontoknak megfelelő módszer nincs, de nem is képzelhető, mert a rajztanítás — annak különböző foka és ágazata szerint — szükségszerűleg módszerében változik. Intézetünkben tehát minden tanár saját tárgyának előadása vagy tanítása kapcsán tantárgyát illetőleg a módszertani részeknek megismertetésére is kiterjeszkedik. *Ezen módszertani részletek csupán általános pædagogiai és artisztikai elvekben találkoznak.* Tanárjelöltjeink tehát nem egy *sablon* szerint lesznek a «*rajztanítás módszerébe*» egy tanár által bevezetve, hanem itt minden tanár a maga tárgyát úgy tanítja, hogy a jelölteknek egyuttal alkalmuk nyílik a különféle tanítási eljárásokkal megismerkedni, ennél fogva mi a *rajztanítás* módszerének megismertetésére *többet* nyújtunk annál a mit követelni lehet. A leendő rajzoktató könnyen leszűrheti ezen többletből a maga specziális, az iskola nemétől, melyhez majdan kerül, korlátolt szükségletét.*

A fegyelem fentartására pedig szintén csak a közvetlen gyakorlatból merített tapasztalat fogja a fiatal tanerőt az e téren tudnivalókra megtanítani; a nevelési általános fogalmakat pedig a «*nevelés és tanítástan*»-nak intézetünkben hallgatott előadásaikból merítheti.

A rajztanítás módszeres gyakorlatába más úton való bevezetésre intézetünk már több kísérletet tett, — de a művészeti rajztanításnak specialis volta következtében eddig a más módok közül egyik sem bizonyult czélszerűnek. Az új vizsgálati szabályzatban a magyar irodalom írásbeli tételei közül választható feladatok keretében első sorban a «*rajztanítási módszerek*» kérdése áll.

Tervezte : VÖLKEL JÓZSEF.

IV.

TANÓRÁK BEOSZTÁSA.

A) *A rajztanár- illetve rajztanító-jelöltek tanfolyamának tantárgyai és a heti óraszámok kimutatása.*

Tantárgyak	Heti óraszám				
	tantárgy- és osztályonként				össze- sen
	I.	II.	III.	IV.	
Alakrajz és festés	14	14	14	18	60
Ékitményes rajz	8	4	—	—	12
Csendélet, rajz és festés*	2	2	2	2	8
Iparművészeti rajz és tervezés.....	—	—	6	10	16
Építészeti rajz, stíl- és alaktan.....	—	4	4	4	12
Mintázás	4	4	4	—	12
Ábrázoló geometria	4	4	—	—	8
Látszattan és rajz	—	4	4	—	8
Művészetek története	—	—	2	2	4
Bonczalaktan	2	—	—	—	2
Magyar irodalom	1	—	—	—	1
Nevelés- és tanítástan	1	—	—	—	1
A növendékek heti elfoglaltsága	36	36	36	36	144

* Az I. és II. osztályban szemléleti látszattan.

B) *A rajztanítónő*-jelöltek tanfolyamának tantárgyai és a heti óraszámok kimutatása.

Tantárgyak	Heti óraszám					össze- sen
	tantárgy- és osztályonként					
	Elők.	I.	II.	III.	IV.	
Alakrajz és festés	12	12	12	14	14	64
Ékitményes rajz	6	6	6	—	—	18
Csendélet, rajz és festés*	2	2	2	6	6	18
Iparművészeti rajz és tervezés	—	—	—	8	8	16
Mintázás	6	6	6	—	—	18
Ábrázoló geometria	—	2	2	—	—	4
Látszattan és rajz	—	—	—	2	—	2
Művészetek története	—	—	—	—	2	2
Bonczalaktan	—	—	1	—	—	1
Magyar irodalom	—	1	1	—	—	2
Nevelés- és tanítástan	2	1	—	—	—	3
A növendékek heti elfoglaltsága	28	30	30	30	30	148

Az *építészeti stíl-* és *alaktan* mint *nem* kötelező tantárgy heti 2 órában a növendékek részére is előadatik.

Az *A)* és *B)* kimutatások, azaz a *négy* évi tanfolyamokban összes tárgyainak tananyagát a *rajztanításra képesítő vizsgálatokról* szóló szabályzatnak II. részében teljes terjedelemben közölt vizsgálati követelmények fődik. Ezen szabályzat megkeresés esetén mindenkinek készségesen megküldetik. Megjegyzendő azonban, hogy az alakrajznál az élő mintáról való rajzolás, megfelelő előtanulmányok után már az I. osztályban, az akrajzolás pedig a rajztanár- és tanítójelölteknél már a II. osztályban veszi kezdetét; továbbá, hogy a növendékek előrehaladottságukhoz képest az alakfestést, nemkülönben az összes növendékek az élő mozgó állat — nevezetesen a ló — rajzolást is gyakorol-

* Az I. és II. osztályban szemléleti látszattan.

ják s a tanárjelöltek ugyancsak az alakrajzból mozdulat-compositiókat is végeznek.

Ezen kívül minden egyes *szaktanár* a saját tárgyából a *tanítás módszerére* vonatkozó utasításokat is megadja.

Az *elemi geometria*, mint *nem* kötelező tantárgy, heti 2—2 órában adatik elő oly nő- és férfi növendékek részére, kik ennek hallgatására önként jelentkeznek.

C) *A rendes művésznövendékek* tanfolyamának tárgyai és a heti óraszámok kimutatása.

Tantárgyak	Heti óraszám				
	tantárgy- és osztályonként				össze- sen
	I.	II.	III.	IV.	
Alakrajz és festés	22	24	32	32	110
Mintázás	6	6	—	—	12
Szemléleti látszattan	2	—	—	—	2
Bonczalaktan	2	—	—	—	2
Építészeti stil- és alaktan	—	2	—	—	2
Látszattani szerkesztés*	2	2	—	—	4
Művészetek története	—	—	2	2	4
A növendékek heti elfoglaltsága	34	34	34	34	136

* Az ábrázoló geometriai ismeretek egyrészt a szemléleti látszattan — másrészt a látszattani szerkesztések kapcsán gyakorlati módon adatnak elő.

A női művésznövendékek külön órákban is gyakorolhatják a csendéleti aquarell-festést; a leendő *szobrászok* pedig a felsőbb osztályokban az alakrajznál csak az esti aktrajzolásban vesznek részt, a többi alakrajzi órákban pedig a mintázást gyakorolják.

A tanóra-rendeket, a megszabott óraszámok betartása mellett, *félévenként* a tanári testület állapítja meg.

Tervezte: VÖGERL. REZSŐ.

V.

A NÖVENDÉKEK SZÜNIDEI MUNKÁLKODÁSA.

Habár általában véve a művészet és művészeti nevelés iránti érdeklődés hazánkban most már örvendetesen mindinkább nagyobb körre terjed, mégis csak ritkán fordul elő, hogy valaki a vagyonosabb osztályból csupán a művészet iránti lelkesedésből ezen röögös pályára lépjen.

Ennek következtében intézetünk növendékei úgyszólván valamennyien szegények, vagy legalább is szegényebb sorsúak, kik mindamellett, hogy az állam nekik igen sok kedvezményt nyújt s a szegénysorsú szorgalmas növendékeknek nemcsak tandíját engedi el, hanem ezenfelül őket ösztöndíj, jutalom- és szorgalmi díjban is részesíti: a legnagyobb rész mégis kénytelen tanítás, vagy más szakba vágó munkálkodás által tanulmányai folytatásához a nélkülözhetlen filléreket megszerezni.

Egyrészt tehát ezen okból, másrészt pedig és főként azon ideális törekvés s nemes ^{inger} következtében, melyet a művészi alkotásvágy nyújt, növendékeink oly időben, midőn más pályákon levő társaiknak nagyobb része a kötelező studiumok elvégzésével járó napi fáradoalmak után pihenni tér, vagy divatos szórakozást keresni indul: ők e helyett a nem kötelező önálló munkálkodásban keresnek üdülést s a

sikert bármily halaványan biztató kilátás reményében — gyakran nagy nélkülözések mellett tovább küzdve — saját tevékenységükben a legnagyobb szórakozást, lelki gyönyört s élvezetet találnak.

Fájdalom, igen kevesen vannak, kik ezeknek az ily fajta embereknek erényeit kellően méltányolni tudnák!

Mig tehát növendékeink egyrészt az intézet szervezete folytán a rendszeres programmszerű munkára vannak utalva, másrészt a fönnebb jelzett önnálló tevékenységükben az intézet s annak tanárai részéről a legmelegebb buzdítást és támogatást nyerik. Épen ezért teljes önérzettel mondhatjuk azt, hogy az intézetünk négy évfolyamát *rendesen végzett* növendékek még a kenyeret biztosító diploma nélkül is tisztességes megélhetést teremthetnek maguknak.

Ezen önálló — a rendes tanterv szerinti studiumok sokaságán kívüli — munkálkodásukat mutatták be a folyó tanév félévközi szünete alatt az intézet három tantermében a növendékek, az ifjúsági «Társaskör» által szünidei munkákból rendezett kiállításon.

E kiállítás 8 napon át volt nyitva az ez iránt érdeklődő közönség számára, mely idő alatt dr. WLASSICS GYULA vallás és közoktatásügyi miniszter úr ő Excellentiáján kívül — aki a látottak felett megelégedését fejezte ki — még ZSILINSZKY MIHÁLY, BERZEVICZY ALBERT, K. LIPPICH ELEK, gróf ESZTERHÁZY KÁROLY, számos művész és műkritikus valamint közéletünk igen sok jelese tüntette ki látogatásával az ifjúságot és intézetünket.

Úgy a nagyszámú látogatók közvetlen, valamint a sajtó képviselői lapjaikban elismeréssel nyilatkoztak a kiállított komoly törekvést feltüntető munkákról.

A különféle táj, alakrajzi, csendéleti s iparművészeti komoly studiumok között — melyek mind arról tanuskodtak, hogy tanárjelöltjeink nem egyoldalúlag képeztetnek, —

ki voltak állítva azon fejléczek és záródíszek is, melyekkel VÖGERL REZSŐ, III. éves rajztanárjelölt a «*Művészet*» pályázatán első díjat nyert, s azok is, melyeket ugyancsak a «*Művészet*» című képes folyóirat szerkesztősége megvásárolt; végül befejezte a kiállítást egy egész sorozat sikerült torzkép, mely nem egy komor kritikust hangolt jó kedvre.

KLEIN LIPÓT IV-ed éves tanárjelöltünk az ott kiállítva volt olajfestményű tanulmányfejekkel, megnyerte a «*Képzőművészeti Társulat*» által hirdetett pályázaton a NADÁNYI-féle 500 koronás ösztöndíjat.

Az ifjúsági «*Társaskör*» közvetítésével a «*Magyarországi Állami Alkalmazottak Nyugdíjpótló Egyesülete*» által hirdetett egyesületi diploma-pályázat alkalmával az I. és II-ik díjat szintén két tanárjelölt növendékünk: RAKSSÁNYI REZSŐ és KOLLÁR GUSZTÁV nyerte meg. Az első díjjal jutalmazott művet a fenn nevezett egyesület megvásárolta és sokszorosította.

Ugyancsak KOLLÁR GUSZTÁV megnyerte a «*Gazdasági Állami Cselédpénztár*» plakátjára hirdetett pályázat alkalmával az *első* díjat.

Ezen «*Értesítő*» címlapja, néhány fejléce és záródísz szintén ilyen szünidei önálló munkálatok sorozatából került ki.

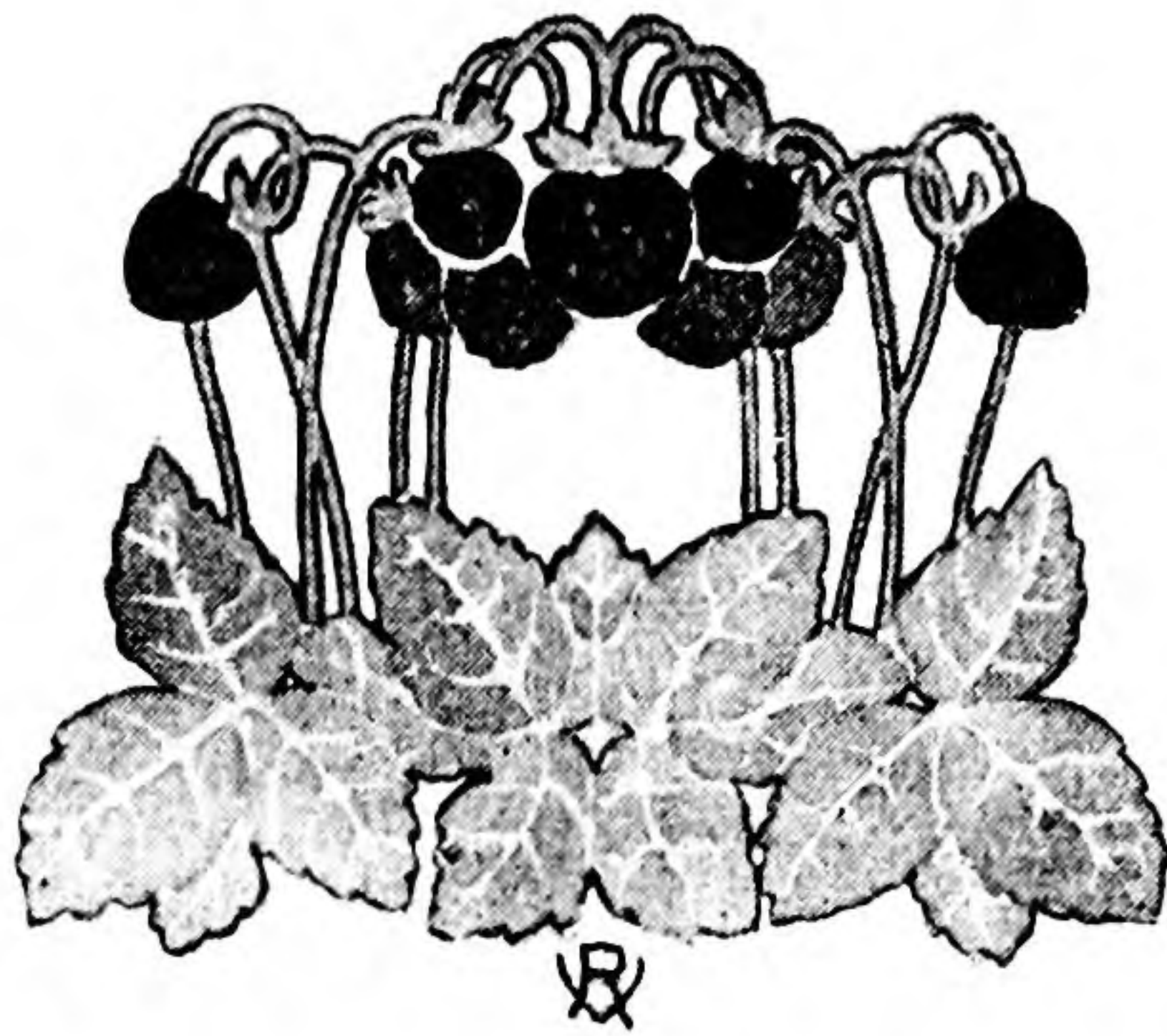
A címlapot tervezte és rajzolta: RAKSSÁNYI DEZSŐ, a záródíszeket: VÖGERL REZSŐ.

A tanév folyamán különféle szakokból hirdetett pályázatok alkalmával a pályanyertes növendékeknek a tanári testület körülbelül 900 koronát osztott ki, mely összeg részben a vallás és közoktatásügyi miniszter úr által e célra engedélyezett alapból, részben pedig a pótvizsgálati díjakból befolyt, de az illető tanárok által el nem fogadott s ezen célra felajánlott összegből talált fedezetet.

A «*Társaskör*» f. évi március hó 15-én ez idén is zártkörű szép hazafias ünnepélyt rendezett, melyen több növen-

dék alkalmi szavalatok, ének, zenedarabok előadásával és felolvasásokkal működött közre.

Az ifjúság collegialis szellemének dicséretére fölemlítendő még, hogy több szegénysorsú növendék, a nem sokkal jobbmódú kartársak által létesített társasköri pénzalapból kisebb segélyt nyert.

Előrajzolás nélküli esetgyakorlat.

Festette: VÖGERL REZSŐ.

VI.

AZ INTÉZET BELÉLETÉBŐL

AZ 1902/1903-IKI TANÉVBEN.

Dr. WLASSICS GYULA vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr ő Excellentiája intézetünket a tanév folyamán kétszer tüntette ki magas látogatásával.

Először ősszel, midőn a miniszter úrnak rendelete alapján két év előtt, *a rajztanárok, képző- és iparművészek* részére létesített külön esti szabad *aktrajzolás*i tanfolyamot tekintette meg, s másodszor f. évi február hó 30-án, midőn a miniszter úr az ifjúság által rendezett kiállítást látogatta meg. Mind a két alkalommal a miniszter úr ő Nagyméltósága teljes megelegedését fejezte ki a szép munkálkodás felett.

Ugyancsak szíves látogatásával tüntette ki intézetünket a folyó tanévben: ZSILINSZKY MIHÁLY államtitkár úr ő méltósága; K. LIPPICH ELEK dr. osztálytanácsos úr ő nagysága, mint a művészeti ügyosztály vezetője, ismételve, s ezen kívül közéletünk több jelese, valamint több hazai és külföldi szakiskolai vezető.

Az intézet tanszemélyzetében a lefolyt tanévben a következő változások történtek.

KELETY GUSZTÁV kir. tanácsos, igazgató elhunytával a megüresedett igazgatói állás az 1902/3. tanévben véglegesen nem lett betöltve, hanem a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1902. évi 73,971. sz. a. kelt rendeletével a folyó iskolai évre, vagyis 1903. évi szeptember hó 1-jéig egyrészt a művészeti és tanulmányi ügyek vezetésével: SZÉKELY BERTALAN, másrészt az összes adminisztratív és gazdasági ügyek ellátásával személyes felelősség mellett: VÁRDAI SZILÁRD intézeti rendes tanárok, helyettes igazgatói minőségben bizattak meg.

További személyi változások a következők:

PÉTERFY SÁNDOR kir. tanácsos, nyugalmazott tanítónő-képző intézeti tanár, a ki az intézetnél 1885 óta a pædagogiat óraadói minőségben tanította — korára való tekintettel — ezen állásáról, úgyszintén az orsz. m. kir. rajztanár-vizsgáló bizottságban elfoglalt tagságáról, lemondott.

A kiváló pædagogus-tanár helyébe a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1902. évi 79,796. számú rendeletével a rajztanár tanító- és tanítónőjelöltekre nézve kötelező nevelés- és tanítástannak hetenkint 2 órában való előadásával WESZELY ÖDÖN dr. főreáliskolai rendes tanárt biztatta meg s ugyancsak őt egy későbbi rendelettel ezen tárgynak a rajztanár-vizsgáló bizottságban való képviselőjére az orsz. m. kir. rajztanár-vizsgáló bizottság tagjává nevezte ki.

SCHULEK FRIGYES kir. tanácsos, műépítész-tanárnak a miniszter úr 65,139. számú rendeletével az 1902/3. tanév I-ső felére szabadságidőt engedélyezett azon célból, hogy ezen idő alatt a kir. József-műegyetem üresedésben lévő középkori műépítéstani tanszéke teendőit, mint meghívott helyettes tanár, lássa el. Az általa intézetünknel 30 éven át előadott építészeti rajz tanítását HAVRANEK FERENCZ, intézetünk második műépítész-tanára vette át, a látszattanét pedig KOVÁCH GÉZA vállalta el, a ki ezen tárgyat már sok éven át a nők magasabb osztályaiban önállóan előadta s

ugyancsak ezen tárgyból már előzőleg egy tanéven át SCHULEK FRIGYES tanárt helyettesítette.

Az építészeti stíl- és alaktan külön előadásokban tárgyalatván, többek között az építészeti rajzórák is redukálhatók voltak már csak azért is, mivel jelenleg ezen tárgy a látszattani szerkesztésektől teljesen elkülönítve gyakoroltatik s így a fősúly csak építészeti részleteknek artisztikus ábrázolására s egyszerűbb tárgyak tervezésére van fektetve.

SCHULEK FRIGYES kir. tanácsos a tanév második felében a kir. József-műegyetemhez Ő Felsége a király által rendes tanárrá neveztetvén ki, intézetünktől tanári minőségében, megvált, de mint az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tevékeny tagja és alelnöke, az intézetünkkel való szoros kapcsolatot továbbra is fentartotta, miért is tőle el sem búcsúzva azt kívánjuk, hogy jóindulatát — s azt a díszet, melyet korszakalkotó, mindenki által ismert működésével három évtizeden át intézetünknek kölcsönzött — jelenlegi magasabb pozíciójában se vonja meg tőlük.

Megvált intézetünk kötelekéből a tanév végével más elfoglaltsága miatt még BENCZÚR BÉLA műépítész, az orsz. m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára is, a ki intézetünkben óraadó minőségben több éven át az iparművészeti stíltant adta elő, de mivel jövőben ezen tantárgy kapcsolatosan az ornamentikával, illetőleg az iparművészeti rajzzal taníttatik, a tanári testület a revideált tantervben mint külön tantárgyat ezt is elejtendőnek tartotta. Ennélfogva BENCZÚR BÉLA a lefolyt tanévben a tanár- és tanítójelölteknél heti 2—2 órában a *csendélet*, rajz- és festést tanította. Midőn e helyen odaadó és eredményes közreműködéseért köszönetet mondunk, búcsút tőle sem veszünk, mert ő is az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja lévén, szerencsénk lesz őt továbbra is magunkénak tekinteni.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF okl. mérnök, állami főreáliskolai tanár 1872 óta intézetünkben segédtanári minőségben a rajztanár-

és tanítójelöltek részére az *elemi* és *ábrázoló* geometriát, valamint a *geometriai módszertant* adta elő. PÓRSZÁSZ JÓZSEF tehát 31 éven át segédtanári csekély illetményen egy rendes *geometriai* tanszéket töltött be s a mellett az intézet fennállása óta az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottságnak is tevékeny tagja.

Az elemi geometria kötelező tantárggyá való felvételét a rajztanárképző tanprogramjába az a körülmény tette annak idején szükségessé, mert a hallgatók ezen tárgyból való készülsége nagyon egyenlőtlen volt. Fel kellett ezt venni, mert e nélkül az ábrázoló geometria és perspectiva elméleti tanítása nem volt eredményesen keresztül vihető.

A fenzelzett állapot ma már a rajztanár- és tanítójelölteknél megváltozott, miután ők kivétel nélkül középiskolai érettségi bizonyítvány, vagy tanítói oklevél alapján vétetnek fel, s bár az előkészütség egyeseknél teljesen kielégítőnek ma sem mondható, tekintettel a színvonal általános emelkedésére, a hiányok pótlását most már a magántanulmányra utalhattuk. Tehető ez annál inkább, mert az ábrázoló geometria és látszattan kapcsán az előadó tanárnak is alkalma nyílik a mutatkozó hiányokat pótolni, s így nem lehet aggodalmunk az iránt, hogy a képesített rajztanár egyrészt előtanulmányai, másrészt az ábrázoló geometria és látszattan kapcsán nyert elemi geometriai ismeretei alapján, ezen tárgyat a közép-polgári- és ipariskolákban kellő módon tanítani képes ne lenne.

Ennélfogva a tanári testület a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr hozzájárulásával az intézet jövő tanprogramjából az elemi geometriát, valamint a geometriai módszertant, mint külön előadott *kötelező* tantárgyakat, elejtette; s mivel az ábrázoló geometriát összefüggőleg a látszattannal, KOVÁCH GÉZA tanár adja elő, a vallás- és közoktatási miniszter úr f. évi 37,318. számú rendeletével PÓRSZÁSZ JÓZSEF tanárt segédtanári működése alól felmentette s egy-

uttal az elemi geometriának mint *nem* kötelező tantárgynak előadásával óraadói minőségben bízta meg.

Ezen új megbízás kapcsán a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr fennebbi rendeletében egyuttal a nevezett tanárnak elismerését fejezte ki azért a buzgóságáért, melyet az intézet kötelékében harminczegy éven át teljesített tanári munkálkodása folyamán tanusított.

GYULAY LÁSZLÓ festő-művész tanár, a ki a mult tanévben az I. éves tanár- és tanítójelölteket az alakrajzban oktatta, megrongált egészségének helyreállítására az 1903/4-iki egész tanévre szabadságot nyert.

Intézetünk szervezeti szabályzatának III. 17. §-a szerint az igazgatóra nézve hetenkint 4 tanítási óra kötelező.

SZÉKELY BERTALAN tanár, a tanulmányi és művészeti ügyek vezetésével megbizott h. igazgató, az elmúlt tanév első felében heti 14 órát adott.

Hogy megbízatásának a kivánatos mértékben megfelelhessen, szükségessé vált az, hogy ő a IV. éves tanárjelöltek rendes alakrajzi tanítása alól felmentessék s csak a compositió valamint a művészeti állatboncztan s az állatok rajzolásának tanításával foglalkozzék heti 4 órában.

SZÉKELY BERTALAN tanár h. igazgató alakrajzi óráinak ellátásával GYULAY LÁSZLÓ gyengélkedése miatt — a többi művésztanár pedig az oktatás kárára menő túlterhelés nélkül nem lévén megbizható — a vallás- és közoktatásügyi minister úr, az igazgatóság előterjesztése alapján, a IV. éves tanárjelöltek alakrajzi oktatásával a f. tanév második felében HEGEDÜS LÁSZLÓ festőművészt — jelenleg már intézetünkhöz kinevezett rendes tanárt, aki a művésznövendékek esti akt-tanfolyamán kívül az első félévben a III. éves tanárjelölteket is tanította — bízta meg.

Tekintettel továbbá arra, hogy a III-ad éves tanárjelölteknél az alakrajz tanítására e szerint nem lett volna tanerő: annak szüksége forgott fenn, hogy egy új kisegítő

óraadó művésztanár alkalmaztassék, aki — mivel AGGHÁZY GYULA tanár a II., III. és IV. női osztályban az alakrajz tanításával szintén túl volt terhelve — egyúttal a III-ik női osztályban is átvenné az alakrajz tanítását.

Ezen két osztályban való tanításával az alakrajznak egyelőre óraadói minőségben — a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. évi február 19-én kelt 8604. számú rendeletével ZEMPLÉNYI TIVADAR festőművészt bízta meg.

GYULAY LÁSZLÓ helyébe — ki gyakori betegeskedése következtében egy évi szabadságot nyert — a miniszter úr f. évi 39,515. számú rendeletével — egyelőre szintén óraadói minőségben — RÉVÉSZ IMRE festőművész, utóbbi években Bécsben tartózkodó hazánkfia, bízott meg, s ugyanezen számú miniszteri rendelettel hasonló minőségben, BENCZÜR BÉLA helyébe, a csendélet, rajz és festés valamint az ékítményes rajz tanításával: EDVI ILLÉS ALADÁR-t, okl. középiskolai rajztanár és festőművészt bízta meg.

TARDOS KRENNER VIKTOR festőművész már az I. félévben is díjtalanul szivességből segédkezett SZÉKELY BERTALAN tanárnak a compositió és az állatrajzolás tanításában, a második félévben a fentjelzett munkakörön kívül a nők számára intézetünkben létesített s ezen «Értesítő» III. szakaszában indokolt külön tanfolyamban a művészeti boncztan tanításával f. évi 39,515 sz. ministeri rendelettel bízott meg.

A minister úr ő Exczellentiája még a múlt 1902. évi június hó 6-án kelt 37,569 számú rendeletével NÁDLER RÓBERT intézeti tanárt a külföldi művészeti tanintézetek tanulmányozásával bízta meg, de mivel a németországi szakiskolák tanfolyamai rendesen húsvétkor záródnak, ezeknek is tanulmányozhatása végett szükséges volt, hogy NÁDLER tanulmányútját folyó évi márczius hó első felében kezdje meg.

A minister úr az illető tanárnak a tanulmányút céljából félévi szabadságidőt engedélyezvén, NÁDLER RÓBERT

tanárnak intézetünkben való helyettesítésével HAVRANEK FERENCZ műépítész-tanárt bízta meg, ugyanőt egyuttal — tekintettel arra, hogy az építészeti rajzot, stíl- és alaktant nálunk már hosszabb idő óta egyedül tanítja — ezen szaknak intézetünk részéről való képviselőjére az — *orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság* tagjává kinevezni méltóztatott.

A *vallás és közoktatásügyi* minister úr ő Exczellen-tiája kegyessége ez idén is lehetővé tette, hogy intézetünk negyedéves növendékei a húsvéti szünnapok alatt, tanári vezetés mellett, külföldi tanulmányútat tehetek.

Negyedéves rajztanárjelöltjeink Dr. PASTEINER GYULA egyetemi egyuttal intézeti tanár vezetése mellett több olaszországi városnak, negyedéves tanítónőjelöltjeink pedig HAVRANEK FERENCZ tanár vezetése mellett Prága és Németország több városának műkincseit tanulmányozták.

★

A *kereskedelemügyi m. kir.* minister úr Ő Nagyméltósága végzett középiskolai rajztanárok részére — az iparoktatási iskolák által megkívánt, intézetünkben specziális irányban való továbbképzés céljából az 1903. év tartamára két, egyenként (1200) egyezerkétszáz korona tanulmányi ösztöndíjat adományozott, oly megjegyzéssel, hogy ezen anyagi támogatást élvező fiatal rajztanárok a szünidő alatt tanulmányaiknak külföldön való kiegészítése céljából — a külföldön tartózkodás idejére — havi 200 koronára fel-emelni hajlandó.

A minister úr ezen nagylelkű kegyes intézkedése folytán ez idén két jeles növendékünk, illetve két okleveles középiskolai fiatal rajztanár — névszerint: PETRÁNYI GÉZA (ifj.) és SUJÁN PÁL — ezen kedvezményben már részesülvén, intézetünket a szünidőig látogathatták s jelenleg ily szép ösztöndíj mellett, külföldi nagyobb városokban szaktanulmányaikat kiegészítik.

A tanári testület a minister úrnak ezen műiparunk fejlesztésére messze kiható kegyes intézkedését nagy örömmel és hálás köszönettel fogadta, mert ez által egyúttal egy rég óhajtott terve is megvalósult, hogy t. i. alkalom adassék tehetséges fiatal tanároknak az intézetünkben való tovább képzésre.

Ettől eddig — anyagi eszközök hiányában — volt növendékeink teljesen el voltak zárva, mert a kik a rendes tanfolyam elvégzése és a képesítő vizsgálat letétele után visszatértek is, anyagi gondokkal küzdve, kénytelenek voltak oly munkára fordítani idejüket, mely az odaadó speciális tanulmányozástól elvonta őket.

★

Az eddig minden tanév végével kiosztásra került 600 korona jutalomdíjat a tanári testület, a vallás- és közoktatásügyi minister úr kegyes engedélyével, nem csak az év végén szorgalmi díjképen osztotta ki, hanem azt a tanév folyamán különböző tárgyakból kitűzött pályakérdések megfejtéseért pályadíjképen adta ki; ezen pályadíjakat a tanári testület különféle alapokból még emelte.

Örömmel kell még ezen a helyen is megemlékeznünk a növendékek jelen tanévi buzgó munkálkodásáról, melynek szép eredménye főleg a képesítő vizsgálatok alkalmával volt látható.

Az ifjúság szünidei önálló munkálkodásáról az előbbi (V-ik) fejezetben van szó.

Pályadíjat nyertek: BEER ZSIGMOND, GUTTMANN BERTHOLD, HENDRICH ANTAL, KLEIN LIPÓT, KOLLÁR GUSZTÁV, KOVÁCS JÓZSEF, MARTIN JENŐ, RAKSSÁNYI DEZSŐ, SEBŐK MARGIT, SOMOGYI ÁGOSTON, THIRRING JÁNOS és VÖGERL REZSŐ.

Szorgalmi díjban pedig többen részesültek.

★

Az új «rajzitanításra képesítő vizsgálati szabályzat» szükségessé tette, hogy az orsz. mintarajziskola és rajzitanárképző tanterve az új szabályzathoz alkalmazkodjék; ugyan-ezen szabályzat szükségessé tette azt is, hogy némely tisztán administratív jellegű módosítások is keresztül vitessenek.

Ezek között legfontosabb a tanévnek az eddiginél célszerűbb beosztása. Eddig az első félév szeptember hó közepétől január hó végeig — a második félév pedig február hó elejétől június hó közepéig tartott. Minthogy azonban az új szabályzat szerint a képesítő vizsgálat két *alap-* és egy *szakvizsgálatból* áll, s ennél fogva azokra most több időt kell fordítani, ezenkívül a tanév második felére több ünnep és szabályzatilag jóváhagyott szünnap esik, a második félévben tényleg kevesebb munkanap lenne, mint az első félévben. A jövő tanév tehát szeptember első napjaiban fog kezdődni s a karácsonyi szünet kezdetén, vagyis deczember hó 22-én, fog végződni. A második félévi beiratások pedig ezen szünet alatt, illetőleg január hó első napjaiban fognak megejtetni s a második félév azonnal a karácsonyi-újévi szünet után kezdődve június hó elejéig fog tartani.

Szükséges intézetünknel a tanév illetén való beosztása azért is, hogy ez a tudomány- és műegyetem tanféléveinek beosztásával összhangba hozassék. E nélkül iskolánkból az egyetemre, vagy viszont, az átlépés meg volt nehezítve, sőt rendszeren egy évi veszteséggel járt.

A pályaválasztásra, illetőleg valamely főiskolába való átlépésre pedig annál is inkább tekintettel kell lennünk, mert a művészi tehetséggel nem bíró hallgatók — legyenek azok akár művésznövendékek, akár rajzitanár-jelöltek — már az első próbafélév után eltávolítandók.

A beiratásoknál újítás az, hogy az I. II. és III-ik évfolyamot végzett növendékek a következő tanévre kötelesek már az előző tanév végével beiratkozni főleg azért,

hogy a létszámra nézve kellő tájékozással bírjunk, s a tanév elején annyi új növendéket vehessünk fel, a mennyi hely rendelkezésre áll.

★

A rajztanárképzésnek főleg művészi alapra való fektetése maga után vonta az összes artisztikus tárgyaknak — s így a mintázásnak is, nagyobb mértékben való gyakorlását, a mi ismét azzal a következássel járt, hogy több és megfelelőbb tanhelyiségre volt szükség.

De nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény sem, hogy az intézeti szakkönyvtár gyarapodása folytán, ha az ott összegyűjtött szellemi kincseket kellően kamatoztatni akarjuk, szintén több helyiséget igényel.

Az előálló helység-szükségleten egyelőre a volt igazgatói lakásnak tanczélokra való felhasználása előnyösen segített.

Előrajzolás nélküli ecsetgyakorlat

Festette: VÖLKEI JÓZSEF.

VII.

A RAJZTANÍTÁSRA KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATI ÚJ SZABÁLYZAT.

Dr. W^LASSICS GYULA, vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr ő nagyméltósága, f. évi márczius hó 7-én 12,952. szám alatt kelt, következő rendeletet intézte SZÉKELY BERTALAN-hoz, az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottságnak a folyó évben kinevezett új elnökéhez.

«A tanügyi intézmények újabbkori fejlődése, a nevelés æsthetikai céljának gondosabb ápolása és a régi vizsgálati rend mellett tiz év óta szerzett tapasztalatok kívánatossá tették, hogy a rajztanításra képesítő vizsgálatoknak 1893. évi 41,200 sz. a. kelt rendelettel kiadott szabályzata megfelelően átdolgoztassék.

A szóban levő szabályzat a középiskolai rajztanárképesítésnek háromféle tárgykörét különböztette meg. Oklevelet lehetett szerezni vagy csak a szabadkézi rajzból vagy csupán a rajzoló geometriából vagy pedig mindkettőből. A képesítés ilyen felaprózása egyfelől az oklevelek értékét teszi vi-

szonylagossá, másfelől a kinevezés és alkalmazás elé állít olykor nem jelentéktelen nehézségeket, azonfelül pedig a képzettség tartalmasságát és teljességét csorbítja.

Ha a középiskolai rajztanárképesítés egységének felbontását annak idején igazolhatta az a körülmény, hogy a gymnasium görögpótló tantárgyai sorában az ábrázoló geometria is szerepelt: úgy ez intézet revideált tantervének életbeléptetése óta a külön geometriai képesítést támogató és talán egyetlen érv is megszűnt.

A rajztanárképesítő vizsgálatnak revideált szabályzata tehát mindenekelőtt helyreállította a középiskolai rajztanárképesítésnek *korábbi egységét* azzal a rendelkezésével, hogy az e szabályzat alapján vizsgálatra bocsátott jelöltek a szabadkézi rajznak és rajzoló geometriának *egyesített* tárgycsoportjából szerezhetnek csak oklevelet.

Ha az 1893. évi szabályzat a középiskolai képesítésnek két szakkörre bontásával, könnyebbülést szerzett az érdekelt jelöltek viszonylagos kisebbségének: a más fokozatú vizsgálatokra bocsátott jelölteknek aránylag nagyobb száma annál súlyosabbnak érezte a régebbi vizsgálati szabályzatok azon rendelkezését, a mely szerint a negyedik év végén *valamennyi tárgyból* egyszerre kellett vizsgálatra állani.

A tanár- és tanítójelöltek indokolatlan megterhelésén kívántam segíteni, de ezzel egyúttal a vizsgálatok intenzitását és komoly, tudományos színvonalát is emelni, mikor az új szabályzatban megengedtem, hogy a tárgyak és a tananyag arányos elrendezésével a képesítő vizsgálatot három évre: u. m. a képzés második éve végére eső *első*

alapvizsgálatra, a képzés harmadik éve végén tartandó *második alapvizsgálatra* és a rajztanárképző negyedik évfolyam elvégzésével lehető *szakvizsgálatra* osztassék.

A régi szabályzat értelmében a jelöltek előképzettségére nézve engedélyezhető volt *kedvezmények*, a vizsgálóbizottság tapasztalatai szerint, illetékességi medrükben nehezen visszaszorítható jogosulatlan törekvésekre buzdítottak és arra vezettek, hogy kellő hivatás és képzettség nélkül való egyének egy része szakadatlan kísérletezés és szerencsepróba tárgyává tették a vizsgálatokat.

E tapasztalatokhoz képest az új vizsgálati szabályzat szigorú és megalkuvást nem ismerő szabattossággal meghatározza az előképzettség elengedhetlen feltételeit s egyúttal megszünteti azt a régebbi kedvezményt is, a mely bizonyos előképzettségű jelöltek részére egyes tárgyakból teendő vizsgálat alól felmentést biztosított.

A *középiskolai* rajztanárképesítéshez szükséges előképzettség, valamint ezen vizsgálat tárgy- és anyagköre, *mindkétnemű* jelöltekre egyformán állapított meg; a *polgári iskolai* tanító és tanítónővizsgálatokhoz kötött feltételek azonban némileg különbözők, nevezetesen enyhébbek azon tanítónőjelöltekre nézve, a kik oklevelük alapján *kizárólag polgári iskolai* alkalmazásra óhajtanak igényt szerezni. Külön kimondatik, hogy *tanítónőképezdei alkalmazásra* csakis oly polgári iskolákra képesített rajztanítónők szerezhetnek jogot, a kiknek a szabályszerű előképzettségök, első sorban meghatározott *elemi iskolai tanítónői oklevelük*, van.

Mindamellett, hogy az egyes vizsgálatokhoz kötött előképzettség szabatosan és részben szigorú-

ban határozzák meg: a vizsgálati szabályzat mégis messzemenő méltányossággal alkalmat nyújt arra, hogy magasabb általános képzettségnek utólagos megszerzése esetén magasabbfokú szakképesítés is megszerzhető legyen. E célból a középiskolai rajz-tanári és a polgári iskolai rajz-tanítói képesítőnek első és második alapvizsgálata teljesen ugyanazonos a polgári iskolákra képesített rajz-tanítónak, ha időközben érettségi bizonyítványt szerez és oklevelét középiskolára kívánja érvényesíteni, csak a *szakvizsgálat* tárgyaiból kell kiegészítő vizsgálatot tennie. A közép- és polgári iskolákra képesített *rajz-tanítónők* vizsgálatai között nagyobb lévén a különbség, az alsóbbfokú oklevél* csak a vizsgálat *mindhárom részének* sikeres kiállása esetén minősíthető felsőbb fokúvá, azaz középiskolai oklevéllé.

A régi szabályzat a tanév végére tett *egyetlen vizsgálati időpontot* ismerte.

Ennek következtében oly jelöltek is, a kiknek első ízben tett vizsgálata csak egy esetleg nagyon könnyen pótolható elméleti tárgyból nem sikerült, mégis egész évet vesztek, a míg javítóvizsgálat alapján oklevélhez juthattak. A szabályzat revideált alakja e részben is segít, a mikor alkalmat ad, hogy az iskolai év végén visszavetett jelölt, a vizsgálóbizottság ítélete szerint, esetleg már *egy negyed- vagy félév múlva bocsáttassék javítóvizsgálatra*.

Szembetűnő különbséget mutat az új vizsgálati rend a vizsgálat tárgyainak és a tananyagnak elrendezésére nézve is. A mint a rajz-tanárképző intézetben a folyó iskolai év kezdetén életbelépett újabb tanterv a geometriai és művészeti tárgyak tanítását

* Az érettségi bizonyítványnak utólagos megszerzése esetében

összhangzatosabbá teszi; úgy a képesítő vizsgálatok rendjén is vesztettek a mértani tárgyak előbbi túlsúlyokból és a *művészeti tárgyak* léptek *jelentőségben* előtérbe.

Ezzel kapcsolatosan kell megemlíteni azt is, hogy a *művészeti rajz* foglalja el a jelen szabályzatban a *szabadkézi rajz* kifejezésének helyét, mert találóbban és korunk felfogásának megfelelőbben fejezi ki a fogalom lényegét, holott a szabadkézi rajz egy semmitmondó idegen kifejezésnek egyszerű fordítása volt.

Ha még megjegyzem, hogy az új szabályzat értelmében a vizsgálatok eredménye ezentúl nem általános osztályzat alakjában, hanem az egyes *tantárgyakból* nyert érdemjegyek feltüntetésével fog az oklevélben kifejeztetni, továbbá, hogy a szabályzat úgy a vizsgálatra bocsátás feltételeit, valamint a vizsgálat tárgyanyagát és a vizsgálati eljárás adminisztratív részeit sokkal tüzetesebben írja körül, mint tette az 1893. évi szabályzat s végül, hogy függelékében a kiadandó oklevelek mintáját is bemutatja: úgy lényegében mind kiemeltem azokat a jellemző vonásokat, a melyek az új szabályzatot a régitől előnyösen megkülönböztetik.

Azzal a várakozással küldöm meg Tekintetességednek a rajztan-képesítő vizsgálatok új szabályzatát, hogy az abban szabatosabban megállapított és elvi részeiben korunk igényeinek jobban megfelelő új rend, kapcsolatosan a rajztanárképző tantervi reformjaival, a rajztanárképzés és képesítés intézményeit alkalmasabbá teendi ama nagyjelentőségű feladatok sikeres megoldására, melyek az æsthetikai izlésnek és a művészi készségnek szélesebb körökben való fejlesztését czélozzák.

A mi az *ipartanoncziskolai rajztanítói* képesítést illeti, azt a jelen szabályzatból kikapcsolva az országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács meghallgatása után, külön intézkedéssel fogom szabályozni.

Az új vizsgálati rend a f. iskolai év végén tartandó képesítő vizsgálatokkal lép életbe s felkérem Tekintetességedet, hogy a mennyiben átmeneti intézkedésekre szükség leend, azokról a rajztanárképző igazgatóságának az 1902. évi deczember hó 26-án 877. sz. a. kelt jelentésében javasolt módon saját hatáskörében gondoskodják.»

★

Ezen új vizsgálati szabályzat előmunkálata örökség képen szintén KELETY GUSZTÁVnak, az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság volt elnökének hagyatékából maradt ránk.

A középiskolai revideált tanterveknek néhány év előtt történt életbeléptetése után a rajztanárvizsgáló bizottság szükségesnek vélte, hogy a rajztanárképesítő vizsgálati szabályzat is — mely mindig az általános tantervekben foglalt követelmények figyelembe vételével készült — szintén revideáltassék.

Evégből a fennemlített bizottság több ülésén át a régebbi szabályzat revideálásával foglalkozott, s egy új szabálytervezetet dolgozva ki, azt még 1899-ben jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi minister úrhoz terjesztette fel.

Ezen szabályzat-tervezet (melyhez időközben már hozzászólt a Kereskedelemügyi Minister úr, a Közoktatásügyi Tanács s ennek e célra kiküldött szakbizottsága és tárgyalta a magyar Rajztanárok Orsz. Egyesülete) — részletezéssel teendő véleményes jelentés végett — mult év november havában leküldetett az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző igazgatóságához is.

E kitüntető megbízatás folytán az intézeti tanárok ezen tárgyban külön szaktanácskozmányokat tartottak, melynek alapján — valamint a művészeti tárgyaknak intensivebb tanítására irányuló, a folyó tanév elején intézetünkben már foganatosított reformok s az új vizsgálati szabályzatra vonatkozó eddig felmerült különféle javaslatok figyelembe vétele mellett — oly vizsgálati szabályzatnak tervezetét készítették el, mely a sikeresebb művészeti nevelésre az eddiginél nagyobb biztosítékot nyújt, s a rajzoktatók főleg művészeti szempontból való képzettségének alaposabb megvizsgálását lehetővé teszi, másrészt pedig, a fokozottabb követelményekkel szemben, a képesítő vizsgálatok letevését mégis megkönnyíti, mivel a képesítő *szakvizsgálatot* két *alapszorgalmat* előzi meg, a mint ez az orsz. m. kir. rajz-tanárvizsgáló bizottság által is, már néhány év előtt javaslatba hozatott s az összes fórumoknál helyeslésre talált.

De már csak azért is nagy örömmel foglalkozott a tanári testület ezen újabb vizsgálati szabályzatnak beható tárgyalásával, mert ennek szentesítése által egyúttal a rajz-tanárképzésben már foganatosított s még foganatosítandó reformok is magasabb helyen jóváhagyást nyertek.

E tárgyalások alkalmával a tanári testület végeredményben a következő főpontokban állapodott meg:

1. Az orsz. m. rajztanárképző tanári testülete nem csak helyesli a szőnyegen fekvő reformjavaslatokat, hanem azokat, mint indirekt kezdeményezője, örömmel fogadja és üdvösnek tartja.

2. Czélszerűnek tartja az eddig együttesen és egyszerre tartott képesítő vizsgálatok decentralizását s e tekintetben is ennek gyakorlati keresztülvitelére nézve konkrét javaslatait a maga részéről szerkesztett vizsgálati szabályzatban kifejezésre juttatja.

3. A geometriai szakok megszorítására vonatkozólag több oldalról javaslatba hozott reductiókat a lehetőség

határáig a maga részéről még *nagyobb* mérvben foganatosította.

4. Az artisztikus, vagyis művészi tárgyaknál viszont a követelményeket emelte, az egyes vizsgálatok tárgysorozatát szaporította s újabb művészeti feladatoknak a szabályzatba való felvétele által azok terjedelmét kiegészítette.

5. Szabályzat-tervezetében kiterjeszkedik minden irányban a bizottság belső szervezetére és ügykezelésére vonatkozó s eddig jól bevált hagyományos szokások szabályozására, hogy a képesítő vizsgálatnak a tervezett alapvizsgálatok általi szaporítása következtében az ügykezelés lebonyolítása nehézségekbe ne ütközzék.

6. A jövőben érettségi bizonyítványok alapján jelentkező nők tanári képesítésére — továbbá tanoncziskolai jelöltek képesítésére vonatkozó — az eddigi javaslatokban függőben maradt kérdéseket is megfejtette, illetőleg a megfelelő §-okban szabályozta.

7. A vizsgálat anyagának oly részletezését, hogy a jelöltek abból a velük szemben támasztott követelményekről világos képet nyerjenek — a mi eddig a gyakorlati, illetőleg művészeti tárgyaknál nem volt meg — szintén szükségesnek tartván — ezen újítást, illetőleg részletezést, minden tárgynál, a vizsgálatok minden neménél és fokoza-tán rendszeresen foganatosította.

8. A tanári testület az egyes §-ok helyesebb csoportosítása s tagolása által, a tudnivalókra, a vizsgálati rendre s annak alakjára vonatkozólag — könnyebben áttekinthető s világosabb képet nyújtani iparkodott.

9. Felkérendő a vallás- és közoktatásügyi minister úr Ő Nagyméltósága, hogy az új szabályzati tervezetnek kegyes jóváhagyása esetén, rendeletileg mondassék ki, hogy a *régi oklevelek teljes érvényessége* továbbra is fennáll, valamint, hogy a régi szabályzat alapján nyert vizsgálatra való bocsáttatási engedélyekben biztosított jogok az új szabály-

zatnak jóváhagyásától számított *két* éven belül érvényesítendő, s a régi szabályzat érvényessége ugyanennyi idő alatt teljesen megszűnik.

10. Az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet jelenlegi tanár- illetve tanító- és tanítónő-jelölteivel szemben az új szabályzat visszahatólag csak az első, esetleg másodéves jelöltekre legyen kötelező, míg a harmad- és negyedéves jelölteknek meg lenne engedve a vizsgálatnak a régi, vagy az új szabályzat alapján való letehetése.

Végül az új oklevelek díszesebb kiállítására nézve kértünk engedélyt.

A Minister úr fennebb közölt magas rendeletével jóváhagyta ezen a rajztanárképző igazgatósága által nyomtatásban bemutatott vizsgálati szabályzat tervezetét és ugyancsak a fennebb felsorolt pontokra vonatkoznak rendeletének utolsó sorai is.

Az új vizsgálati szabályzatnak helyszüke miatt itt csak a legfontosabb 3—7. §-ait, és a HEGEDŰS LÁSZLÓ festőművész, intézetünk tanára által készített rajztanári új oklevélnek kisebbített mását mutatjuk be.

A rajztanítók és tanítónők oklevelének rajza ugyanaz, mint a tanároké, — csak színben és szövegezésben különbözik. A tanári oklevél *barna*, a tanítói *kékesszürke* és a tanítónői oklevél *vörösös-barna*.

Az új szabályzatnak 3—7. §-ai a következők:

A képesítés nemei.

3. §.

A) *Középiskolai tanári képesítés. A művészeti rajz-** és a *mértani rajznak*** a középiskolákban való tanítására.

* A «*művészeti rajz*» az eddig használt «*szabadkézi rajz*» elnevezés helyett fogadtatott el, illetőleg a szabadkézi rajz fogalmát fõdi.

** A mértani rajz csoportjába a rajzoló geometria, a gyakorlati irányú ábrázoló geometria és látszattani rajz tartozik.

Ugyanezen képesítés kiterjed a felső ipar-, ipari szakiskolák és nőipariskolákra, valamint a középiskolákkal egyenrangú vagy azoknál alsóbb iskolákra.

B) *Polgári iskolai tanítói képesítés. A művészeti rajz- és a mértani rajznak a polgári-, valamint ezekkel egyenrangú iparoktatási és alsóbb fokú iskolákban való tanítására.*

C) *Polgári iskolai tanítónői képesítés. A művészeti rajz- és mértani rajznak a polgári, valamint ezekkel egyenrangú iparoktatási és alsóbb fokú leányiskolákban való tanítására.**

A képesítő vizsgálatok tagolása és helye.

4. §.

A rajztanításra képesítő vizsgálatok a következőképen tagozódnak:

- I. Első alapvizsgálatra,*
- II. Második alapvizsgálatra és*
- III. Szakvizsgálatra.*

Minden egyes vizsgálat megint *két* részre oszlik: a *zárt helyi* vizsgálatra és a *szóbeli* vizsgálatra.

A rajztanításra képesítő vizsgálatok Budapesten, az *orsz. m. kir. rajztanárképző* intézetben, évenként *junius hó második felében*, az *ismétlő, javító* vagy *kiegészítő* vizsgálatok ugyanott *junius hó második felében*, s ezen kívül *szeptember* és *január hó első felében* tartatnak meg.

* Tanítónőkészítő intézeti alkalmazásra oly rajztanítónőknek lehet igényük a kik egyúttal elemi népiskolai tanítónői oklevelet szereztek.

A képesítő vizsgálatokra való bocsáttatásnak tanulmányi előfeltételei.

A) *Középiskolai tanári* képesítő vizsgálatra vonatkozólag:

A *középiskolai tanári* képesítő vizsgálatra való bocsáttatás általános feltétele: *középiskolai* (gymnasiumi vagy reáliskolai) *érettségi* bizonyítvány* és az *orsz. m. kir. rajztanárképző intézet* négy évfolyamának elvégzése. Részletezve:

I. Az *első alapvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik a középiskolai érettségi vizsgálatot letették és az *orsz. m. kir. rajztanárképző intézet* második évfolyamát rendszeren látogatták.

II. A *második alapvizsgálatra* bocsáthatók, kik az *első alapvizsgálatot* letették és az *orsz. m. kir. rajztanárképző intézet* harmadik évfolyamát rendszeren látogatták.

III. A *szakvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik a *második alapvizsgálatot* letették és az *orsz. m. kir. rajztanárképző intézet* negyedik évfolyamát rendszeren látogatták.

Ezen vizsgálatokra «*tanárnö*»-jelöltek is bocsáthatók ugyan ilyen feltételek mellett.

B) *Polgári iskolai tanítói* képesítő vizsgálatra vonatkozólag:

A *polgári iskolai tanítói* képesítő vizsgálatra való bocsáttatás általános feltétele: *elemi iskolai tanítói oklevél*, (esetleg *középiskolai érettségi** bizonyítvány) és az *orsz. m. kir. rajztanárképző intézet* négy évfolyamának elvégzése. Részletezve:

I. Az *első alapvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik *elemi iskolai tanítói oklevelet*, (esetleg *középiskolai*

* Kereskedelmi isk. érettségi bizonyítvány nem érvényes.

érettségi bizonyítványt*) szereztek és az *orsz. m. kir. rajz-tanárképző intézet második évfolyamát* rendszeren látogatták.

II. A *második alapvizsgálatra* bocsáthatók, kik az *első alapvizsgálatot* letették és az *orsz. m. kir. rajz-tanárképző intézet harmadik évfolyamát* rendszeren látogatták.

III. A *szakvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik a *második alapvizsgálatot* letették és az *orsz. m. kir. rajz-tanárképző intézet negyedik évfolyamát* rendszeren látogatták.

C) *Polgári iskolai tanítónői* képesítő vizsgálatra vonatkozólag:

A *tanítónői* képesítő vizsgálatra való bocsáttatás általános feltétele: 1. *elemi tanítónői oklevél* (esetleg *középiszkolai érettségi bizonyítvány*) és az *orsz. m. kir. rajz-tanárképző intézet négy évfolyamának rendes látogatása*; 2. a *felsőbb leányiskola hatodik** osztályának* elvégzése és az *orsz. m. kir. rajz-tanárképző intézet egy előkészítő osztálylyal kiegészített rendes négy évi tanfolyamának* látogatása. Részletezve:

I. Az *első alapvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók,

a) kik *elemi tanítónői oklevéllel*, vagy *középiszkolai érettségivel* birnak és az *orsz. m. kir. rajz-tanárképző intézet második évfolyamát* rendszeren látogatták,

b) kik a *felsőbb leányiskola hat osztályát*** végezték és az *orsz. m. kir. rajz-tanárképző intézetnek előkészítő és két rendes évfolyamát* látogatták.

II. A *második alapvizsgálatra* bocsáthatók, kik az *első alapvizsgálatot* letették és az *orsz. m. kir. rajz-tanárképző intézet harmadik, illetőleg az előkészítő osztálylyal együtt, negyedik évfolyamát* rendszeren látogatták.

III. *Szakvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik a

* Kereskedelmi isk. érettségi bizonyítvány nem elegendő.

** Valamely közép- vagy polgári iskola hatodik osztályának elvégzése, avagy más hasonértékű hat osztály alapul el nem fogadható.

második alapvizsgálatot letették és az *orsz. m. kir. rajz-tanárképző intézet negyedik*, illetőleg az *előkészítő* osztályal együtt, *ötödik évfolyamát* rendszeren látogatták.

Magántanulók, illetőleg oly jelöltek, kik szakképzett-ségüket *nem az orsz. m. kir. rajz-tanárképző intézetben* nyerték, a középiskolai tanári, vagy tanárnői, illetőleg polgári iskolai tanítói és tanítónői *első alapvizsgálatra* csak ministeri engedéllyel és akkor bocsáthatók, ha okmányilag kimutatják, hogy hasonló célú felsőbb tanintézetben megfelelő időt töltöttek. Ily jelölteknél is, az általános műveltségi előfeltétel: az *A) középiskolai tanári* (tanárnői) képesítésre az *érettségi bizonyítvány*, a *B) polgári iskolai tanítói* képesítésre a *tanítói oklevél*, esetleg *középiskolai érettségi bizonyítvány** és a *C) polgári iskolai tanítónői* képesítésre: *elemi iskolai oklevél*, esetleg *középiskolai érettségi bizonyítvány* vagy legalább a *felsőbb leányiskola hatodik osztályának elvégzése.***

Különösen méltányolható esetekben a vizsgálobizottság véleményének meghallgatása után a minister megengedheti a két alapvizsgálatnak közvetlen egymás utáni letetését.

A *második alapvizsgálat* és a *szakvizsgálat* között azonban *egy évi* időköz betartandó.

Közvetlenül a *második alap- vagy szakvizsgálatra* való bocsátásnak helye nincs.

Jelentkezés a vizsgálatra és a vizsgálatra bocsátás egyéb föltételei.

6. §.

A képesítő *alap- vagy szakvizsgálatra* jelentkezésnek határideje rendszerint *április hó 15-ike*; a *javító vizsgálatra* való jelentkezés határideje *augusztus vagy deczember*

* Kereskedelmi isk. érettségi bizonyítvány nem elegendő.

** Más hasonló értékű hat osztály alapul el nem fogadható.

hó 15-ike, mely időpontig a szabályszerűen felszerelt és bélyegelt s az «*orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság*»-hoz címzett kérvényeket, a bizottság elnökénél kell benyújtani.

Az *első alapvizsgálatra* bocsátás iránti folyamodványhoz melléklendők:

a) a jelentkező rövid *életrajza*, melyben különösen kiképeztetésének főirányát, menetét és az arra fordított időt kell jeleznie;

b) a jelentkezőnek *születési bizonyítványa*, melylyel igazolja, hogy legalább *tizennyolczadik* életévét betöltötte;

c) az 5. §-ban a jelentkezőnek részletesen körülírt *általános és szakbeli előképzettségét* igazoló szabályszerű bizonyítványai;

d) hatósági orvos által kiállított bizonyítvány, mely a jelentkezőnek a rajztanítóságra *testileg alkalmas voltát igazolja*;

e) ha a jelentkező az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet vagy más hasonló tanintézet növendéke: a megfelelő iskola igazgatója, ha közszolgálatban áll, előjárósága, különben pedig közhatóság által kiállított *erkölcsi bizonyítvány*;

f) esetleg valamely tanintézetnél rajztanítónői minőségben folytatott *működéséről* szóló bizonyítvány.

g) a vizsgadíjnak lefizetéséről szóló nyugtatvány és a jelölt által kitöltött *jelentkezési ív*.

A folyamodványban a jelentkezőnek ki kell jelentenie, hogy a 3. §-ban felsorolt képesítések melyik *nemét* kívánja megszerezni.

A *második alapvizsgálatra* bocsátásért való folyamodványhoz az *első alapvizsgálat* sikeres letételét igazoló értesítőn kívül, még az orsz. m. kir. *rajztanárképző* intézet *harmadik évfolyamának rendes látogatásáról* szóló bizonyítvány csatolandó; ha pedig a jelentkező nem a neve-

zett intézet növendéke, a *második alapvizsgálat* tárgyai-
ból való készültségét igazoló dolgozatok s az *első* és
második alapvizsgálat közötti időnek mikénti eltöltéséről
okmányok melléklendők.

A *szakvizsgálatra* bocsátásért szóló folyamodványhoz
a *második alapvizsgálatról* szóló értesítő és az orsz. m.
kir. *rajztanárképző negyedik évfolyamának* rendes látoga-
tásáról bizonyítvány csatolandó.

A kik nem az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet
növendékei, azok a *második alapvizsgálatról* szóló érte-
sitőn kívül mellékelni tartoznak a *második alapvizsgálat*
és a *szakvizsgálat* közti időnek mikénti eltöltését igazoló
okmányokat.

Javító, ismétlő és kiegészítő vizsgálat.

7. §.

a) *Javító vizsgálatot* legfeljebb két tárgyból lehet
tenni. Hogy a két tárgyból megbukott jelölt rövidebb
vagy hosszabb idő múlva bocsáttatik-e javító vizsgálatra,
arra nézve esetről-esetre a vizsgáló bizottság határoz.

b) Oly jelöltek, kik egy év múlva teendő javító, ille-
tőleg ismétlő vizsgálatra utasítottak, ezen vizsgálat sikeres
letétele után közvetlenül a *második alapvizsgálatra*,
illetőleg a *szakvizsgálatra* mehetnek.

c) A ki *kettőnél több* tárgyból tanusít elégtelen ered-
ményt, teljes *ismétlő vizsgálatra* utasíttatik. Ennek idejét
szintén a vizsgáló bizottság határozza meg.

d) Minden vizsgálat csak kétszer ismételhető.

e) A *javító vagy ismétlő vizsgálatra* — hivatkozással
a vizsgálóbizottságnak erre vonatkozó évi és ügydarab
szám alatt kelt utasítására — írásbelileg kell jelentkezni.

Oly polgári iskolai rajztanító jelölt, ki az *alapvizsgá-
latokra* elemi tanítói oklevele alapján bocsáttatott és idő-

közben érettségi vizsgát tett, mint középiskolai *rajztanár jelölt* folytathatja a vizsgálatokat.

Oly okleveles polgári iskolai *rajztanító* pedig, ki érettségi vizsgálatot rajztanítói oklevelének megszerzése után tett, és érettségi bizonyítványa alapján kívánja megszerezni a középiskolai oklevelet, az csupán «*kiegészítő*» azaz az *A)* alatti *középiskolai tanári szakvizsgálat* letételére köteleztetik.

Ellenben oly *rajztanítónő* jelölt, ki akár polgári iskolai *rajztanítónői alapvizsgálata*, akár ugyan ily minőségben tett *szakvizsgálata* után, az időközben szerzett érettségi bizonyítványa alapján, középiskolai *rajztanári* oklevelet kíván szerezni, ezen magasabb fok *összes* vizsgálatait letenni köteles.

Előrajzolás nélküli ecsetgyakorlat.

Festette: ANTOS MIHÁLY.

VIII.

AZ 1902/1903. ISKOLAI ÉV VÉGÉN TARTOTT TANKÉPESÍTŐ VIZSGÁLATOKRÓL.

(Bizottsági jelentés.)

A képesítő vizsgálatok megtartásában is átmenetet jelent az elmúlt tanév a tíz esztendő óta követett régi gyakorlatról, a folyó évben jóváhagyást nyert új eljárásra. Még boldog emlékű KELETY GUSZTÁV elnöklete alatt, négy év előtt készítette el a vizsgáló-bizottság az új szabályzat tervezetét, de mint annyi más alkotásának, úgy ennek sikerét sem élhette meg a bizottságnak kezdet óta élén állott ez a vezérférfi.

A bizottság már a régi szabályzat átdolgozásakor tudatában volt azon elvek helyességének, melyekkel az új szabályzatnak mintegy alapját megvetette: mégis az új rendszer szerint megtartott első képesítő vizsgálatoknak volt fentartva, hogy az ezen elvekhez kötött várakozásokat igazolják.

Az eredmény örvendetesen bizonyította, hogy a vizsgálati eljárásban életbe léptetett decentralizáció nemcsak az érdekelt jelöltek terheltségén enyhített és a képzettséget hívebben kifejező képesítési eredményhez vezetett, de egyúttal lehetővé tette azt is, hogy az intézeti új tantervhez

szigorúan alkalmazkodó új vizsgálati eljárás egyúttal a vizsgálat színvonalát is emelte. És meg kell vallani, hogy a színvonal ezen emelkedése a folyó átmeneti évben jelentékenyebb volt, mint a növendékek megterheltségének könnyebbülése. A most megtartott képesítő vizsgálatok alkalmával ugyanis csak az első alapvizsgálatra jelentkezett másodéves növendékek élvezték a vizsgálati anyagnak három részre bontásával járó tehercsökkenést, míg a harmadéves növendékek a tananyag kétharmad részével voltak kénytelenek megküzdeni, a negyedéves jelöltek pedig nemcsak nem élveztek könnyebbülést, sőt ellenkezőleg, az előbbi éveknél súlyosabb feladatra vállalkoztak. Innen van, hogy a vizsgálat eredményére kedvezőbb eljárás az első alapvizsgálat sikerében észlelhető a legnyilvánvalóbban, s hogy a nehezebb feladatra is nemes becsvágygyal vállalkozott negyedéves növendékekkel szemben helyén való volt annak a méltányosságnak gyakorlása, melyet a vizsgáló-bizottság úgy a vizsgálati díjnak rendkívüli mérséklésében, valamint a javító vizsgálati terminusok kedvezőbb megállapításában követett.

Most már kétségtelen, hogy az átmeneti nehézségek szerencsés leküzdése után az új vizsgálati eljárás a rajztanárok sikeresebb képesítésének egyik hathatós tényezője lesz.

A folyó tanév végén összesen	116	jelölt
bocsáttatott vizsgálatra; vizs-		
gálat közben visszalépett	3	”
	maradt 113.	

Középiskolai rajztanári első alapvizsgálatot tett: 16 jelölt és pedig sikerrel 15; két hónap múlva teendő javító vizsgálatra utasított 1.

Középiskolai rajztanári első és második alapvizsgálatot tett: 23 jelölt; sikerrel 17, két hó múlva javít 5, félév múlva 1.

Középiskolai első, második alapvizsgálatot és szakvizsgálatot tett: 21 jelölt, sikerrel 15, két hó múlva javít 5, félév múlva 1.

Polgári iskolai rajztanítói első alapvizsgálatot tett: 3, sikerrel 3.

Polgári isk. rajztanítói első és második alapvizsgálatot tett 2, sikerrel 2.

Polg. isk. rajztanítónői első alapvizsgálatot tett: 7, sikerrel 6, két hó múlva javít 1.

Polg. isk. rajztanítónői első és második alapvizsgálatot tett: 9, sikerrel 6, két hó múlva javít 3.

Polg. isk. rajztanítónői első, második alapvizsgálatot és szakvizsgát tett: 9, sikerrel 7, két hó múlva javít 2.

A régi szabályzat szerint vizsgáztak:

Polg. isk. rajztanítóvizsgálatot tett: 2, sikerrel 2.

Polg. isk. rajztanítónői vizsgálatot tett: 1, sikerrel 1.

Iparos tanonciskolai rajztanító vizsgálatot tett: 1, sikerrel 1.

Középiskolai rajztanári *ismétlő* vizsgálatot tett: 6, sikerrel 1, két hó múlva javít: 1, félév múlva: 1, egész év múlva: 3.

Középiskolai rajztanári *javító* vizsgálatot tett: 7, sikerrel 2, két hó múlva javít 5.

Polgári iskolai rajztanítói ismétlő-vizsgálatot tett: 1; egy évre visszautasított: 1.

Polg. isk. rajztanítói javító-vizsgálatot tett: 3; sikerrel: 2; két hó múlva javít: 1.

Tanoncziskolai rajztanítói javító-vizsgálatot tett: 2; sikerrel: 2.

Sikerrel vizsgázott: 82 jelölt; javító-vizsgálatra utasított: 31 jelölt; összesen: 113 jelölt.

Az új vizsgálati szabályzat szerint vizsgázott jelöltek közül sikeres vizsgálatot tettek :

A) *Középiskolai rajztanári első alapvizsgálatot :*

Bors Károly	Liuba Kornél
Dörre Tivadar (ifj.)	Medvey Lajos
Gebauer Ernő	Meyer Antal
Haáz Ferencz Rezső	Novák Rezső
Karácsonyi István	Oppel Imre
Kellner Rezső	Pap Nándor
Lahner Géza	Pfeifer Elek Péter

Zoltán Ödön.

B) *Középiskolai rajztanári első és második alapvizsgálatot :*

Antos Mihály	Hellebronth Gizella
Benkhard Ágost	Höchinger Árpád
Bokor László	Jurkovich Viktor
Bokor Miksa	Karácsonyi Géza
Félegyházy Gyula	Klobusiczky Ede Lajos
Fischmann Adolf	Pór Sándor
Guttman Berthold	Voit Ervin
Gyökössy Lajos	Vögerl Rezső

Völkel József.

C) *Középiskolai rajztanári első, második alap- és szakvizsgálatot tettek és oklevelet nyertek :*

Grabovieczky Leo	März Konrád
Horváth József	Papp Aurel
Javorek Kálmán	Petkó Zsigmond
Klein Lipót	Rakssányi Dezső Sándor
Kollár Gusztáv	Somogyi Ágoston
Kovács József	Stepanek Ernő
Martin Jenő	Thirring János

Tscheik Ernő

D) *Polgári iskolai rajztanítói első alapvizsgálatot :*

Lábay János Vizhányó Károly Zachara Pál.

E) *Polgári iskolai rajztanítói első és második alapvizsgálatot :*

Pécs Gyula Tóder Gyula

F) *Polgári iskolai rajztanítónői első alapvizsgálatot :*

Balló Mariska Nendtvich Paula
Bosányi Ilona Rybár Marietta
Concha Mária Télessy Ilona.

G) *Polgári iskolai rajztanítónői első és második alapvizsgálatot :*

Balogh Anna Soror-Urbancsek M. Margit
Bisell Margit Schwarz Mariska
Roger Viktória Várjon Mariska.

H) *Polgári iskolai rajztanítónői első és második alap- és szakvizsgálatot
tettek és oklevelet nyertek :*

Bokor Karolina Irma Schedel Dóra
Fähndrich Mária Schikedanz Vilma
Fuchs Margit Tolnay Irma
Wenser Józsa.

A régi szabályzat szerint vizsgálatot tettek és oklevelet nyertek :

a) *Középiskolákra :*

Baránszky Emil Deák István Farkasfalvi Imre.

b) *Polgári iskolákra :*

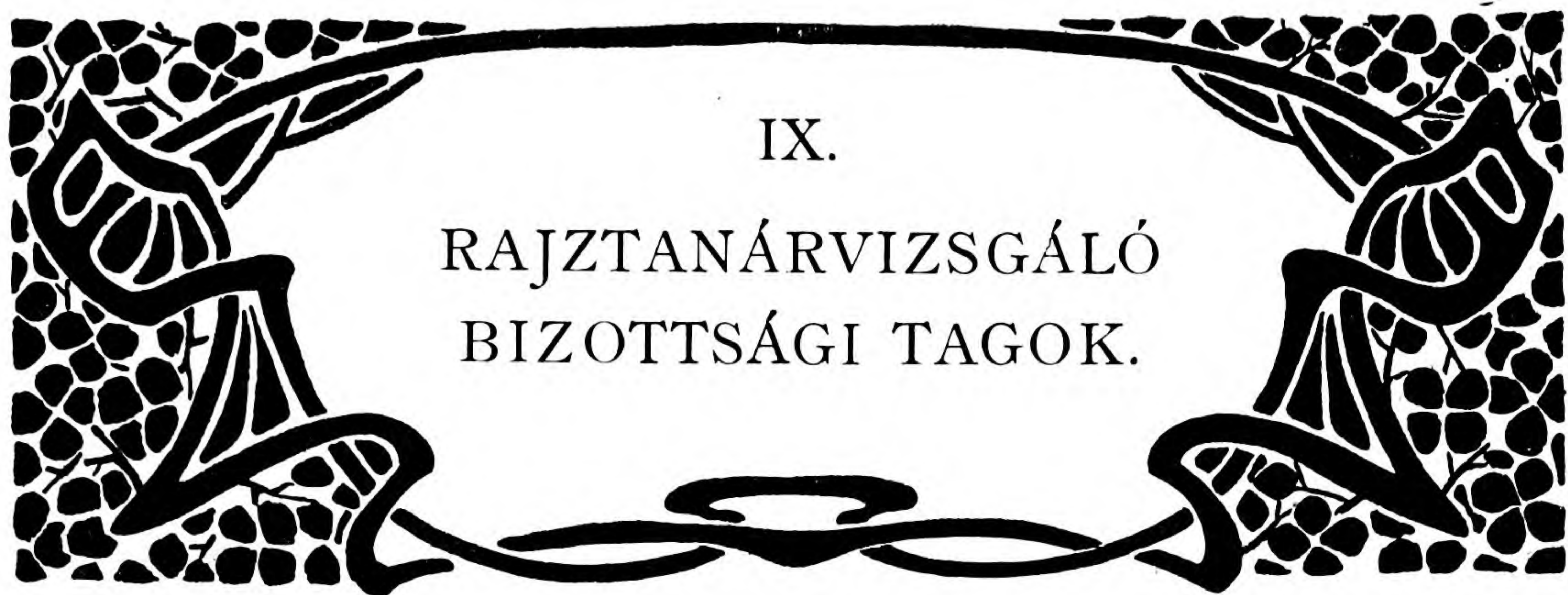
Ágoston János Hidegh Béla
Emresz Róbert Ürmös Péter.

c) *Polgári leányiskolákra :*

Schulhof Aranka.

d) *Iparos tanoncziskolákra :*

Braun Elemér Csurik János Szabó Antal.

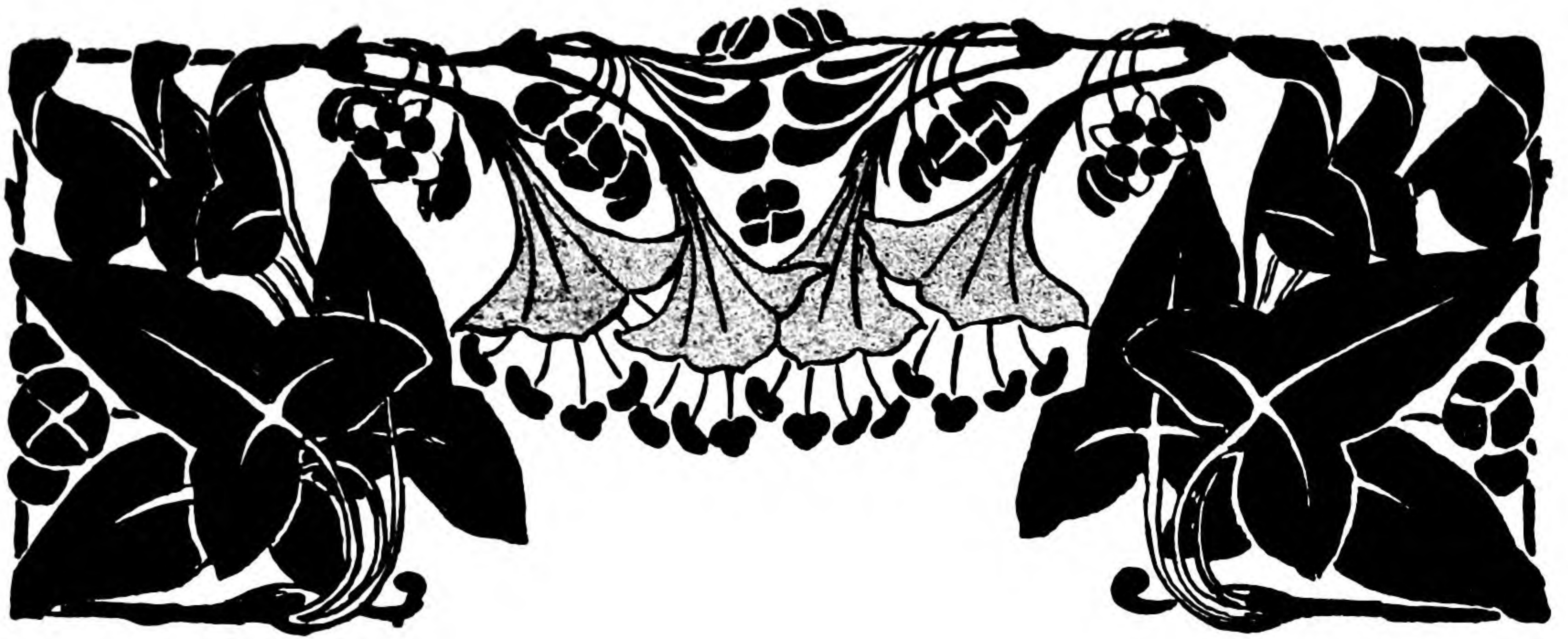

Tervezte: GUTTMANN BERTHOLD

KELETY GUSZTÁV bizottsági elnök elhunytá folytán a vallás és közoktatásügyi m. kir. minister úr f. évi január hó 29-én 6149. számú rendelettel a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság elnökévé SZÉKELY BERTALANT, az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző rendes tanárát és a tanulmányi és művészeti ügyek vezetésével megbízott h. igazgatóját nevezte ki. Alelnökök maradtak: FÖLSER ISTVÁN és SCHULEK FRIGYÉS kir. tanácsos, József-műegyetemi tanárok. Mint régi tagok maradtak: dr. BADICS FERENCZ, BENCZÚR BÉLA, GYULAI LÁSZLÓ, HOLLÓS KÁROLY, HUSZKA JÓZSEF, KARLOVSZKY BERTALAN, KOLBENHEYER GYULA, KOVÁCH GÉZA, dr. LIPPICH K. ELEK, LORÁNFÍ ANTAL, br. MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ, NÁDLER RÓBERT, dr. PASTEINER GYULA, PÓRSZÁSZ JÓZSEF, dr. RADNAI REZSŐ, RAUSCHER LAJOS és SZUPPÁN VILMOS.

PÉTERFY SÁNDOR nyugdíjba vonulása és SZÉKELY BERTALAN a bizottság elnökévé való kineveztetése folytán a vallás és közoktatásügyi miniszter úr a bizottság folyamatban lévő ötéves megbízatási idejének lejártáig az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottsághoz rendes tagokul: HAVRANEK FERENCZ és WESZELY ÖDÖN tanárokat nevezte ki.

A bizottság jegyzői teendőinek végzésével dr. RADNAI REZSŐ bizatott meg az 1893. évi 44,208. sz. rendelettel.

Tervezte: HENDRICH ANTAL.

X.

AZ INTÉZET NÖVENDEKEINEK NÉVSORA

AZ 1902/1903-IKI TANÉVBEN.

a) *Tanár- és tanítójelöltek.*

I. OSZTÁLY.

Első félévben:

Andorkó Gyula ✓
Antolkovich Gusztáv 600 kor.
Balczer Rezső horvát ösztöndíj
Barkász Lajos
Bohn Ferencz
Bornemisza Géza
Fülöp Jenő
Gergely János
Haller György
Hann Károly
Herritz Oszkár
Kövári Szilárd
Kövér Gyula
Laszgallner Oszkár
Mikula András

Második félévben:

Antolkovich Gusztáv 600 kor.
Barkász Lajos horvát ösztöndíj
Bohn Ferencz
Fülöp Jenő
Gergely János
Haller György
Hann Károly
Herritz Oszkár
Kövári Szilárd
Kövér Gyula
Laszgallner Oszkár
Palla Jenő
Petényi György 190 kor.
Proschinger János állami ösztöndíj
Schaffartsik Jenő

Első félévben.

Palla Jenő	
Petényi György	190 kor. állami ösztöndíj
Proschinger János	
Schaffartsik Jenő	
Siegmund Arnold	600 kor. alapítványi
Stenhura Ödön	
Stern Arthur	
Szabad Ferencz	
Tantos János	
Trnyák Oswald	
Turmayer Sándor	
Vidovszky Béla	
Vincze Antal	

Második félévben.

Siegmund Arnold	600 kor. alapítványi
Stenhura Ödön	
Stern Arthur	
Szabad Ferencz	
Tantos János	
Trnyák Oswald	
Turmayer Sándor	
Vidovszky Béla	

II. OSZTÁLY.

Első félévben :

	Állami ösztöndíj
Bors Károly	200 kor.
Dörre Tivadar ifj.	400 kor.
Gebauer Ernő	400 kor.
Haáz Ferencz Rezső	
Karácsonyi István	
Kellner Rezső	
Lábay János	250 kor.
Láhner Géza	
Liuba Kornél	
Medvey Lajos	
Meyer Antal	400 kor.
Novák Rezső	
Oppel Imre	
Pap Nándor	
Pfeifer P. Elek	
Szentistványi Gyula	
Vizhányó Károly	
Zachara Pál	
Zoltán Ödön	250 kor.

Második félévben :

	Állami ösztöndíj
Bors Károly	200 kor.
Dörre Tivadar ifj.	400 kor.
Gebauer Ernő	400 kor.
Haáz Ferencz Rezső	
Karácsonyi István	
Kellner Rezső	
Lábay János	250 kor.
Láhner Géza	
Liuba Kornél	
Medvey Lajos	
Meyer Antal	400 kor.
Novák Rezső	
Oppel Imre	
Pap Nándor	
Pfeifer P. Elek	
Szentistványi Gyula	
Vizhányó Károly	
Zachara Pál	
Zoltán Ödön	250 kor.

III. OSZTÁLY.

Első félévben:

Állami ösztöndíj

✓ Antos Mihály	500 kor.
✓ Benkhárd Ágost	
✓ Bokor László	400 kor.
✓ Bokor Miksa	
✓ Félegyházy Gyula	400 kor.
✓ Fischmann Adolf	
✓ Guttman Berthold	500 kor.
✓ Gyökössy Lajos	400 kor.
✓ Höchinger Árpád	
✓ Jurkovich Viktor	
✓ Karácsonyi Géza	
✓ Klobusiczky E. Lajos	
✓ Kóris Kálmán	
✓ Löwy A. Dávid	
✓ Lichtneckert István	
✓ Müller Károly	
✓ Pazár Zoltán	
✓ Pécsy Gyula	500 kor.
✓ Poór Sándor	
✓ Schlosser Arthur	
✓ Szopos Sándor	400 kor.
✓ Tóder Gyula	400 kor.
✓ Tóth Gyula	400 kor.
✓ Voit Ervin	500 kor.
✓ Vögerl Rezső	
✓ Völkel I. József	500 kor.

Második félévben:

Állami ösztöndíj

✓ Antos Mihály	500 kor.
✓ Benkhárd Ágost	
✓ Bokor László	400 kor.
✓ Bokor Miksa	
✓ Félegyházy Gyula	400 kor.
✓ Fischmann Adolf	
✓ Guttman Berthold	500 kor.
✓ Gyökössy Lajos	400 kor.
✓ Höchinger Árpád	
✓ Jurkovich Viktor	
✓ Karácsonyi Géza	
✓ Klobusiczky E. Lajos	
✓ Kóris Kálmán	
✓ Löwy A. Dávid	
✓ Lichtneckert István	
✓ Müller Károly	
✓ Pazár Zoltán	
✓ Pécsy Gyula	500 kor.
✓ Poór Sándor	
✓ Schlosser Arthur	
✓ Szopos Sándor	400 kor.
✓ Tóder Gyula	400 kor.
✓ Tóth Gyula	400 kor.
✓ Voit Ervin	500 kor.
✓ Vögerl Rezső	
✓ Völkel I. József	500 kor.

IV. OSZTÁLY.

Első félévben:

Állami ösztöndíj

✓ Beer Zsigmond	
✓ Emresz Róbert	250 kor.
✓ Grabovieczky E. Leó	
✓ Hajdú Béla	

Második félévben:

Állami ösztöndíj

✓ Beer Zsigmond	
✓ Emresz Róbert	250 kor.
✓ Grabovieczky E. Leó	
✓ Hajdú Béla	

Első félévben :

Állami ösztöndíj

Hollós Gyula	
Horváth József	250 kor.
Jávorrek Kálmán	
Klein Lipót	600 kor.
Kollár Gusztáv	
Kovács József	600 kor.
Martin Jenő	
März Konrád	
Nagy Lajos	
Papp Aurél	400 kor.
Pettkó Zsigmond	
Rakssányi Dezső	600 kor.
Somogyi Ágoston	600 kor.
Stepanek Ernő	400 kor.
Tamássy Gyula	
Thirring János	
Tscheik Ernő	500 kor.
Turek Gyula	
Ürmös Péter	

Második félévben :

Állami ösztöndíj

Hollós Gyula	
Horváth József	250 kor.
Jávorrek Kálmán	
Klein Lipót	600 kor.
Kollár Gusztáv	
Kovács József	600 kor.
Martin Jenő	
März Konrád	
Nagy Lajos	150 kor.
Papp Aurél	400 kor.
Pettkó Zsigmond	
Rakssányi Dezső	600 kor.
Somogyi Ágoston	600 kor.
Stepanek Ernő	400 kor.
Tamássy Gyula	
Thirring János	
Tscheik Ernő	500 kor.
Turek Gyula	
Ürmös Péter	

b) Művésznövendékek.**I. OSZTÁLY.****Első félévben :**

Barát (Lusztig) Mór
 Glatter Gyula
 Konarik Pál
 Romek Árpád

Második félévben :

Nem volt senki.

II. OSZTÁLY.**Első félévben :**

Bodó Zoltán

Második félévben :

Glatter Gyula
 Konarik Pál
 Romek Árpád

III. OSZTÁLY.

Első félévben:

Kléh János
 Spitzer Béla
 Steinhauser Ágoston

Második félévben

Bódó Zoltán
 Kléh János
 Pap Emil
 Spitzer Béla
 Steinhauser Ágoston.

IV. OSZTÁLY.

Első félévben:

Bellaágh Aladár
 Bentheim Arthur
 Hevessy Pál
 Hódi Géza
 Kada Alajos

Állami ösztöndíj

275 kor.

Második félévben:

Bellaágh Aladár
 Hódi Géza
 Kada Alajos

Állami ösztöndíj

275 kor.

Férfi rendkívüli látogatók.

Első félévben:

Bartos Hugó
 Borszéki Frigyes
 Borzásy Béla
 Dévay Andor
 Dombi Lajos
 Forberger Andor
 Harmath Ödön
 Hendrich Antal
 Hermann Lipót
 Holubek Imre
 Jesowitz Arthur
 Klüg Béla

Állami ösztöndíj

275 kor.

275 kor.

400 kor.

Második félévben:

Balczer Rezső
 Bartos Hugó
 Berényi Félix
 Borszéki Frigyes
 Boksay Endre
 Borzásy Béla
 Dévay Andor
 Dombi Lajos
 Harsány Lajos
 Harmath Ödön
 Hendrich Antal
 Hermann Lipót

Állami ösztöndíj

275 kor.

275 kor.

400 kor.

Első félévben:

Állami ösztöndíj

✓ László Zsigmond
 ✓ Lukácsi János
 ✓ Matykó Sándor
 ✓ Németh Kálmán
 ✓ Páldy Zoltán
 ✓ Páll Ágoston 300 kor.
 ✓ Pap Emil
 ✓ Papp Bertalan
 ✓ Spitzer Mór
 ✓ Stefanus Gyula
 ✓ Szász István 600 kor. E. M. K. E.
 ✓ Tihamér Géza 275 kor.
 ✓ Tóth Jenő

Második félévben:

Állami ösztöndíj

✓ Jancsó Mihály
 ✓ Jesovitz Arthur
 ✓ Kacz Endre
 ✓ Klüg Béla
 ✓ Lamos János
 ✓ László Zsigmond
 ✓ Legát Albert
 ✓ Lukácsi János
 ✓ Matykó Sándor
 ✓ Németh Kálmán 200 kor.
 ✓ Páldy Zoltán
 ✓ Páll Ágoston 600 kor.
 ✓ Papp Bertalan
 ✓ Petrányi Miklós 1200 kor.
 ✓ Sichermann Gábor
 ✓ Stefanus Gyula
 ✓ Suján Pál 1200 kor.
 ✓ Szász István 600 kor.
 E. M. K.
 ✓ Szloboda Béla
 ✓ Tihamér Géza 275 kor.
 ✓ Tóth Jenő
 ✓ Wawra Ágoston

c) *Rajztanítónő-jelöltek.*

I. OSZTÁLY.

Első félévben:

✓ Cseplák Vilma
 ✓ Edwards Ilona
 ✓ Hieronymi Jolán
 ✓ Juszth Emilia
 ✓ Kégly Ilona
 ✓ Pillepich Edith
 ✓ Staub Czezil
 ✓ Volarich Ida

Második félévben:

✓ Cseplák Vilma
 ✓ Edwards Ilona
 ✓ Hieronymi Jolán
 ✓ Juszth Emilia
 ✓ Kégly Ilona
 ✓ Pillepich Edith
 ✓ Staub Czezil
 ✓ Volarich Ida

II. OSZTÁLY.

Első félévben:

Balló Mariska
 Bosányi Ilona
 Brózik Felicitás
 Concha Mária
 Hacker Mariska
 Nendtvich Paula
 Prokop Irma
 Rybár Marietta
 Télessy Ilona

Második félévben:

Balló Mariska
 Bosányi Ilona
 Brózik Felicitás
 Concha Mária
 Hacker Mariska
 Nendtvich Paula
 Rybár Marietta
 Télessy Ilona

III. OSZTÁLY.

Első félévben:

	Állami ösztöndíj
Balogh Anna	
Blum Ella	
Guttmann Margit	
Hellebronth Gizella	
Rauscher Luiza	
Roger Viktória	250 kor.
Roth Matild	
Schwartz Mariska	400 kor.
Várjon Mariska	

Második félévben:

	Állami ösztöndíj
Balogh Anna	
Bizell Margit	
Guttmann Margit	
Hellebronth Gizella	
Rauscher Luiza	
Roger Viktória	250 kor.
Roth Matild	
Schwartz Mariska	400 kor.
Várjon Mariska	

IV. OSZTÁLY.

Első félévben:

	Állami ösztöndíj
Bokor Irma	
Fähndrich Mária	
Fuchs Margit	
Rauscher Mariska	
Schedel Dóra	250 kor.
Schickedanz Vilma	
Schulhof Aranka	
Tolnay Anna	
Wenser Józsa	200 kor.

Második félévben:

	Állami ösztöndíj
Blum Ella	
Bokor Irma	
Fähndrich Mária	
Fuchs Margit	
Rauscher Mariska	
Schedel Dóra	250 kor.
Schickedanz Vilma	
Schulhof Aranka	
Tolnay Anna	
Wenser Józsa	200 kor.

Női rendkívüli látogatók.

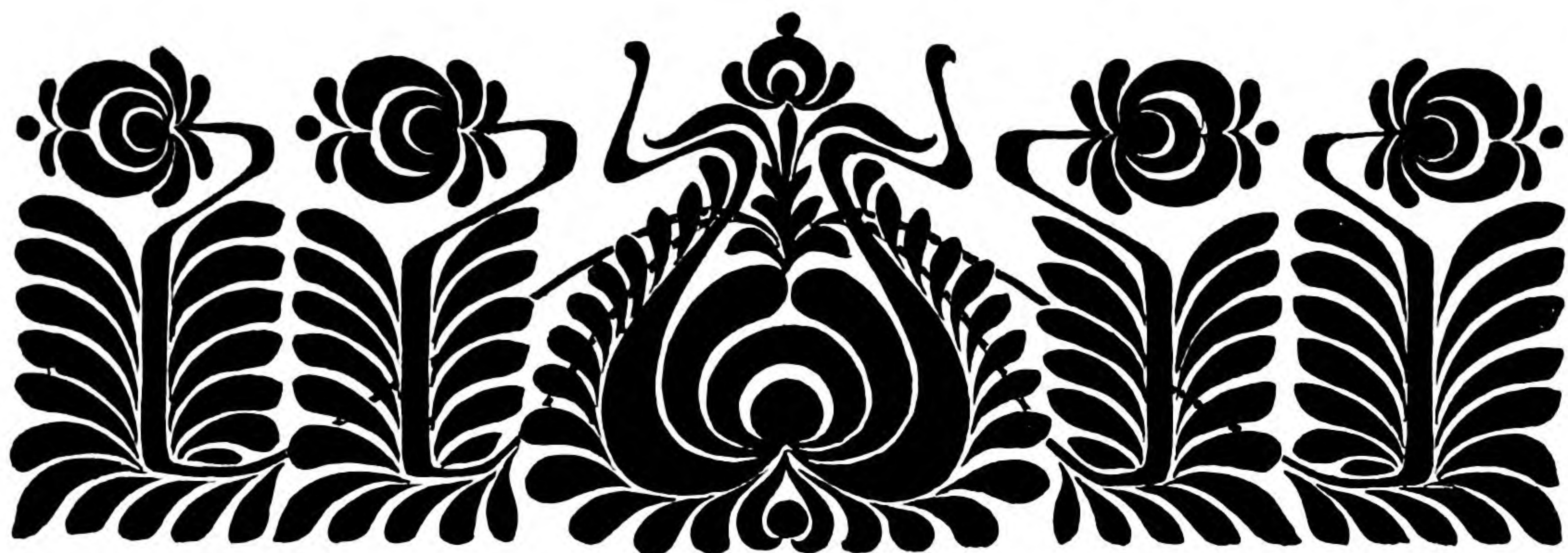
Első félévben :

✓ Aggházy Dóra
 ✓ Blaskovics Irén
 ✓ Bizell Margit
 ✓ Engel Jolán
 ✓ Fáyl Irén
 ✓ Gondos Emma
 ✓ Heincz Klára
 ✓ Jármay Edith
 ✓ Kiss Aranka
 ✓ Kiss Lujza
 ✓ S. Komarnicka Mariska
 ✓ Kulcsárné Müller Irma
 ✓ Opper Magda
 ✓ Radó Kata
 ✓ Révész Györgyike
 ✓ Schulek Erika
 ✓ Sebők Margit
 ✓ Szontagh Aranka
 ✓ Soror Urbantsek M. Margit
 ✓ Veres Izabella

Második félévben :

✓ Augusztinyi Kornélia
 ✓ Aggházy Dóra
 ✓ Blaskovics Gizella
 ✓ Blaskovics Irén
 ✓ Fáyl Irén
 ✓ Ferentzy Mártha
 ✓ Gondos Emma
 ✓ Heincz Klára
 ✓ Jármay Edith
 ✓ Kiss Aranka
 ✓ Kiss Lujza
 ✓ Kulcsárné Müller Irma
 ✓ Payer Gizella +
 ✓ Radó Kata
 ✓ Révész Györgyike
 ✓ Ritter Margit
 ✓ Schulek Erika
 ✓ Sebők Margit
 ✓ Szontagh Aranka
 ✓ Soror Urbantsek M. Margit
 ✓ Veres Izabella
 ✓ Vörös Margit

A rajztanárok, képző- és iparművészek részére létesített külön aktrajzolósi tanfolyamot (szabad iskolát) 163 jelentkező közül a tanév folyamán különböző időben 138-an látogatták.

Tervezte: HENDRICH ANTAL.

XI.

AZ INTÉZET TAN- ÉS SEGÉDSZEMÉLYZETE.

A folyó 1902/1903. tanévben egyrészt az intézet művészeti és tanügyi vezetője volt:

SZÉKELY BERTALAN h. igazgató,

másrészt az adminisztratív és gazdasági ügyeket ellátta:

VÁRDAI SZILÁRD h. igazgató.

Előbbi a tanév folyamán az összes szakosztályokat és tanfolyamokat ismételve inspicziálta, utóbbi pedig az összes ügykezelést ellátván, hivatalos óráit — az ünnepnapokat kivéve — mindig d. e. 10—12. és d. u. 5—7. tartotta.

Tanári testületünkben a tanév folyamán több változás fordult elő, mely változások ezen «*Értesítő*» VI. szakaszában vannak felsorolva.

Az intézet tanszemélyzetének a vallás és közoktatásügyi miniszter úr f. 39,515 sz. a. jóváhagyott beosztása az 1903/1904-iki tanévre a következő:

AGGHÁZY GYULA:

Tanítja az alakrajzot az I-ső és III-ik női osztályban.

Dr. BADICS FERENCZ:

Előadja a magyar irodalmat a tanár-, tanító- és tanítónő-jelölteknek.

BALLÓ EDE:

Tanítja az alakrajzot és festést a művésznövendékek II—IV. osztályában.

Id. DÖRRE TIVADAR:

Segédkezik az iparművészeti rajznál NÁDLER-nek.

EDVI ILLÉS ALADÁR:

Tanítja az ékitményes rajzot a tanárjelöltek I-ső és II-ik osztályában és a csendélet-festést ugyancsak a tanárjelöltek III-ik és IV-ik osztályában.

ERDŐSSY BÉLA:

Előadja az ábrázoló geometriát és látszattant a tanítónő-jelölteknek és a szemléleti látszattant a tanár-, tanító- és tanítónőjelölteknek.

GYULAY LÁSZLÓ:

Egy évi szabadságot nyert.

HAVRANEK FERENCZ:

Tanítja az építészeti rajzot, stíl- és alaktant és résztvesz az iparművészeti tervezés tanításánál a tanárjelölteknél.

HEGEDŰS LÁSZLÓ: *nt*

Tanítja az alakrajzot a tanárjelöltek I-ső és III-ik osztályában, az esti aktot a művésznövendékeknél és vezeti a szabad iskolát.

ÖZV. KOMÓCSY JÓZSEFNÉ:

Tanítja az ékítményes rajzot a nők előkészítő, I-ső és II-ik osztályában.

KOVÁCH GÉZA:

Előadja az ábrázoló geometriát és látszattant a tanár- és tanítójelölteknek.

LORÁNYI ANTAL:

Tanítja a mintázást az összes növendékeknél.

NÁDLER RÓBERT:

Tanítja az iparművészeti rajzot és tervezést a nők és a férfiak III.—IV. osztályában.

NEOGRÁDY ANTAL:

Tanítja az aquarell-festést a nők III.—IV. osztályában.

Dr. PASTEINER GYULA:

Előadja a művészetek történetét az összes III. és IV. éves növendékeknek.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF:

Előadja az elemi geometriát mint nem kötelező tantárgyat azok részére, kik ennek hallgatására önként jelentkeznek.

RÉVÉSZ IMRE:

Tanítja az alakrajzot a tanárjelöltek II-ik és IV-ik osztályában és ugyancsak a tanárjelölteknél az esti aktot.

SZÉKELY BERTALAN:

Tanítja az alakrajzi compositiót és állatok rajzolását.

TARDOS KRENNER VIKTOR:

Segédkezik fentiekben SZÉKELY-nek és előadja a művészeti boncztant a nők részére.

Dr. TELLYESNICZKY KÁLMÁN:

Előadja a művészeti boncztant a művésznövendékek valamint a tanító- és tanárjelölteknek.

VÁRDAI SZILÁRD:

Tanítja a szemléleti látszattant és látszattani szerkesztést a művésznövendékeknél.

Dr. WESZELY ÖDÖN:

Előadja a nevelés- és tanítástant a tanár-, tanító- és tanítónőjelölteknek.

ZEMPLÉNYI TIVADAR:

Tanítja az alakrajzot az előkészítő, II-ik és IV-ik női osztályban és a kezdő művésznövendékeknél.

Szolgaszemélyzet a következő:

Fejes József, kapus, *Bedecs Antal*, könyvtárszolga;

szakosztályszolgák:

Dominik István,

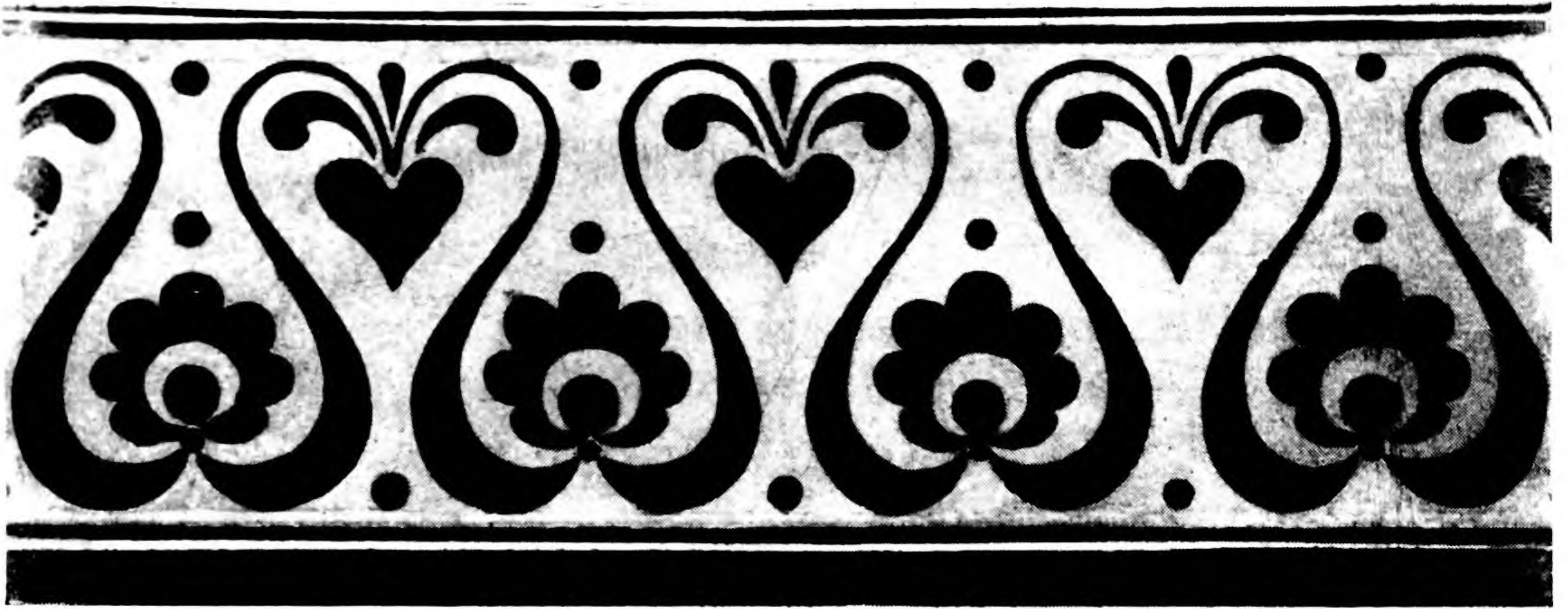
Szabó György,

Tahin János,

Kucharik János,

Bosnyák László,

Miklós János.

Festette: BLOCH NELLI.

XII.

STATISZTIKAI ADATOK.

a) *Az intézeti növendékekről.*

Az intézet növendékei közül volt:

	I. félév.	II. félév.
Rajztanár- és rajztanítójelölt	96	91
Művésznövendék és rendkívüli látogató	38	45
Nő	55	57
Összesen	189	193

Korra nézve volt:

16 és 20 év között	61	63
20 éven felül	128	130
Összesen	189	193

Előkészültségi fokra nézve:

Érettségi vizsgálatot tett	87	92
Előzetesen felsőbb körű tanulmányokat végzett	5	7
Ludovika akadémiát végzett	1	1
Előzetesen középtanodát látogatott	34	24
Előzetesen tanító-, illetve tanítónő- képzőt végzett	21	21
Felsőbb leányiskola hat osztályát végezte	29	33
Előzetesen alsóbbfokú iskolába járt	13	15
Összesen	189	193

Vallásra nézve:	I. félév.	II. félév.
Római katolikus	107	113
Ev. ref. hitvallású	18	18
Ágostai ev. hitvallású	30	30
Görög katolikus	7	7
Görög keleti román	1	1
Unitárius	1	1
Izraelita	25	23
Összesen	189	193

Anyanyelvre nézve:	I. félév.	II. félév.
Magyar	177	181
Német	7	7
Román	2	2
Horvát	1	1
Olasz	1	1
Tót	1	1
Összesen	189	193

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr által adományozott állami 14,240 K. ösztöndíjban részesült 29 rajztanár-, rajztanító- és rajztanítónőjelölt és 5 művésznövendék, összesen 34.

A kereskedelemügyi m. kir. minister úr által adományozott 2400 K állami ösztöndíjban részesült 2 tanárjelölt, illetőleg már képesített fiatal rajztanár.

A kiszolgáltattott ösztöndíjak és segélyek összege	16,640 K.
Jutalomdíj	600 „
Külföldön teendő tanulmányutakra a növendékeknek és az őket vezető két tanárnak kiszolgáltattott összeg	2700 „

Beiratási, tan- és értesítői díjban befolyt az 1902/1903-iki tanévben: összesen 5769 K 20 f.

A tandíj alól fölmentetett:

az <i>első</i> tanfélévben	54 növendék
a <i>második</i> tanfélévben	65 „

b) *Taneszközök.*

A tanév folyamán az iparművészeti rajz és csendéletfestés sikeres tanításához szükséges különféle tárgyak, szövetek, himzések stb. nagyobb számban szereztettek be.

A könyvtár, mely a kül- és belföldi jelesebb szakfolyóiratok főbbjeit: a képzőművészet és magasabb műipar, valamint az æsthetika, bölcsészet és szépirodalom; tanügy; történelem; művészet- és művelődéstörténelem; jelmezek és fegyverzetek; archeologia, heraldika, mitologia és vallástörténet; geometria; művészeti technikák; földrajz, utazások, népisme, és monografiák; természettudományok; ember- és állatboncztanok valamint a képzőművészet különböző ágainak segédtudományaira vonatkozó forrásműveket és kézikönyveket tartalmazza, — a szükséghez képest a folyó tanévben is gyarapított.

A könyvtárban 1903. évi január hó 1-én 6510 kötet és 59,503 műlap volt, összesen 170,518 korona 86 fillér értékben.

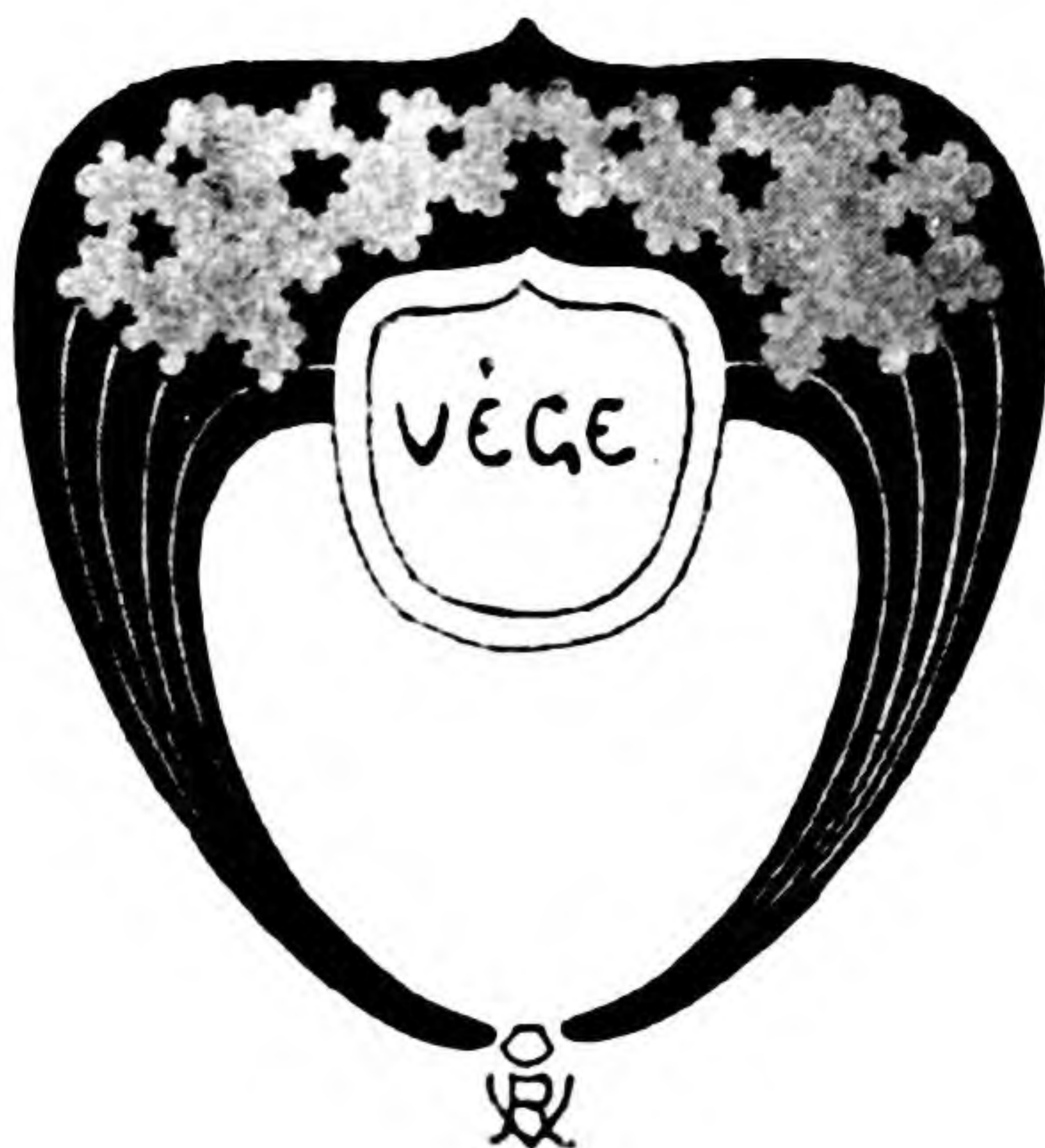
A könyvtár olvasó-termeit úgy a tanárok, valamint az intézet növendékei s mások ismereteik gyarapítása céljából sűrűen látogatták.

A taneszközök és könyvtár gyarapítására az 1902. évben 9639 korona 60 fillér fordított.

Budapesten, 1903 július hó 2-án.

Várdai Szilárd

könyvtárnok-tanár és h. igazgató.

TARTALOM.

	Oldal
I. KELETY GUSZTÁV	3
II. Kivonat az intézet felvételi- és rendszabályaiból	16
III. Tantervek és tantervi módosítások.....	27
IV. Tanórák beosztása.....	48
V. A növendékek szünidei munkálkodása	50
VI. Az intézet beléletéből az 1902/1903. tanévben	54
VII. A rajztanításra képesítő vizsgálati új szabályzat.....	64
VIII. Az 1902/1903. iskolai év végén tartott tanképesítő vizsgálatokról	80
IX. Rajztanárvizsgáló bizottsági tagok.....	85
X. Az intézet növendékeinek névsora	86
XI. Az intézet tan- és segéd személyzete	94
XII. Statisztikai adatok	98

Illusztrációk :

KELETY GUSZTÁV arc képe : Rajzolta, illetőleg rézbe karczolta *Hegedüs László* tanár.

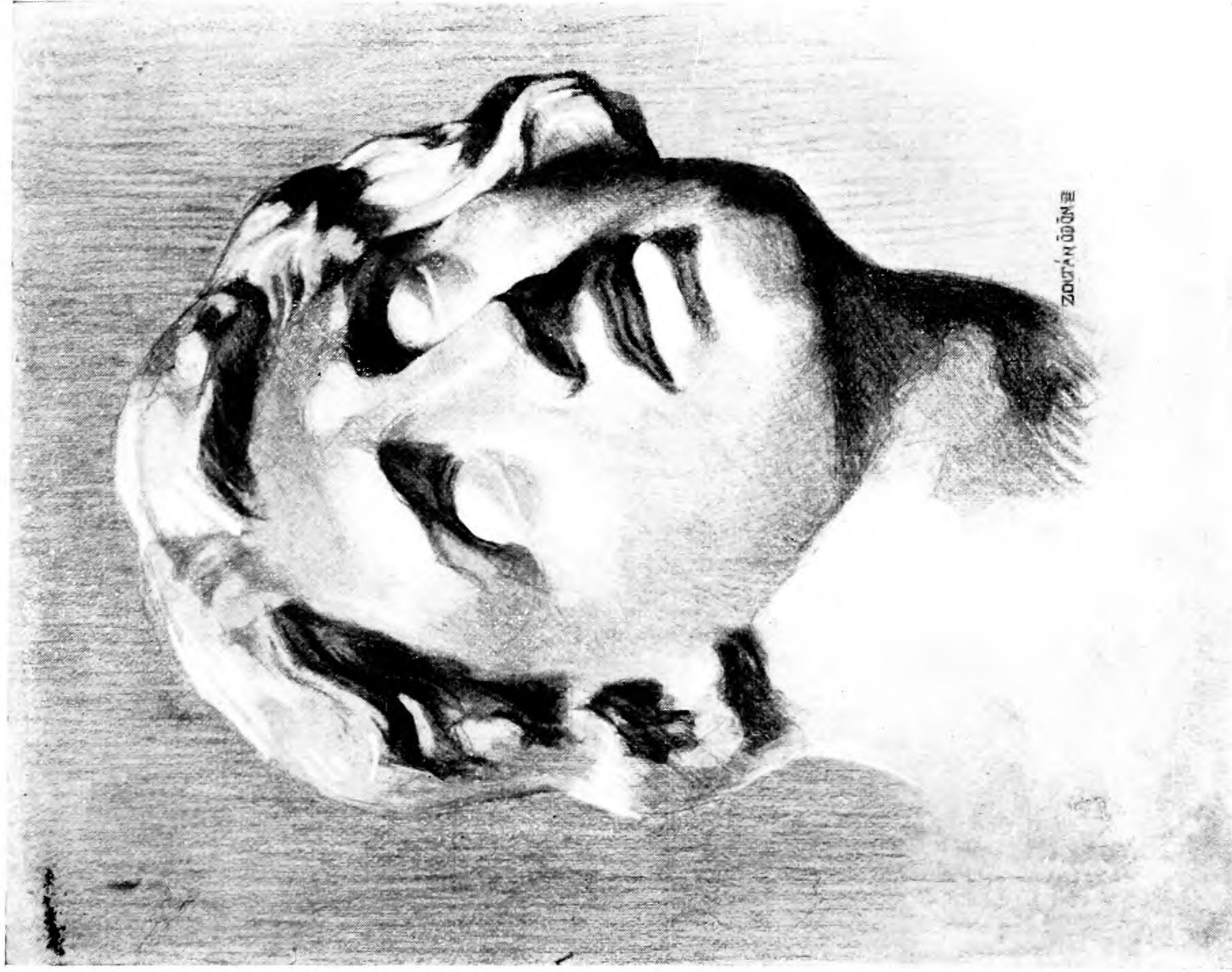
Szemelvények a tanterveket illusztráló növendék-munkákból.

Az új oklevél kisebbített mása : Rajzolta *Hegedüs László* tanár.

SZEMELVÉNYEK

A TANTERVEKET ILLUSZTRÁLÓ

NÖVENDEK-MUNKÁKBÓL.

A rajztanító- és tanárjelöltek I. osztályában
tanította: GYULAY LÁSZLÓ.

A tanítónőjelöltek I. osztályában
tanította: ÖZV. KOMÓCSY JÓZSEFNÉ.

FEJTANULMÁNYOK ÉLŐ MINTÁRÓL.

II.

Rajzolták: II. éves tanárjelöltek. Tanította: AGGHÁZY GYULA.

Oppel Jureg
1903 H.

Rajzolták: II. éves tanárjelöltek. Tanította: HEGEDŰS LÁSZLÓ.

Rajzolták: II. éves tanárjelöltek. Tanította: HEGEDŰS LÁSZLÓ.

Rajzolták: III. éves tanárjelöltek. Tanították: ZEMPLÉNYI TIVADAR és HEGEDŰS LÁSZLÓ.

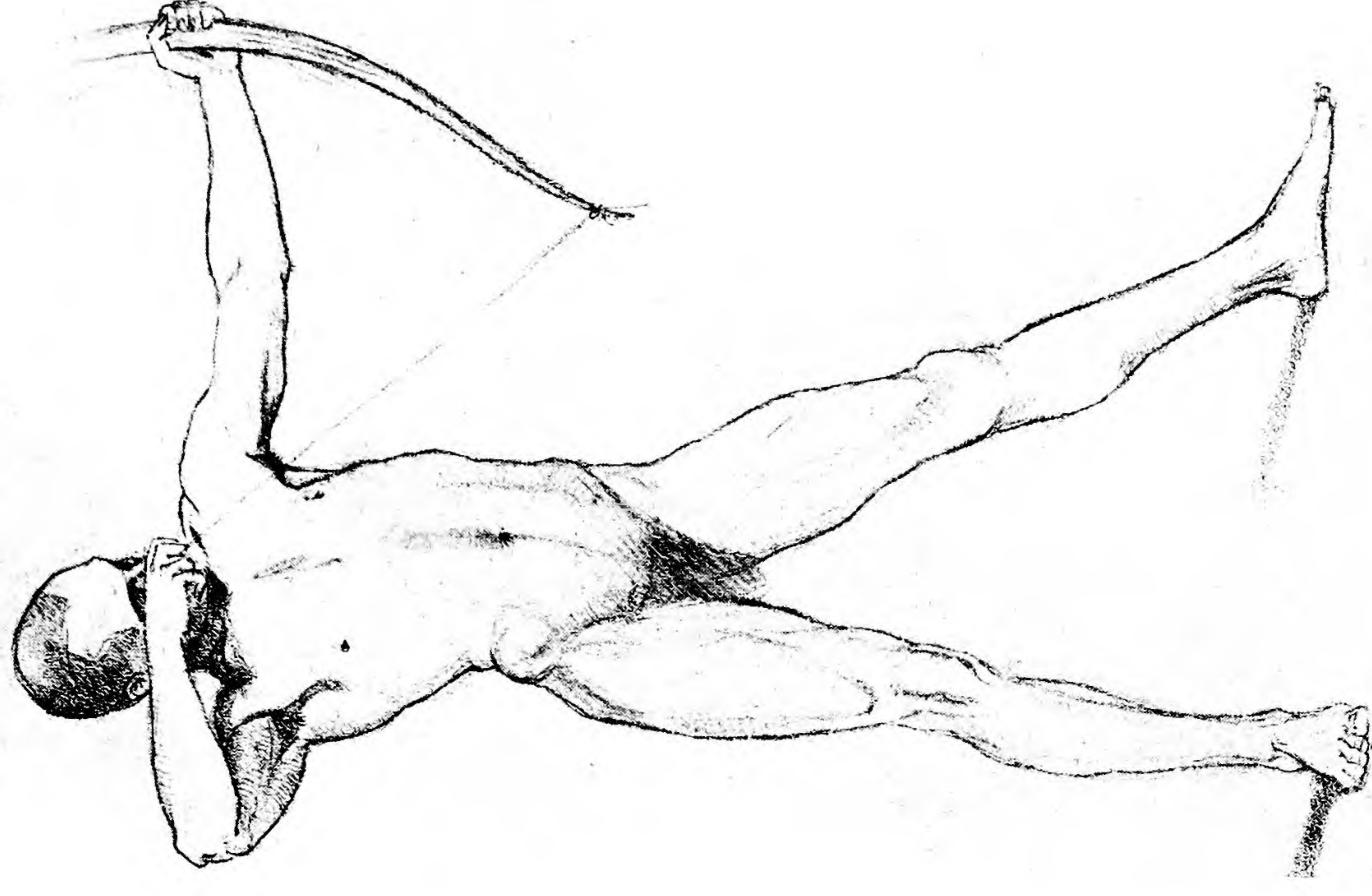
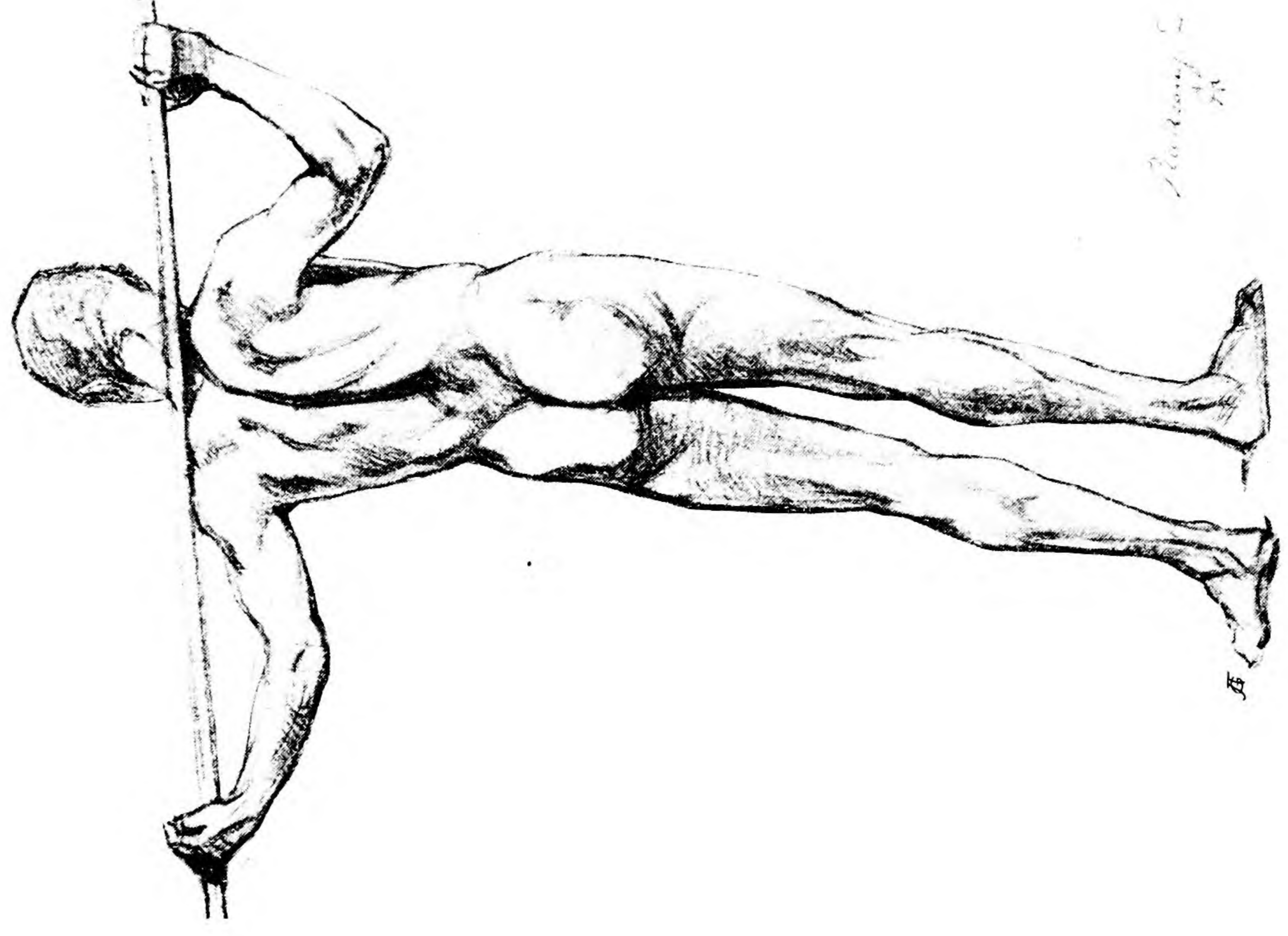
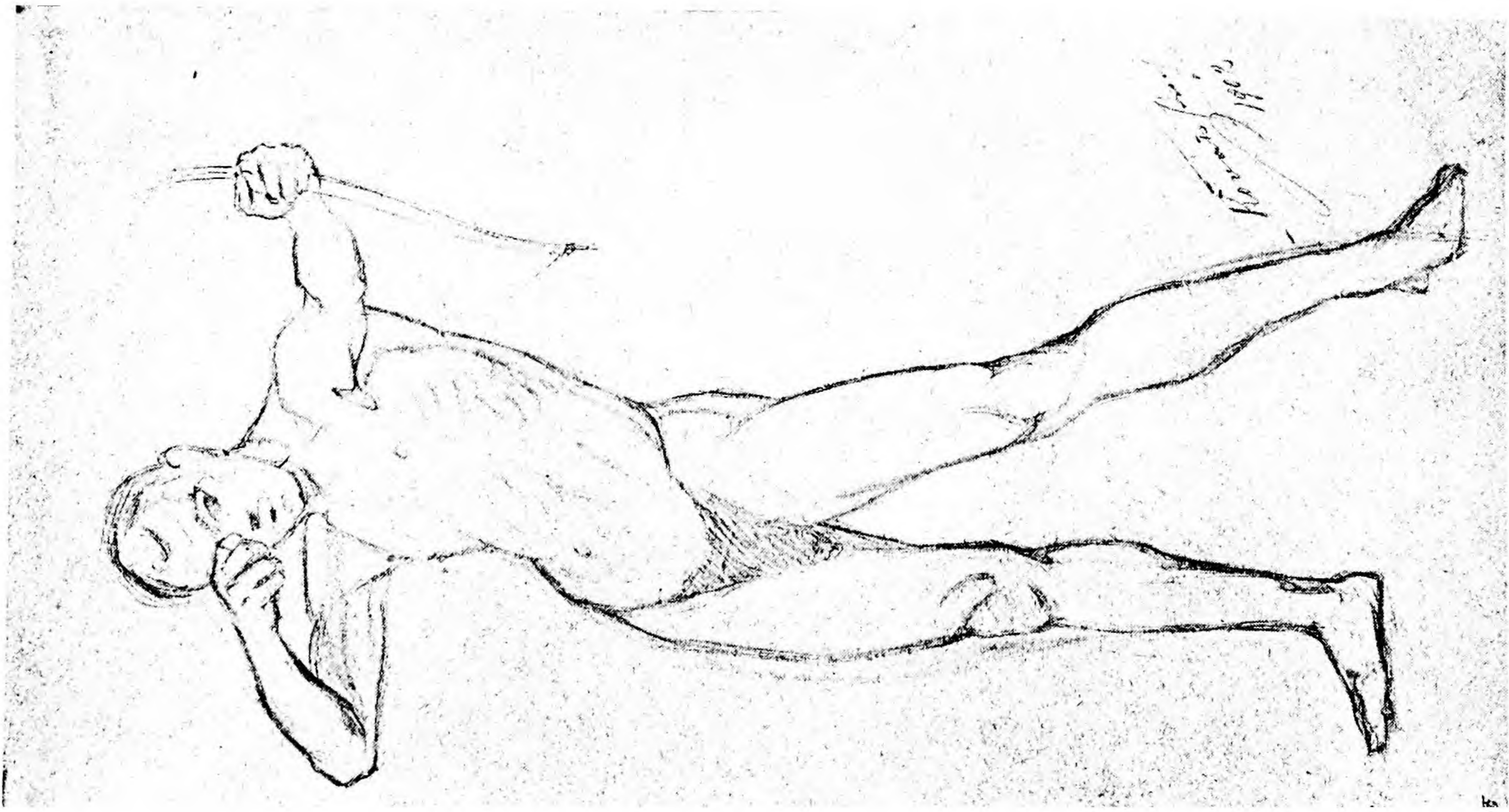

Benjamin Károly

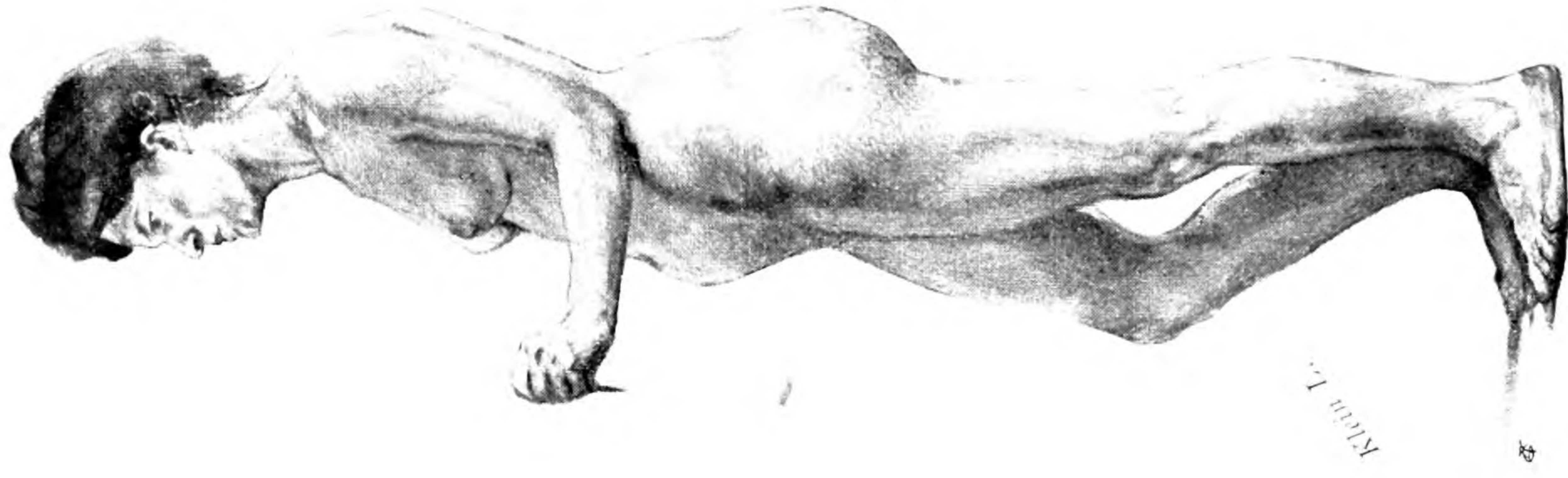
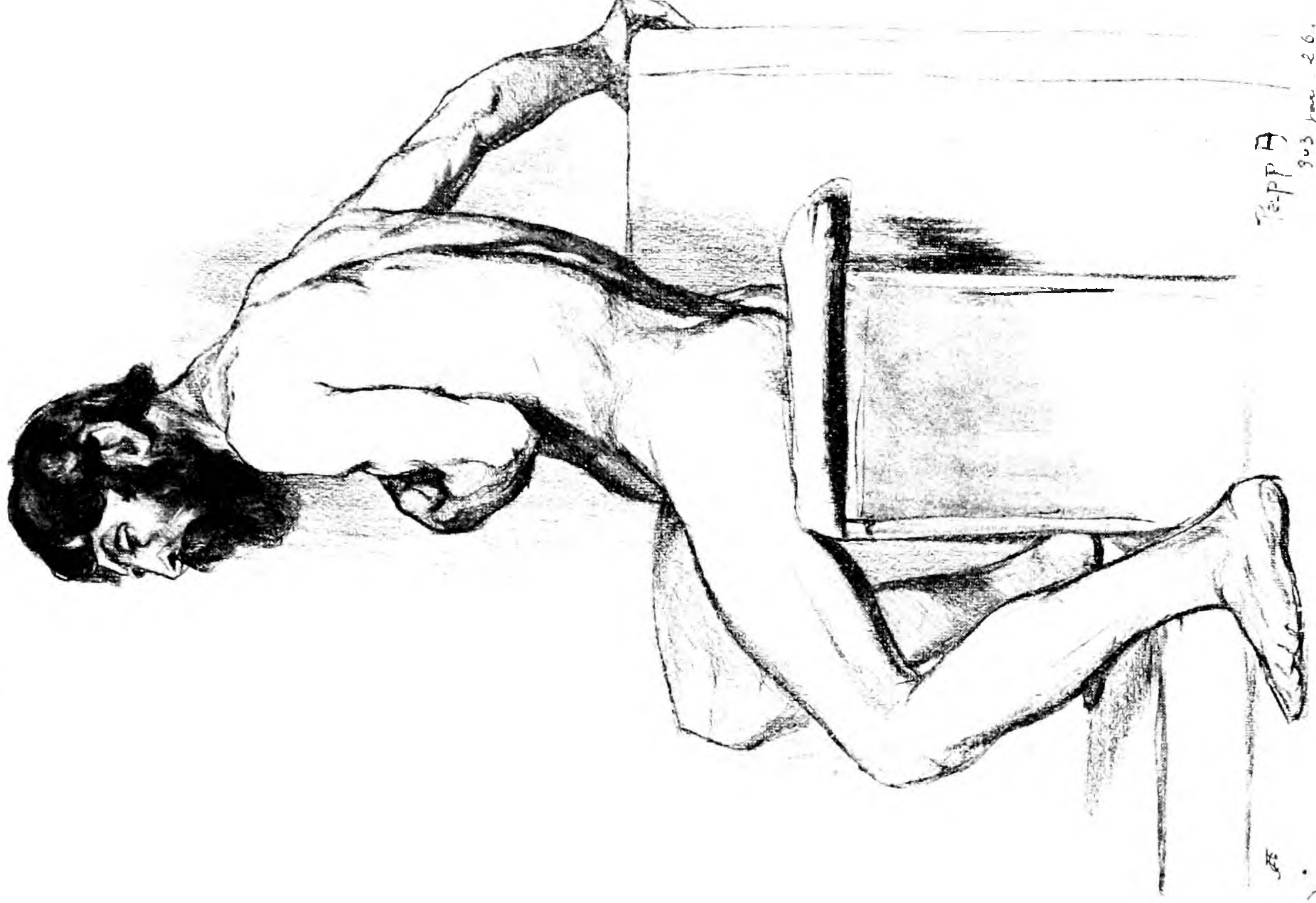
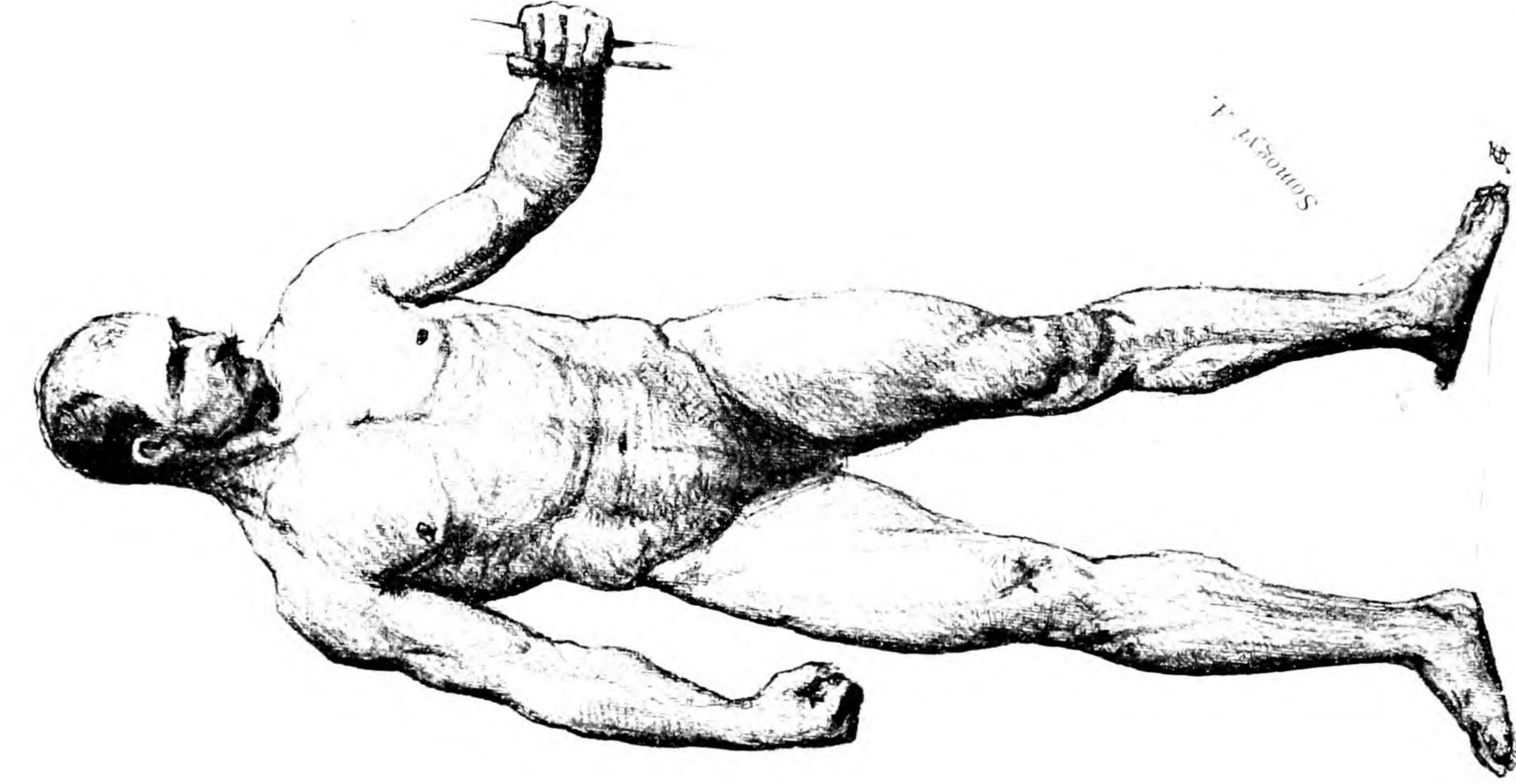
Rajzolták: III. éves tanárjelöltek. Tanította: ZEMPLÉNYI TIVADAR.

AKT-TANULMÁNYOK ÉLŐ MINTÁRÓL.

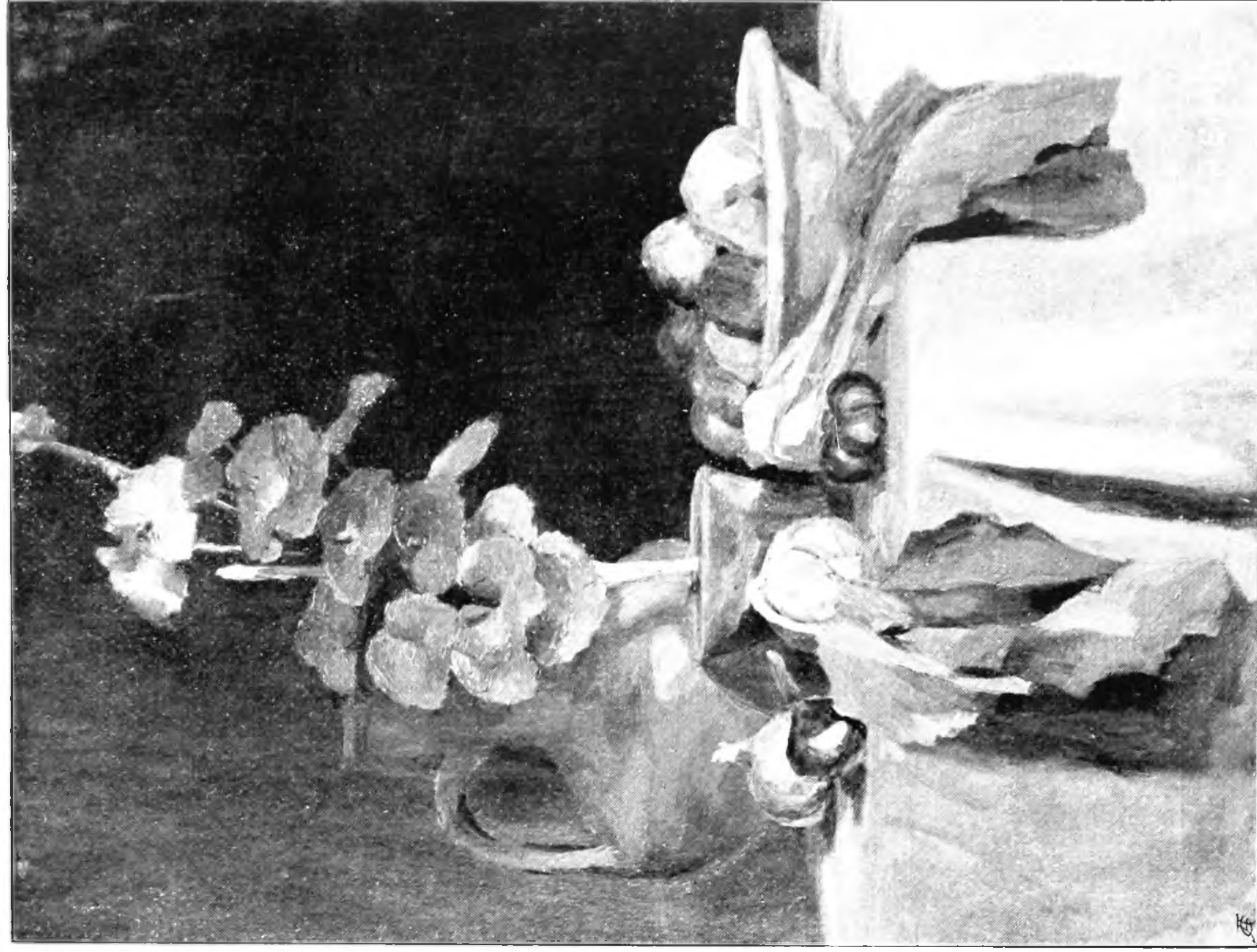

Rajzolták: III. éves tanárjelöltek. Tanította: AGGHÁZY GYULA.

Kajzolták: IV. éves tanárjelöltek.

Szakvizsgálati feladat. Készült 3 óra alatt. Tanította: HEGEDŰS LÁSZLÓ.

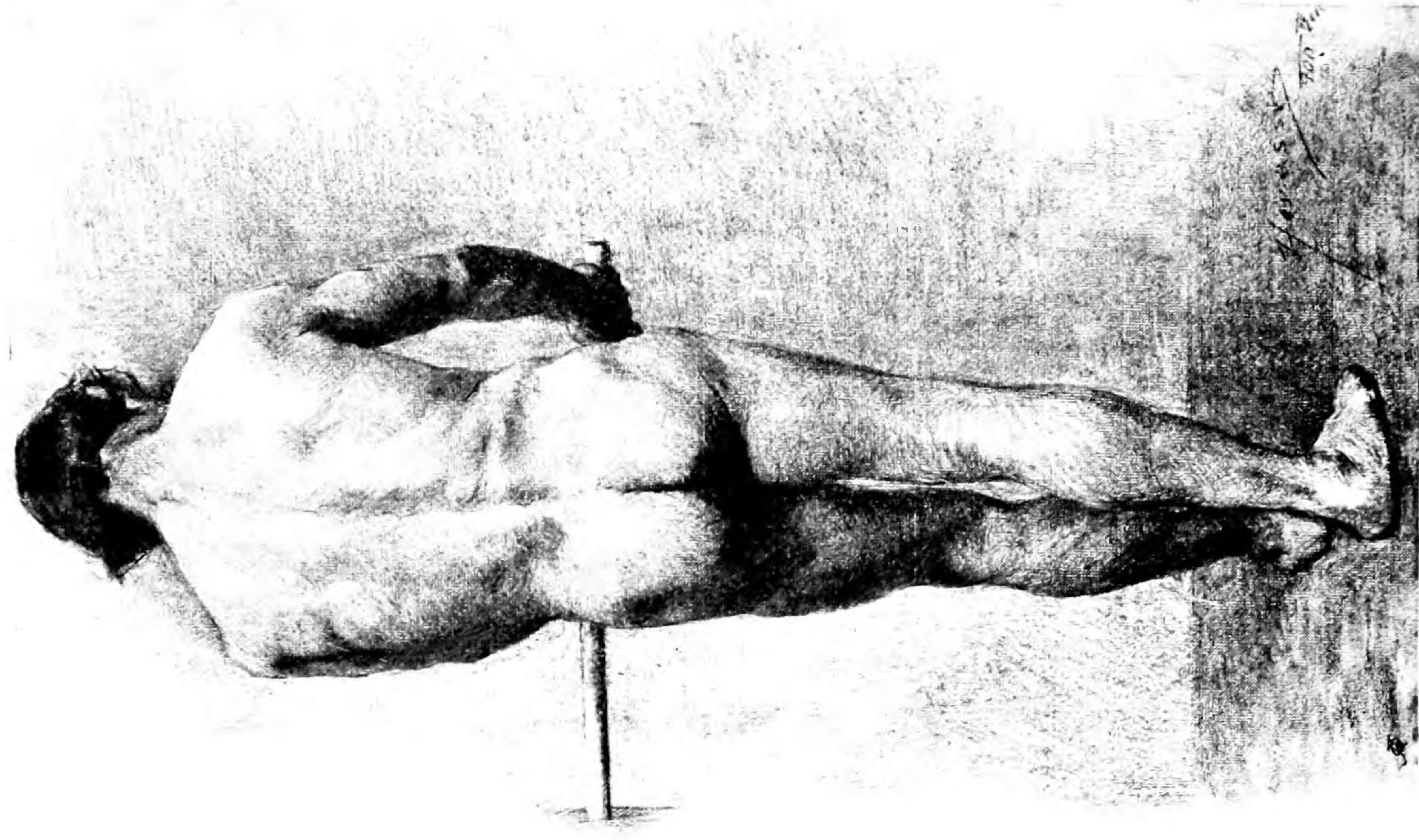
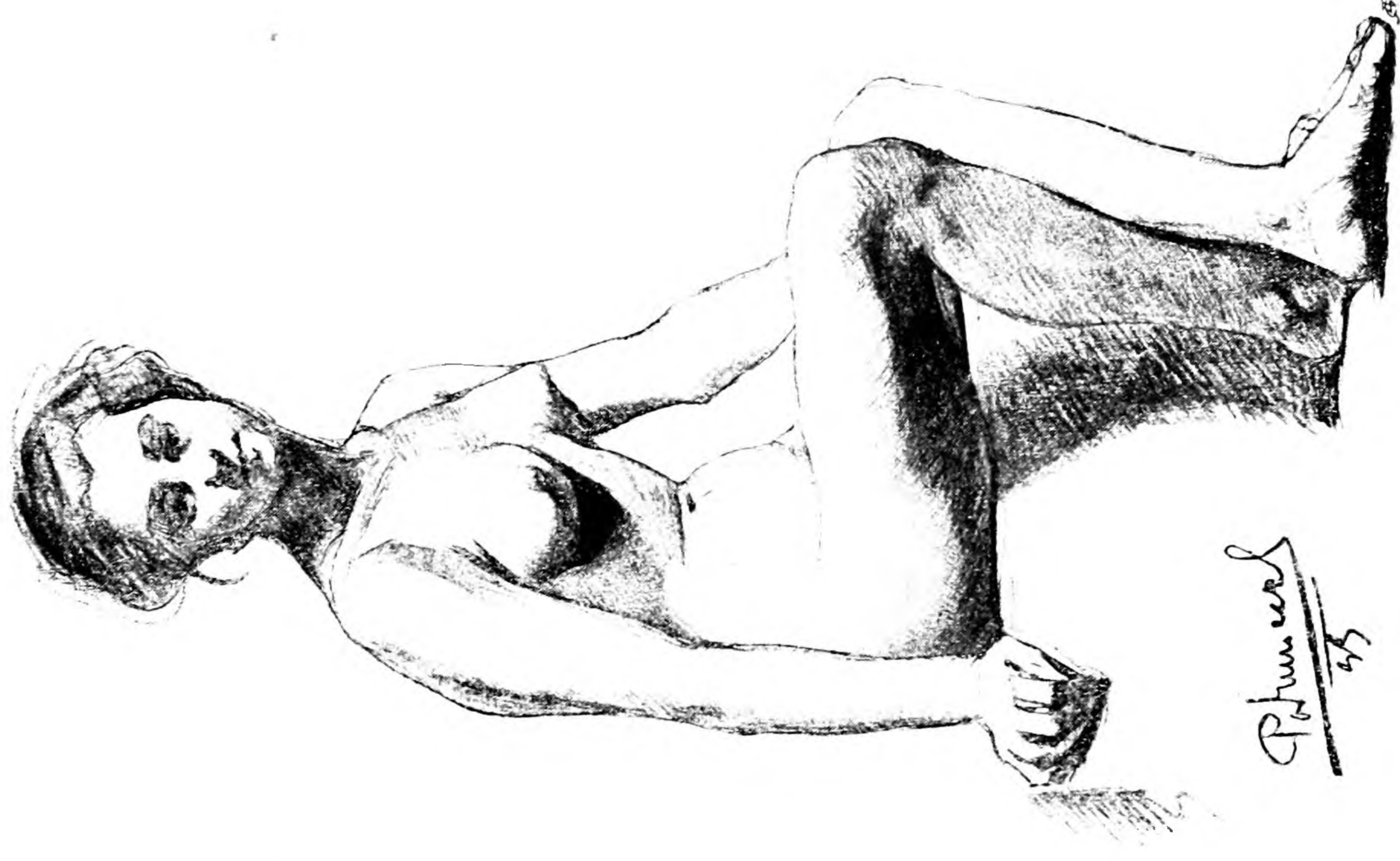
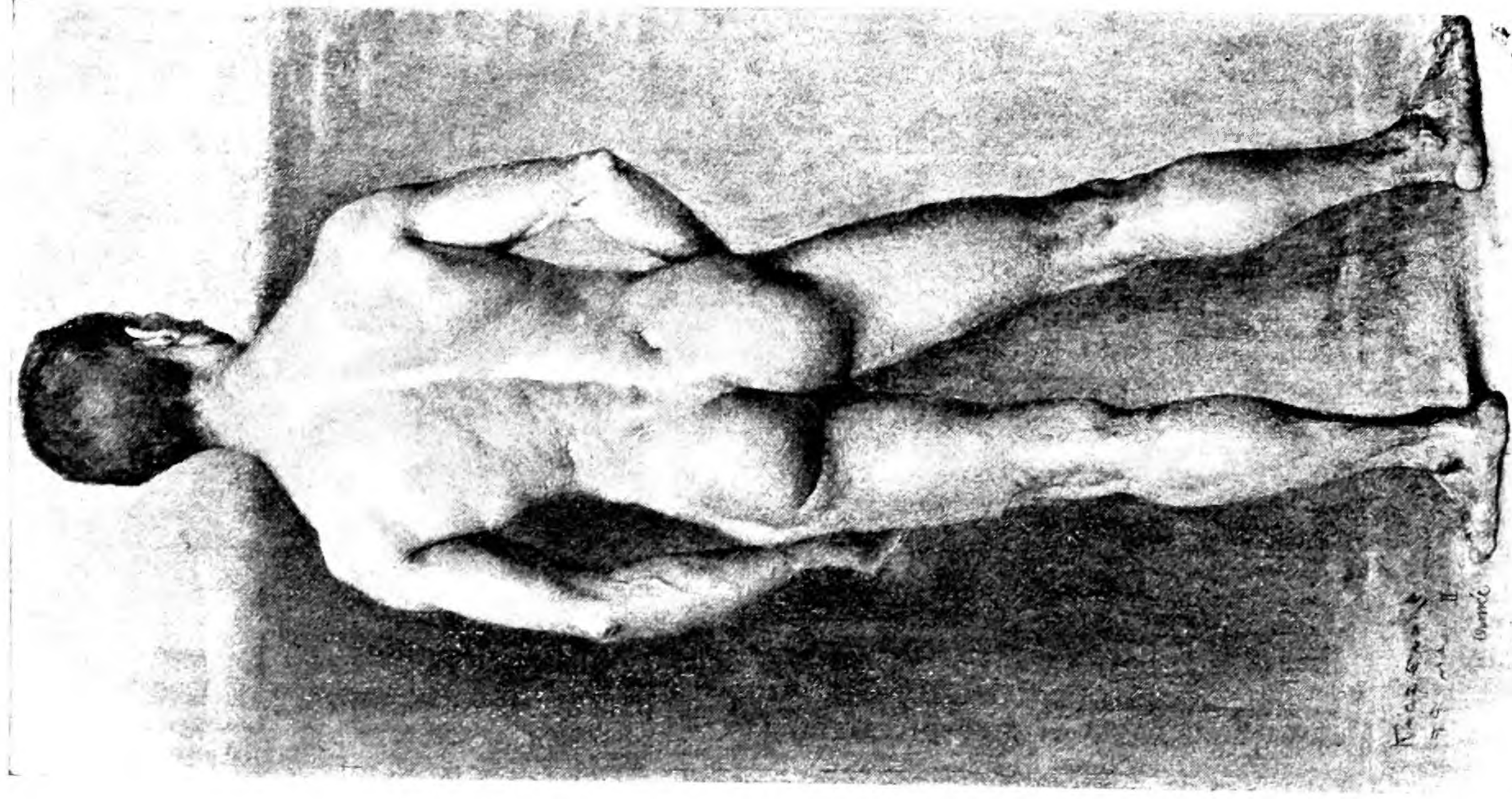

Festették : III. éves művésznövendékek. Tanította : BALLÓ EDE.

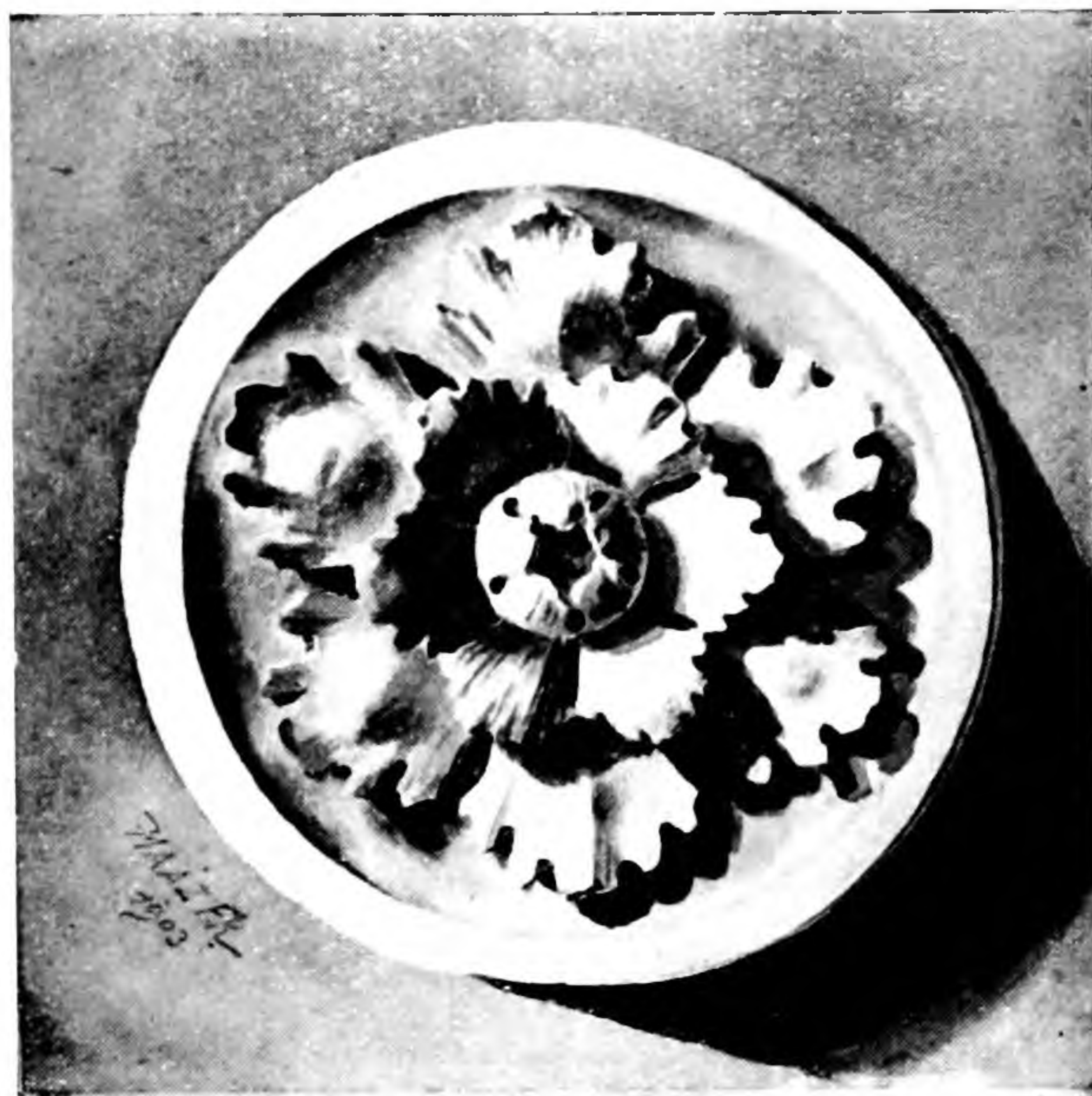
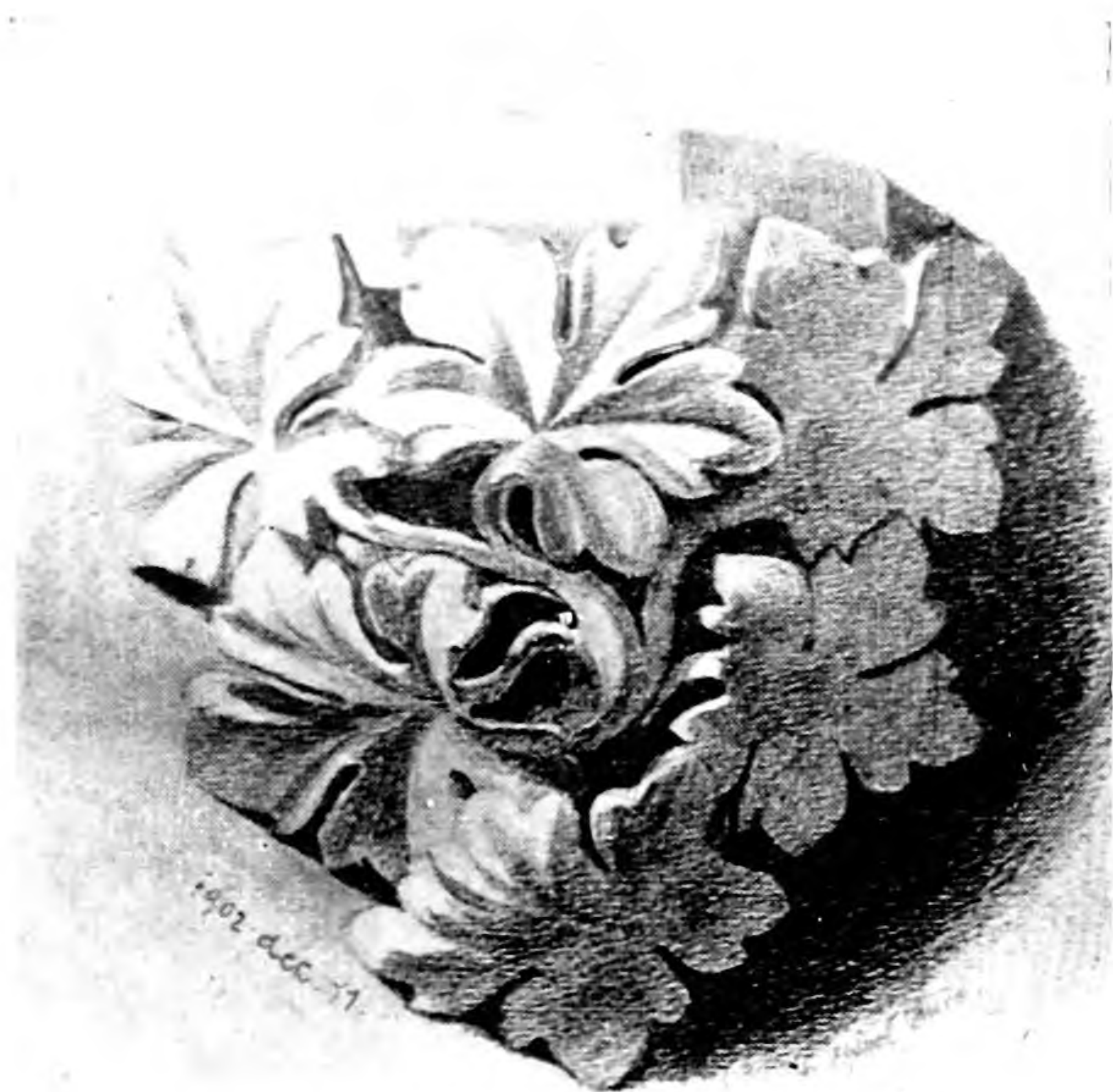

Művésznövendékek rajza, illetőleg festése. Tanította: BALOGH EDE.

45 perc alatt készült vázlat.

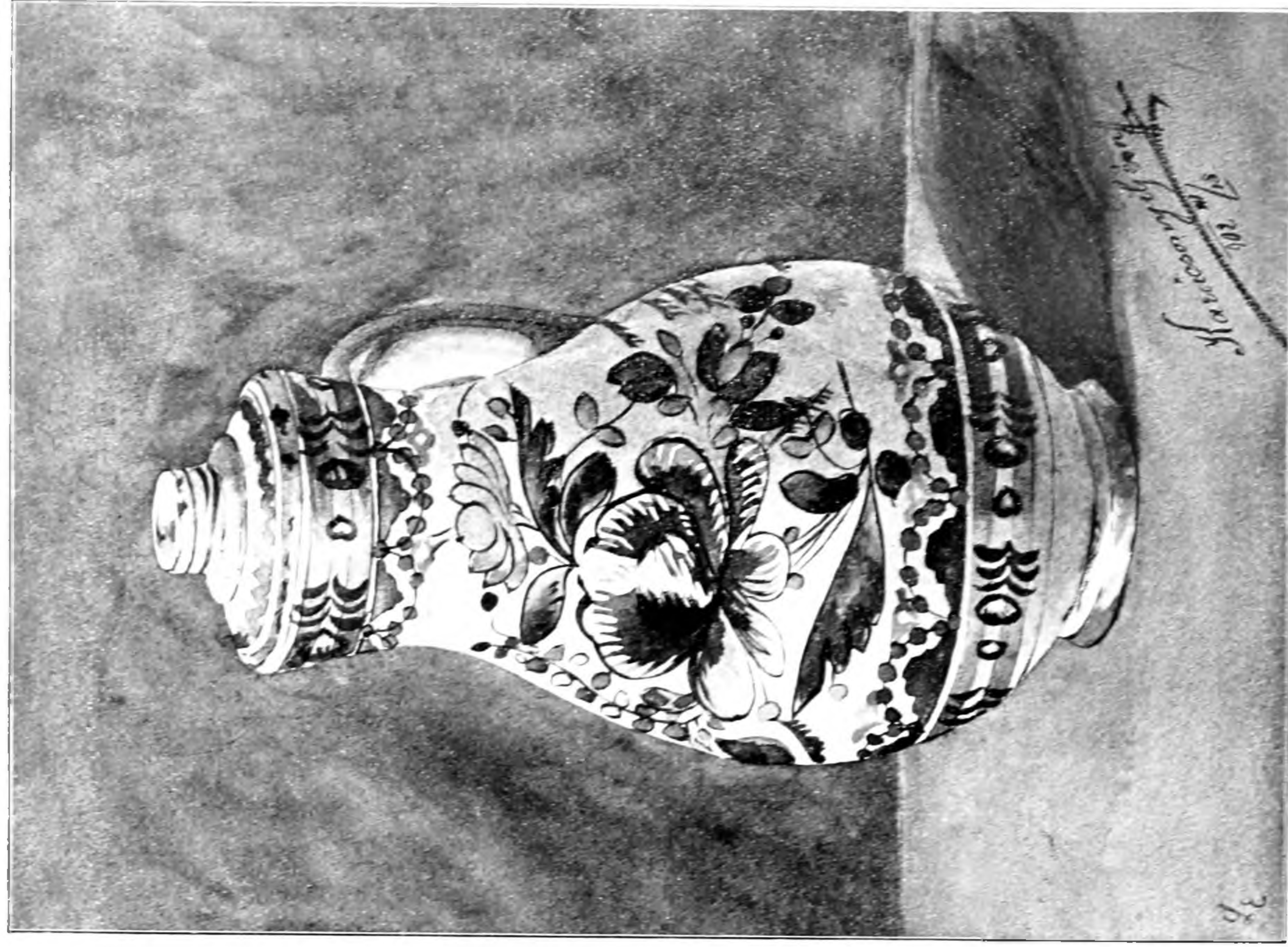
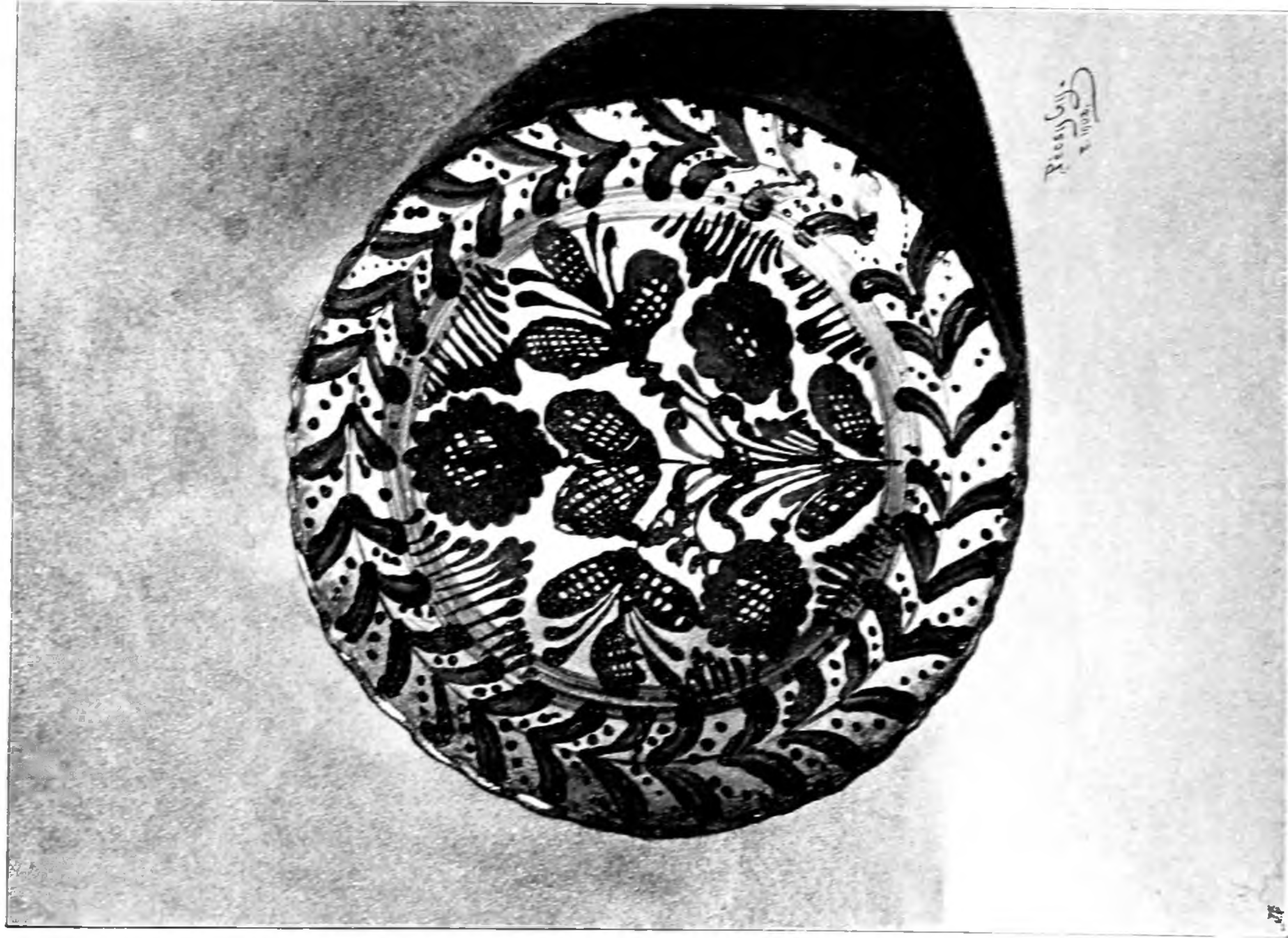
Domború mintákról.

Rajzolták: I. és II. éves tanárjelöltek.

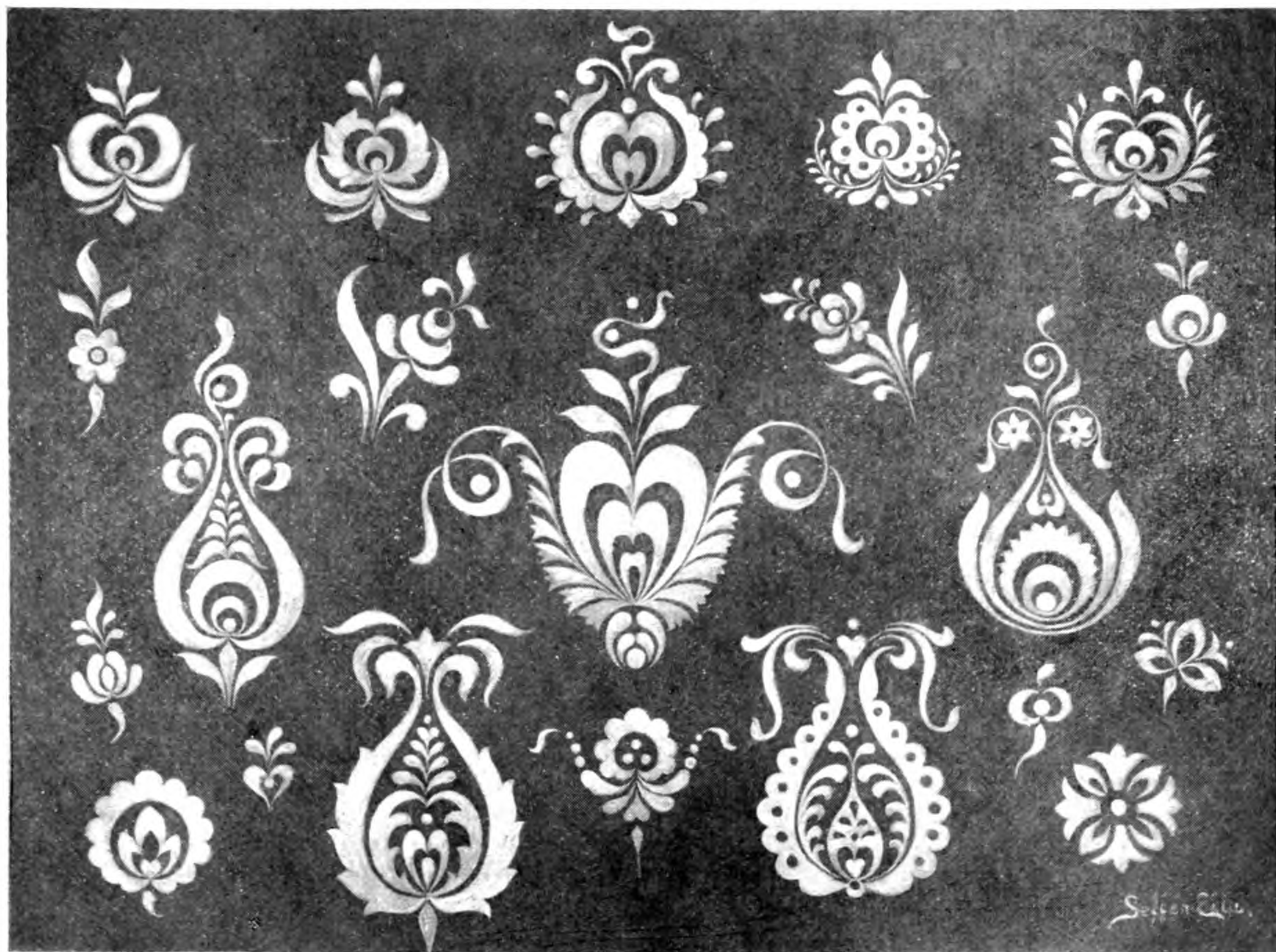
Tanította: ERDŐSSY BÉLA.

Színes felvételek.

Rajzolták: II. éves tanító- és tanárjelöltek. Tanította: ERDŐSSY BÉLA.

Stíltanulmányok.

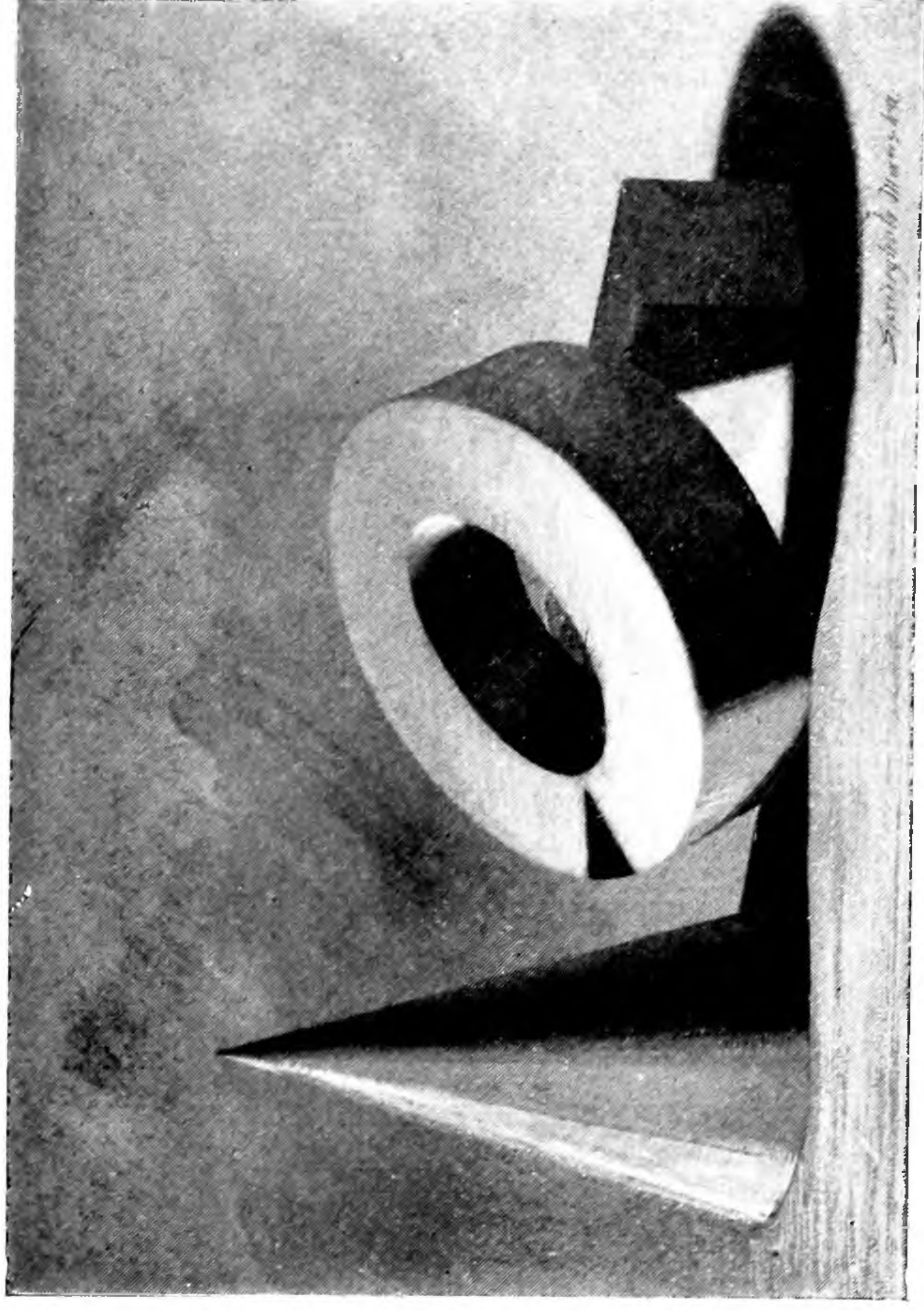
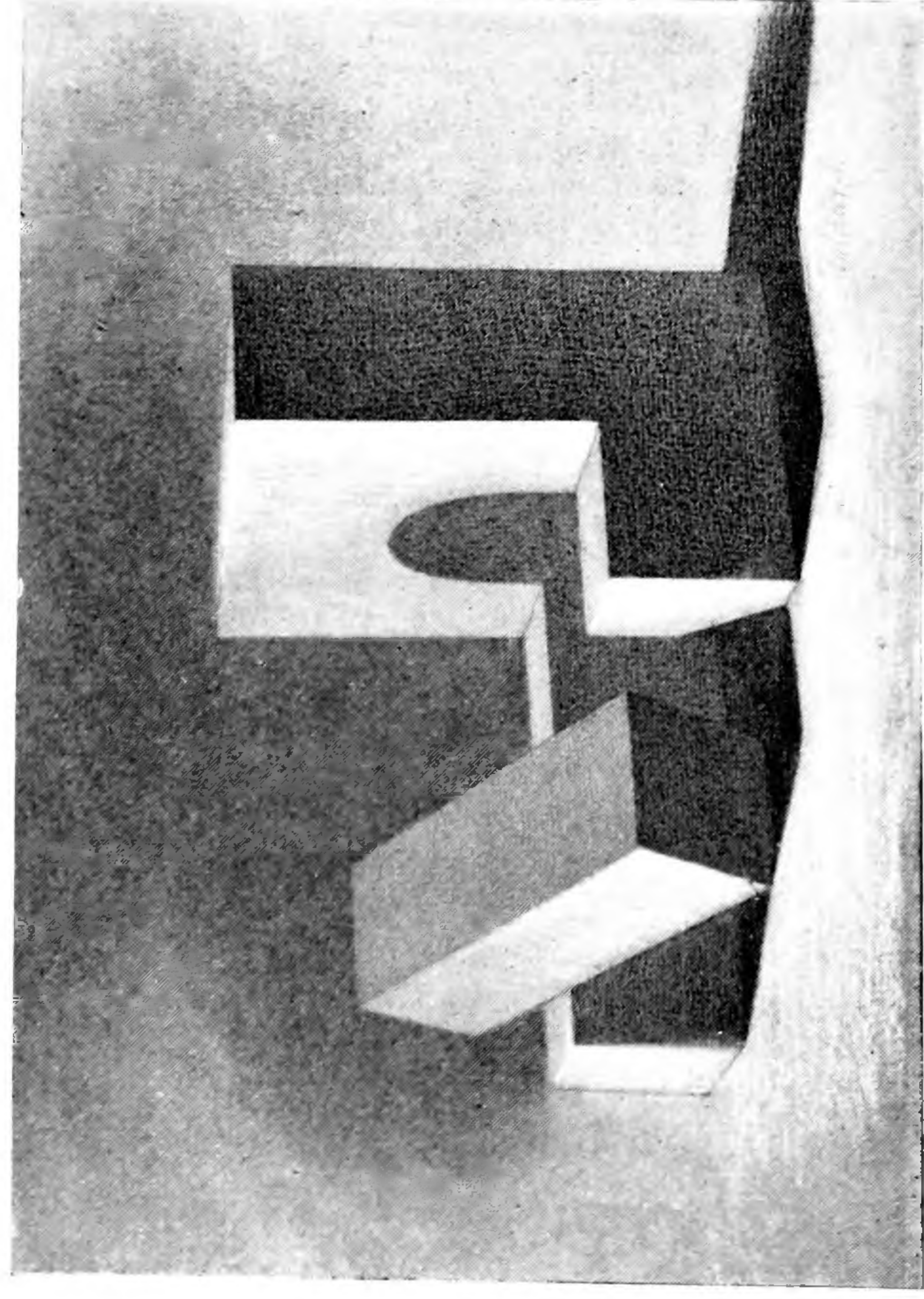
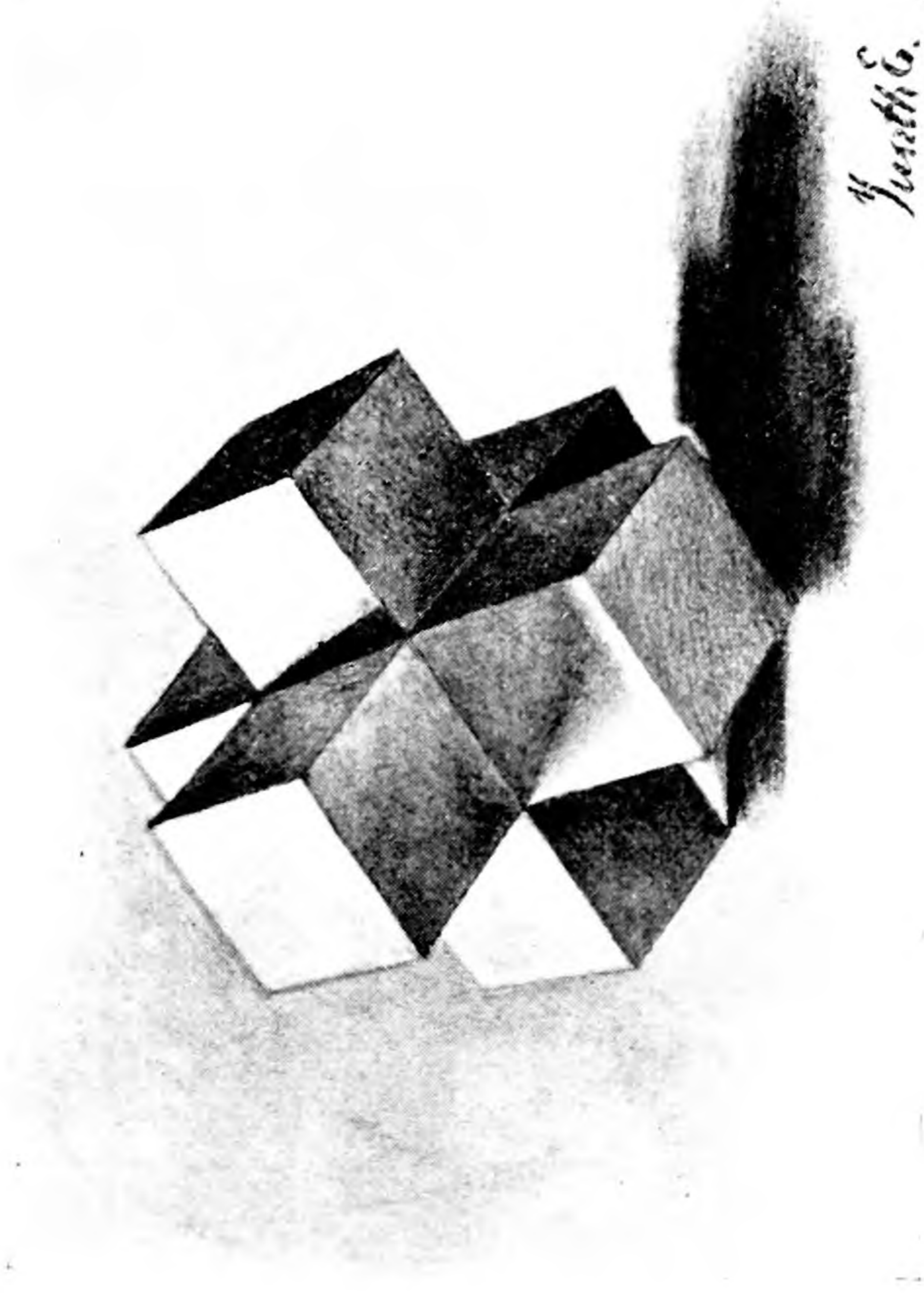
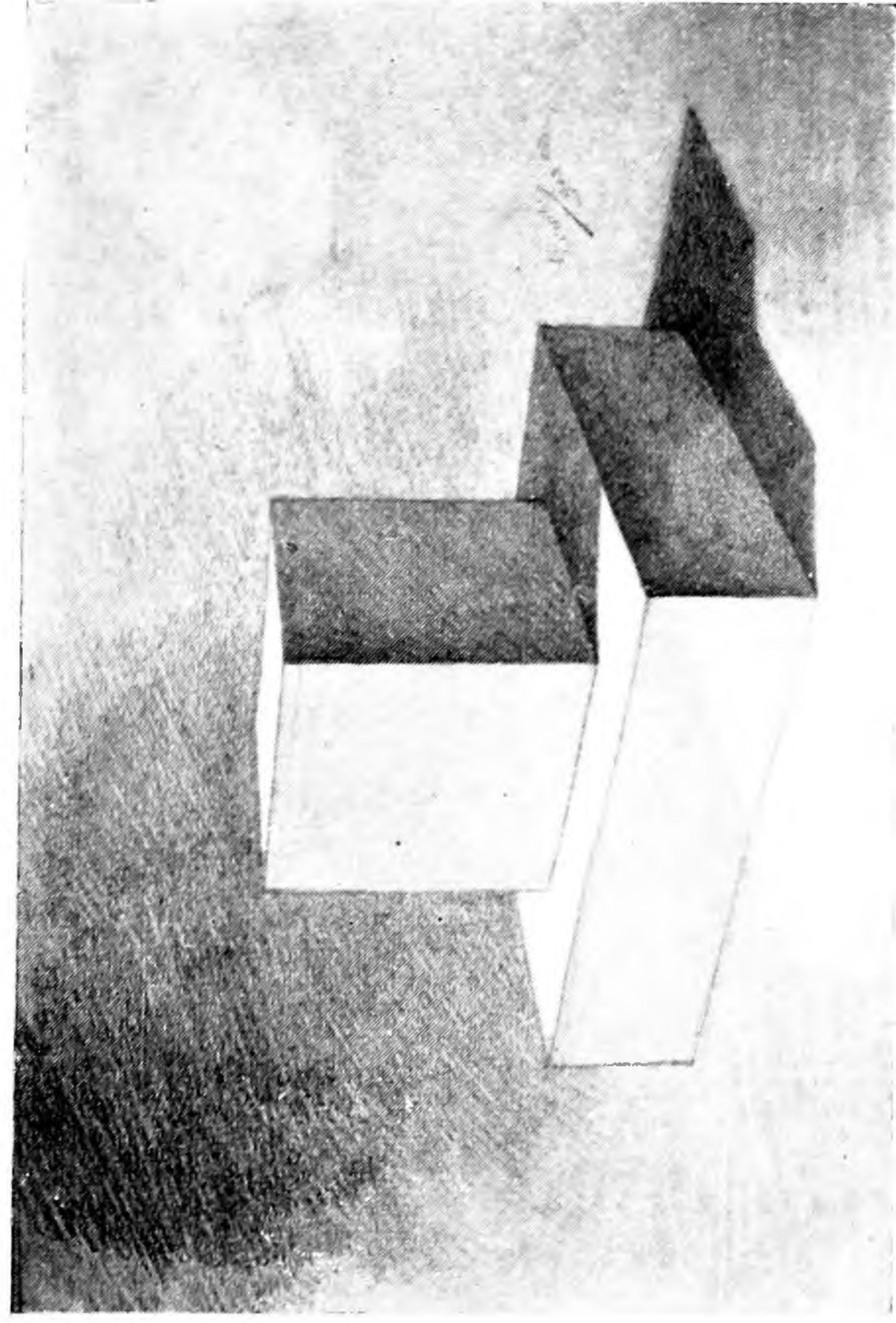
Rajzolták: III. éves tanítónőjelöltek.

Tanította: VÁRDAI SZILÁRD.

SZEMLÉLETI LÁTSZATTAN.

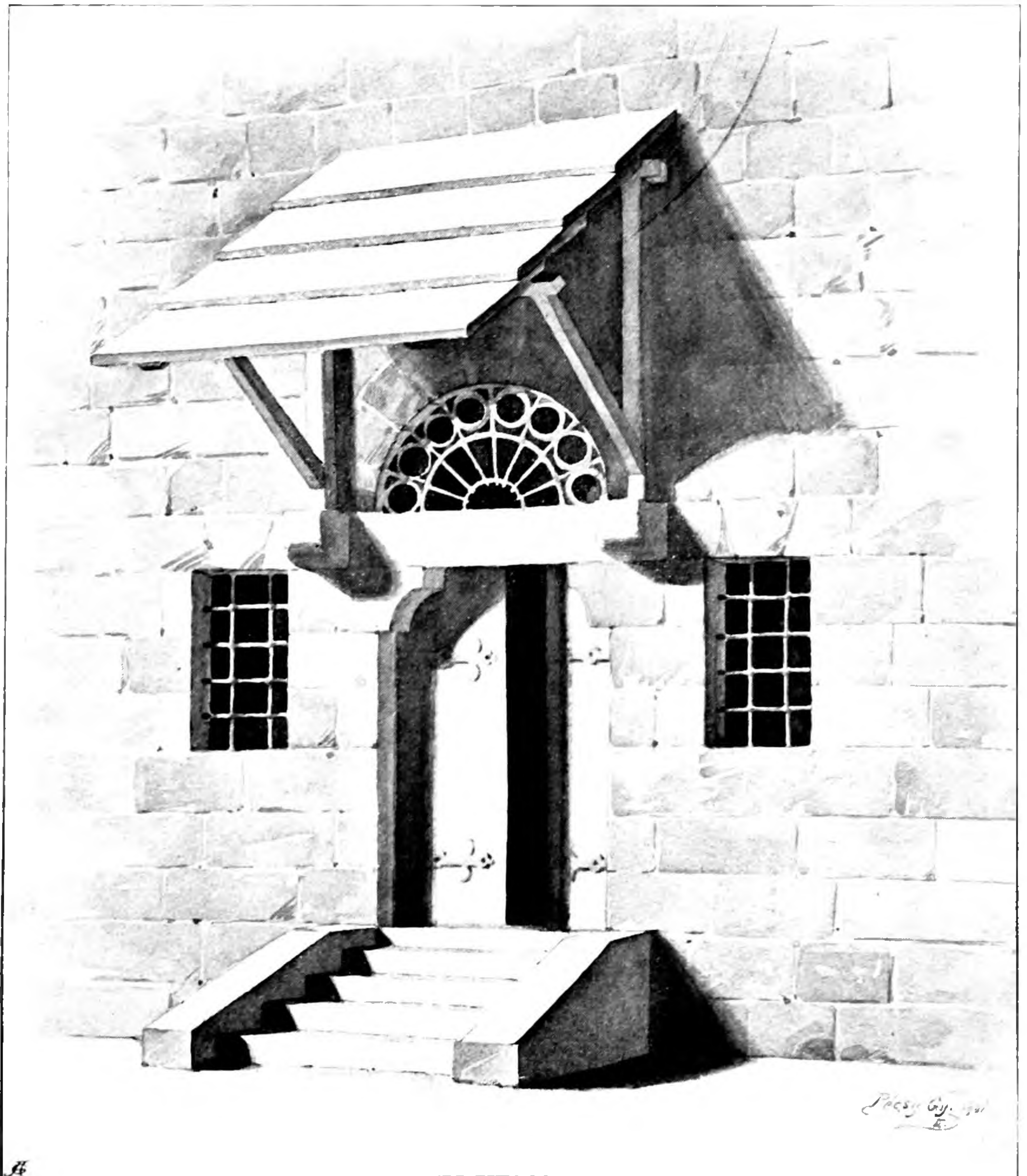
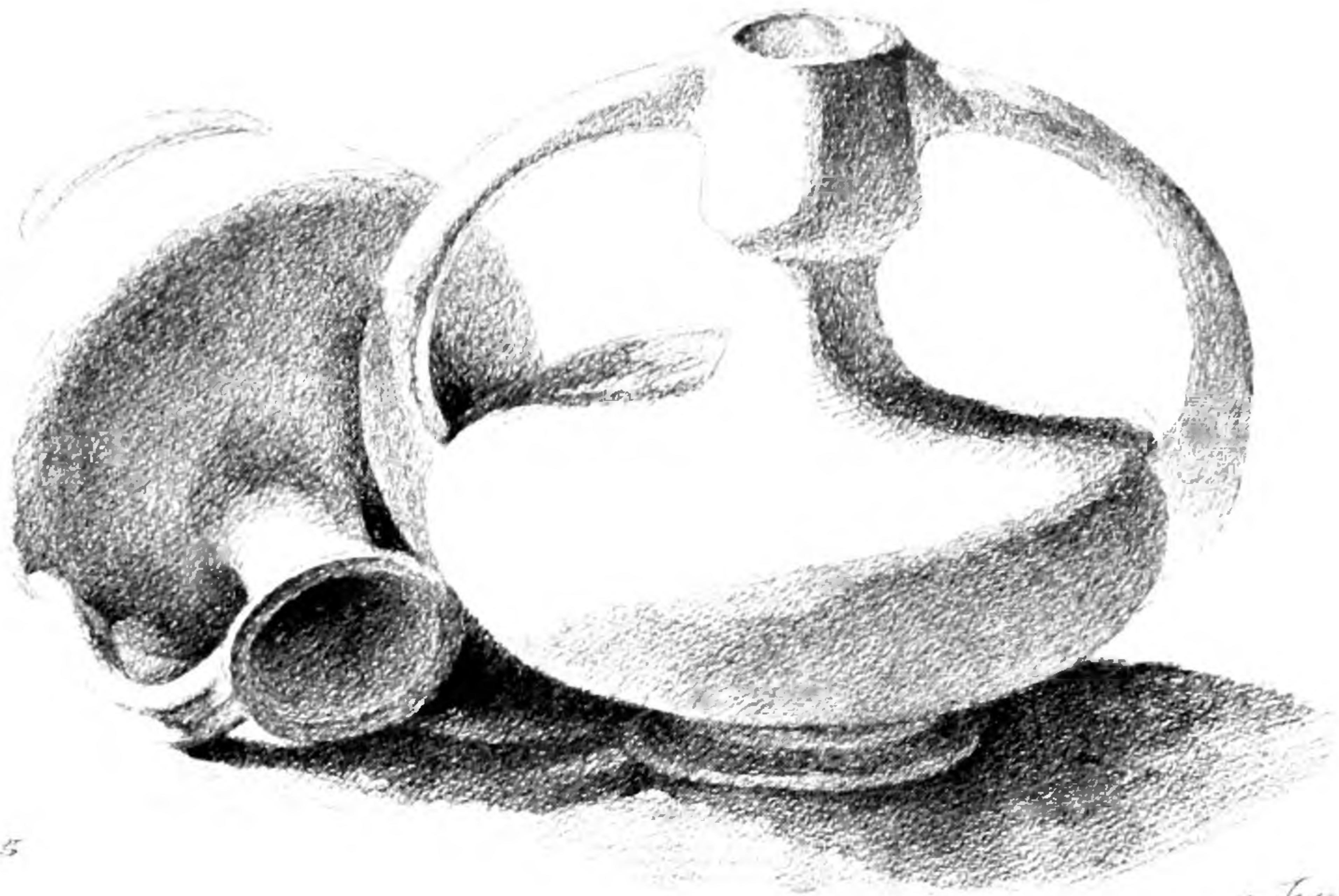
XV.

Szemelvények az I. osztály tananyagából.

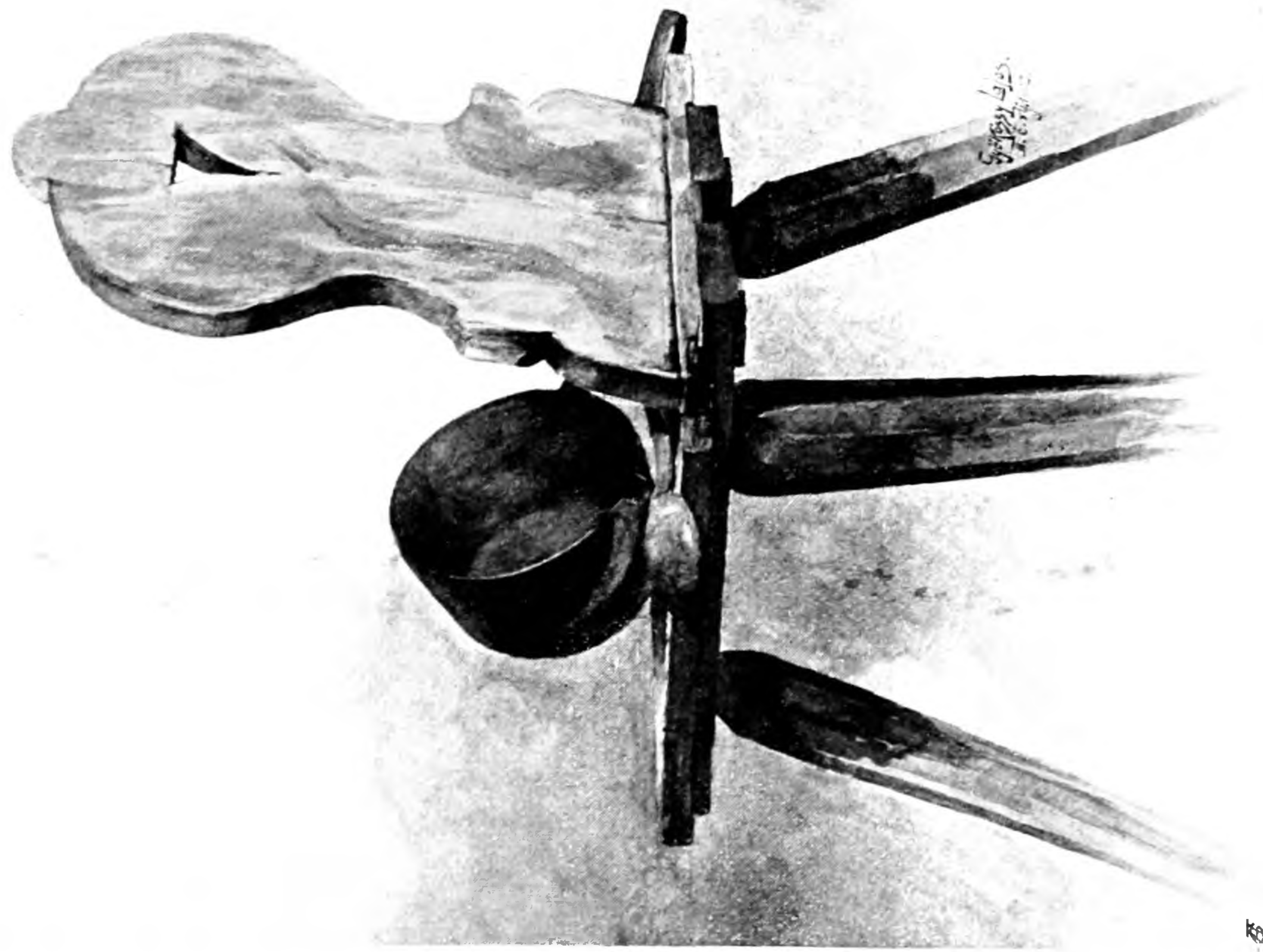

Tanították: ERDŐSSY BÉLA és VÁRDAI SZILÁRD.

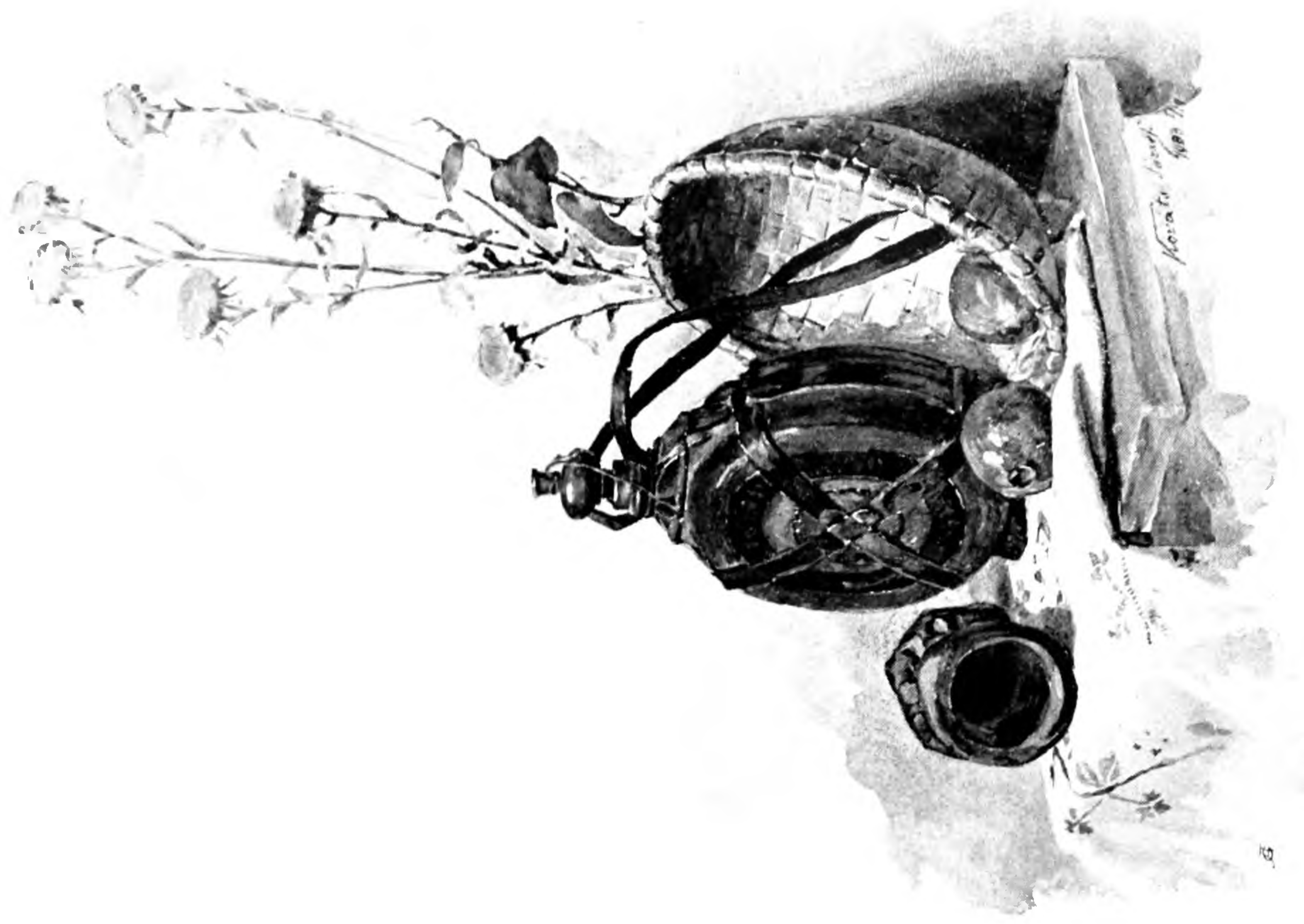
Szemelvények a II. osztály tananyagából.

Tanították: ERDÖSSY BÉLA és VÁRDAI SZILÁRD.

Festették: III. éves tanárjelöltek. Tanította: BENCZÜR BÉLA.

Festette: IV. éves tanárjelölt. Tanította: BENCZÚR BÉLA.

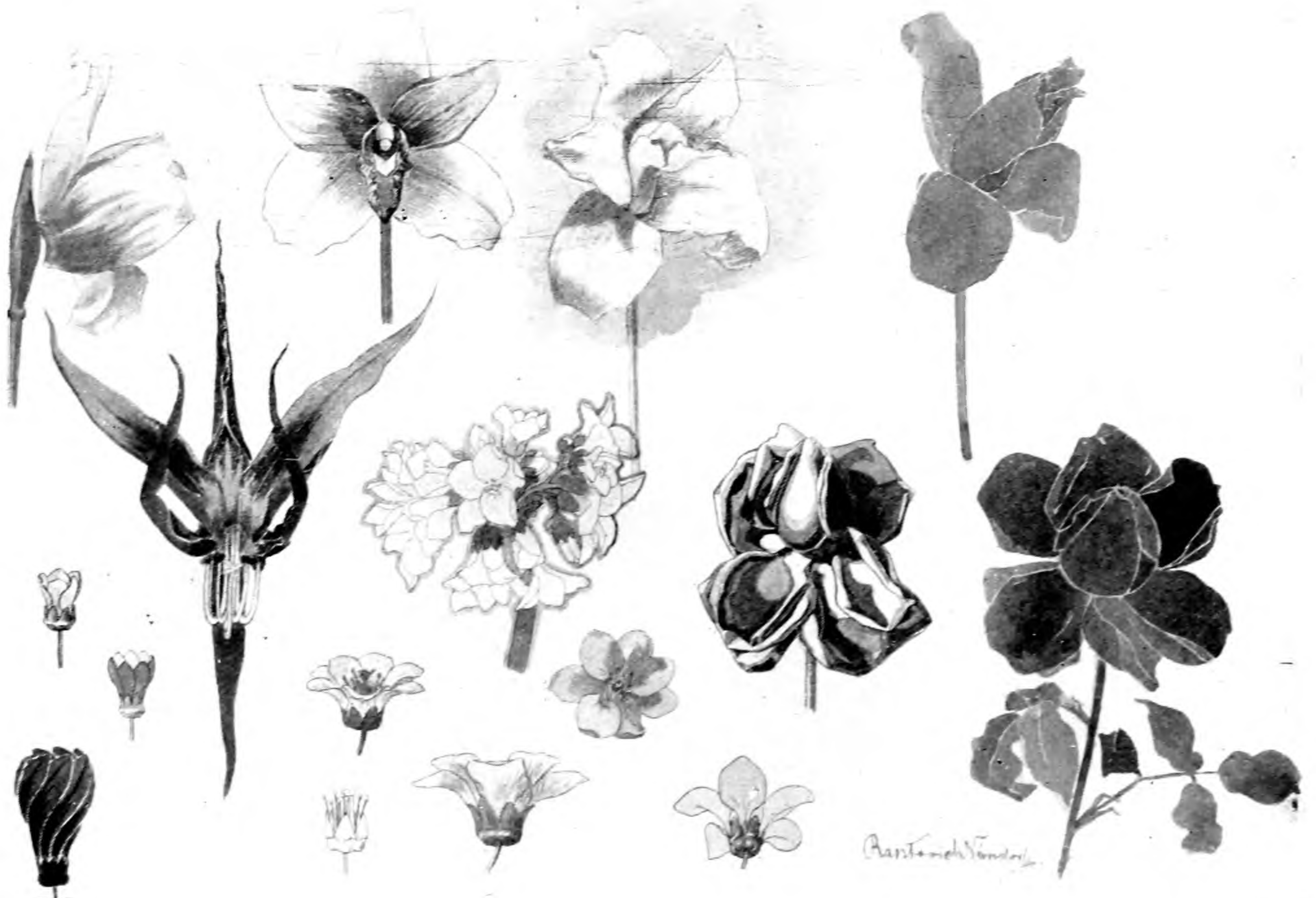
Festették : III. éves tanítónőjelöltek.

Tanította : NEOGRÁDY ANTAL.

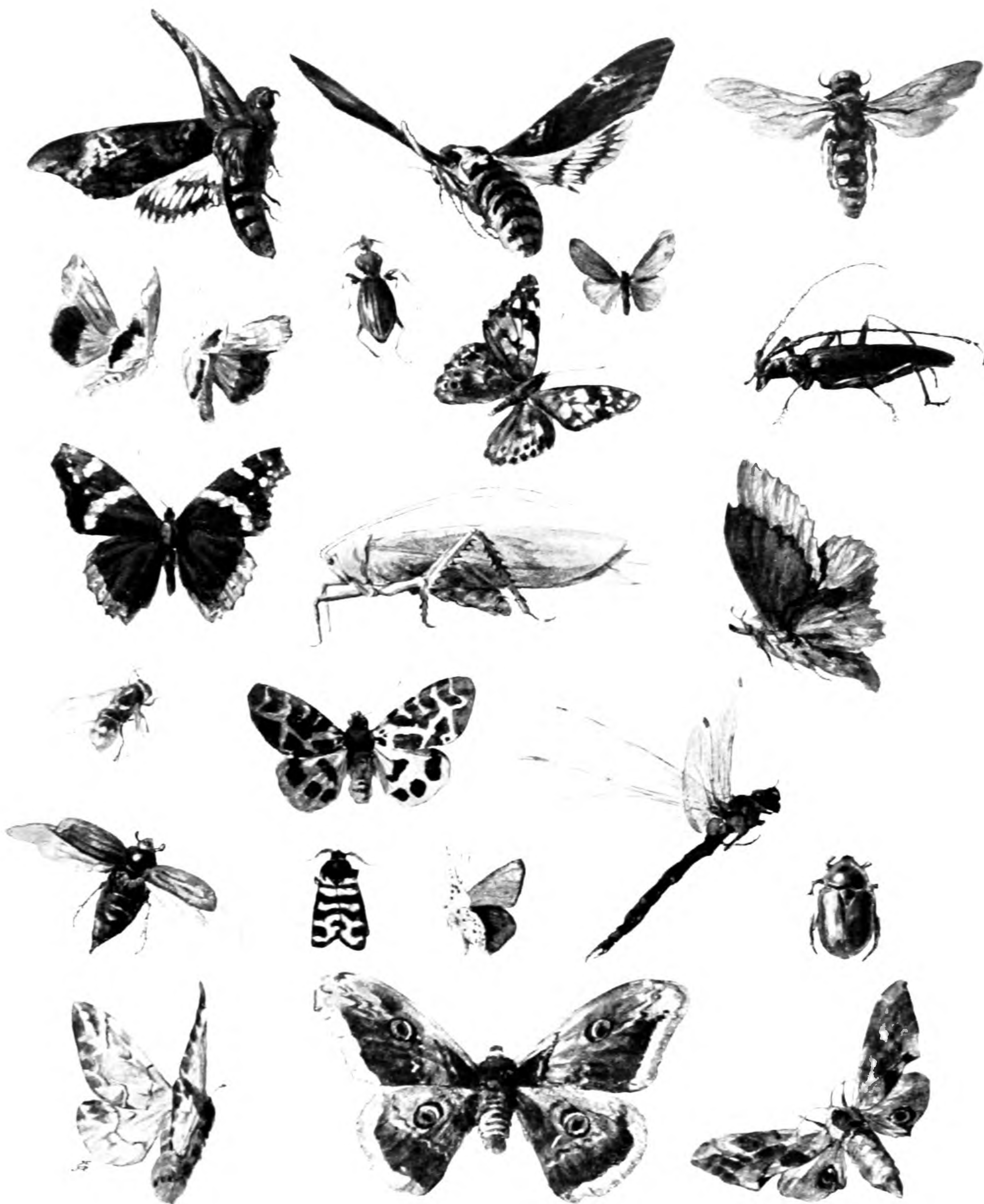
Aquarellben festettek: női művésznövendékek.

Tanította: NEOGRÁDY ANTAL.

Rajzolták: III. éves tanárjelöltek.
Tanították: NÁDOR RÓBERT és id. DÖRRE TIVADAR.

Rajz- és színtanulmányok, természet után.

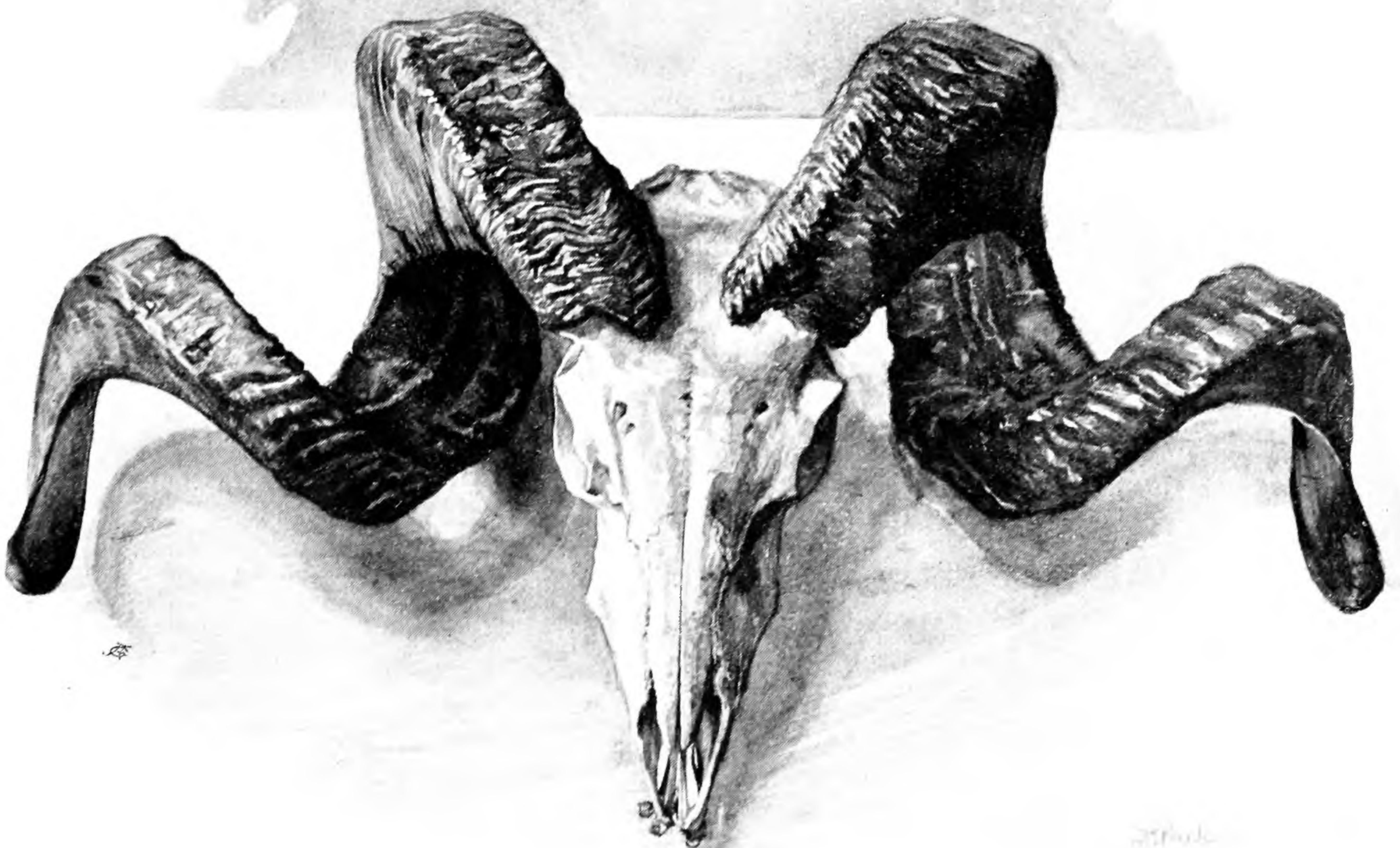

Petranyi Alajos

Szemelvények a tanárjelöltek III. oszt. tananyagából.

Tanították: NÁDLER RÓBERT és id. DÖRRE TIVADAR.

Rajz- és szintanulmányok, természet után.

Szemelvények a tanárjelöltek III. oszt. tananyagából.

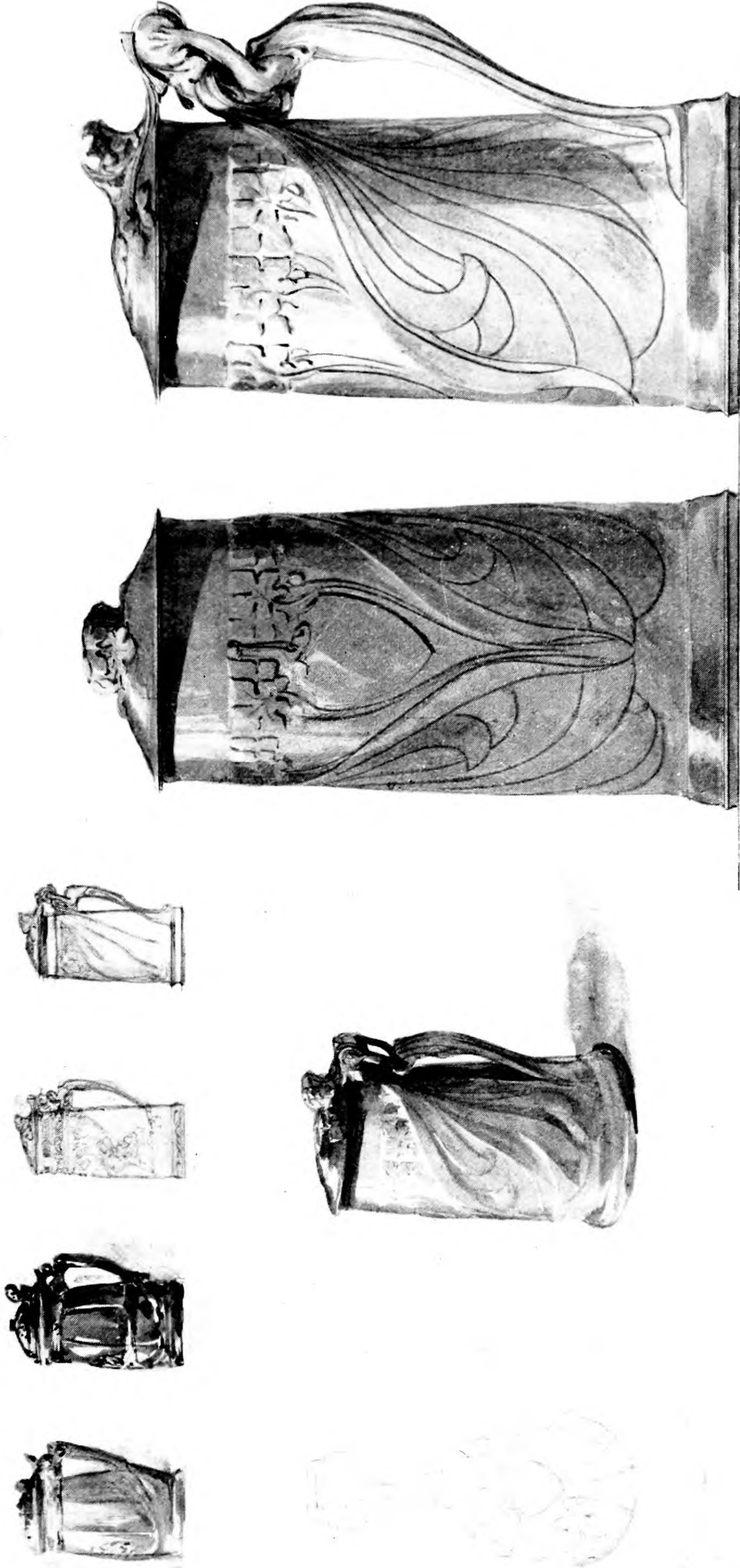
Tanították: NÁDLER RÓBERT és id. DÖRRE TIVADAR.

Tervezte : SPRINGHOLZ MARISKA, IV. éves tanítónőjelölt.

Tanította : NÁDLER RÓBERT.

Szakvizsgálati feladat.

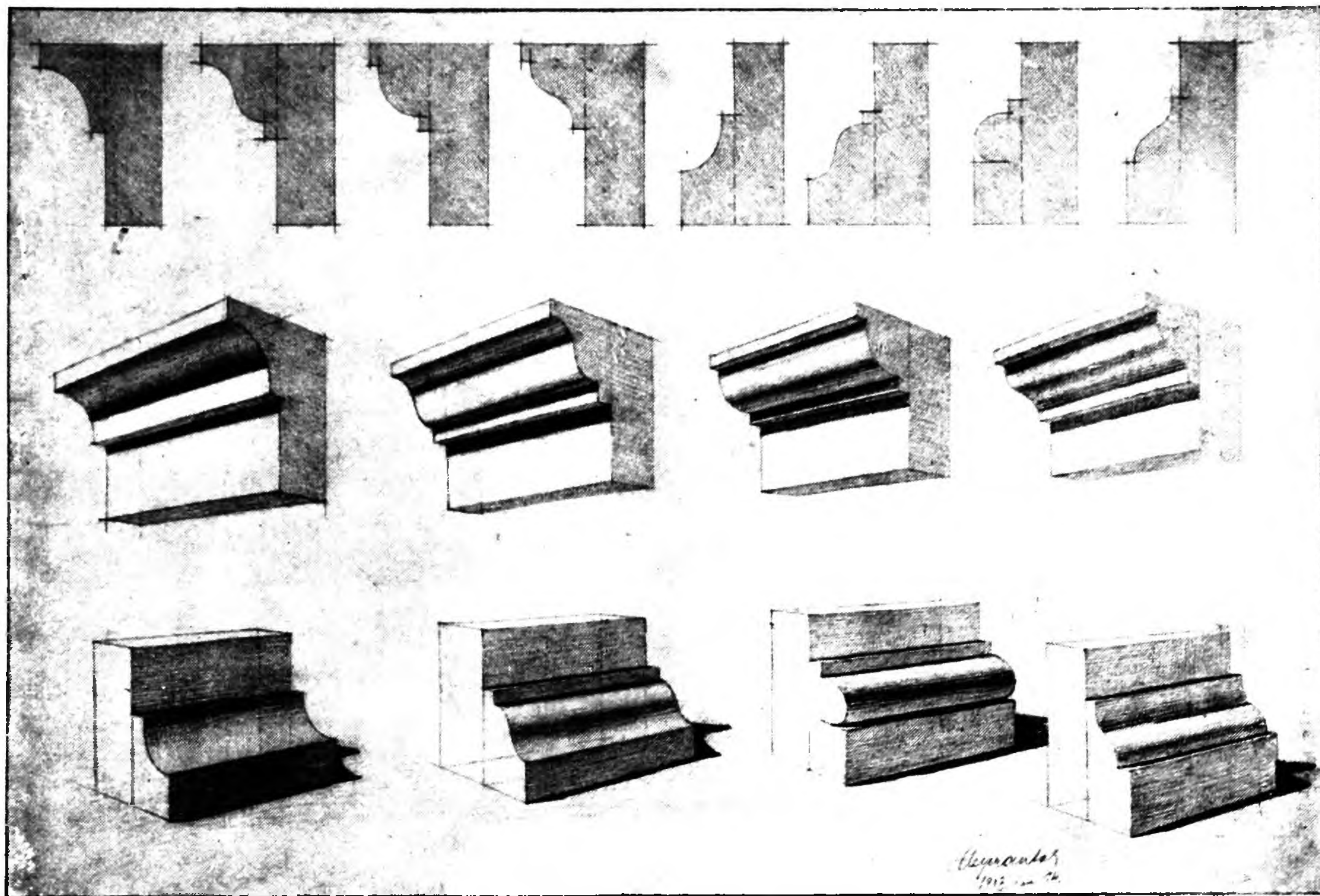
120-45 p.

Kovács

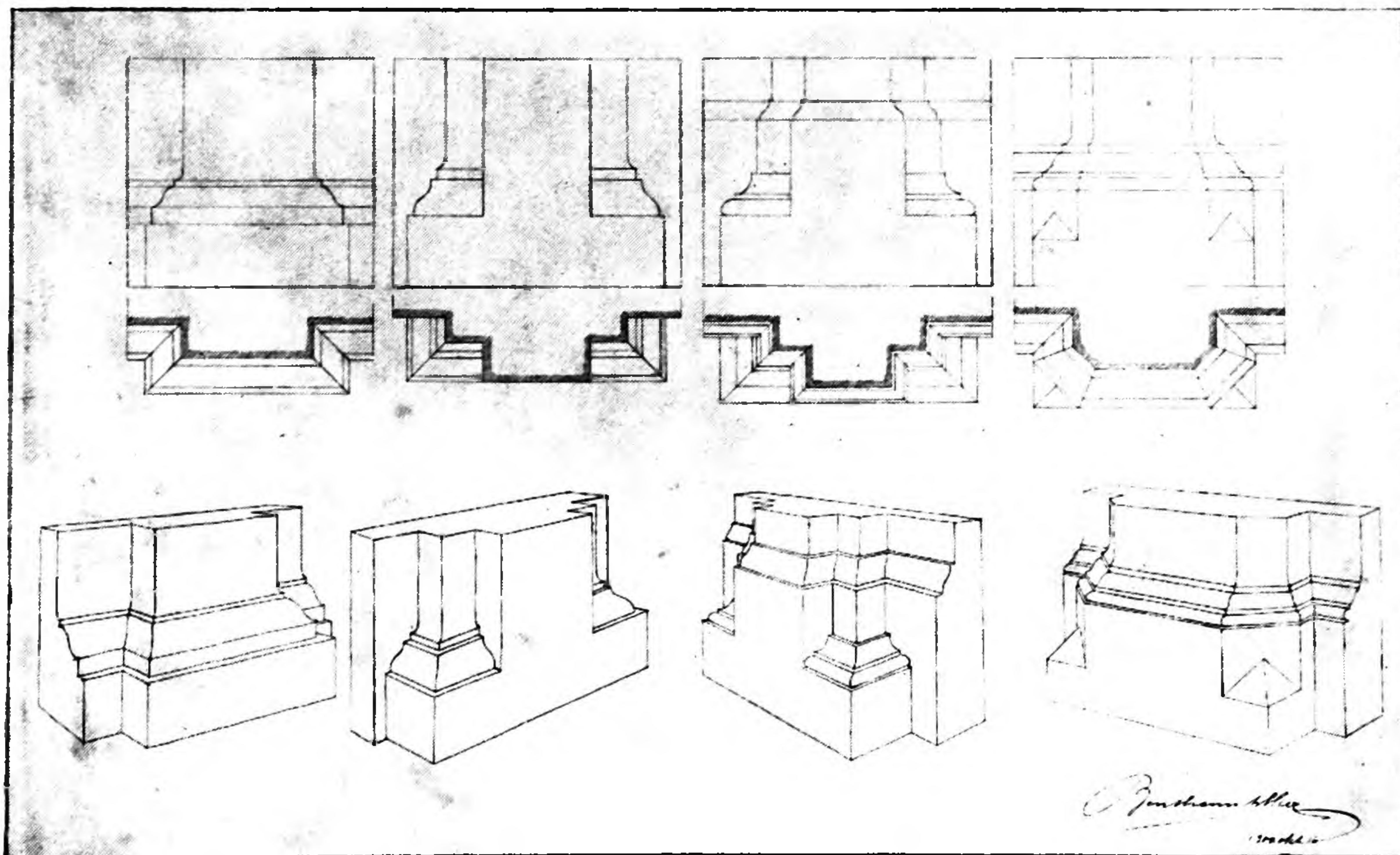
Tervezte és rajzolta 4 és 1/2 óra alatt: RAKSÁNYI DEZSŐ IV. éves tanárjelölt.

Tanította: NÁDLER R. helyett, HAVRANEK FERENCZ.

Szemelvények a tanárjelöltek II. oszt. tananyagából.

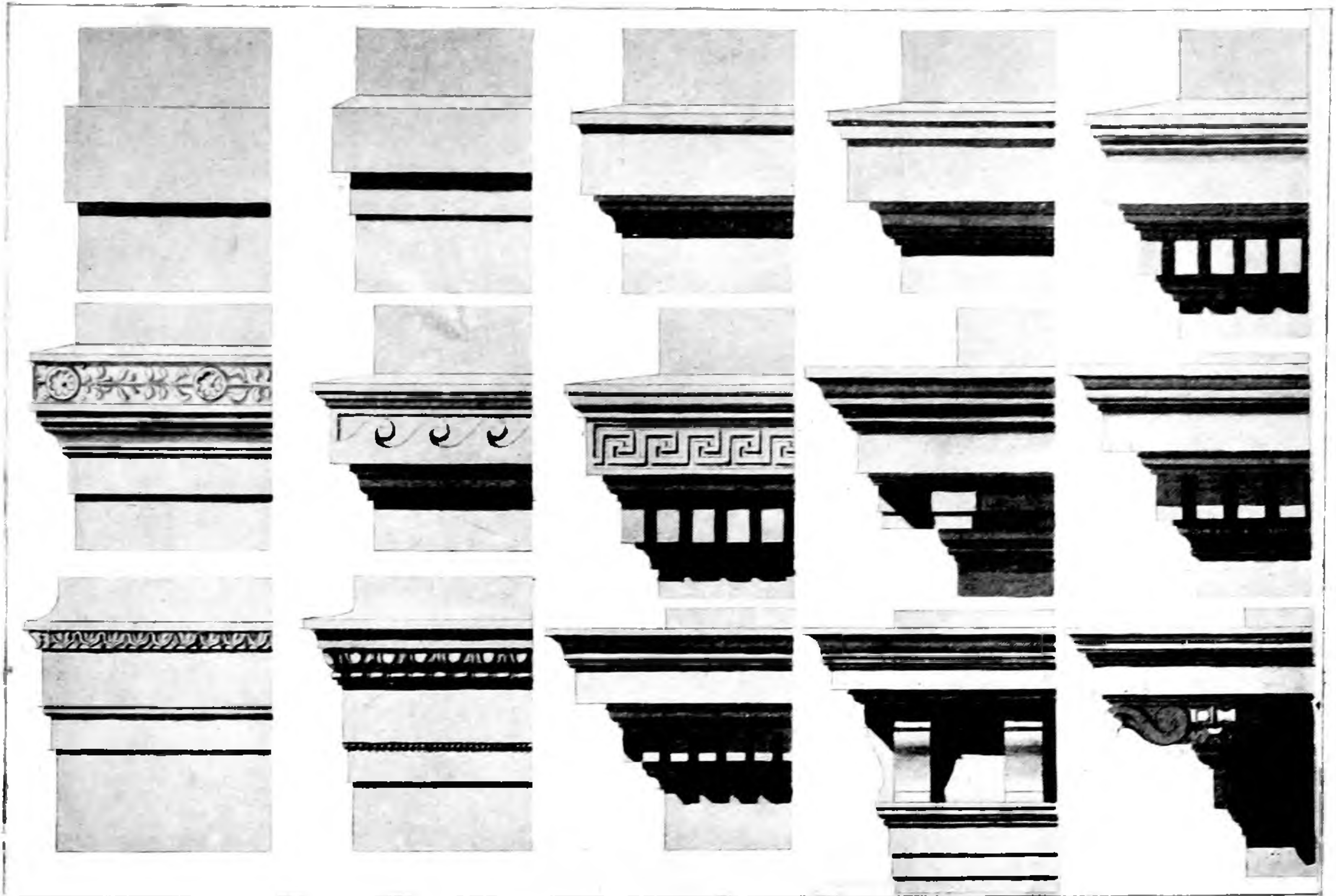
Rajzolta: MEYER ANTAL.

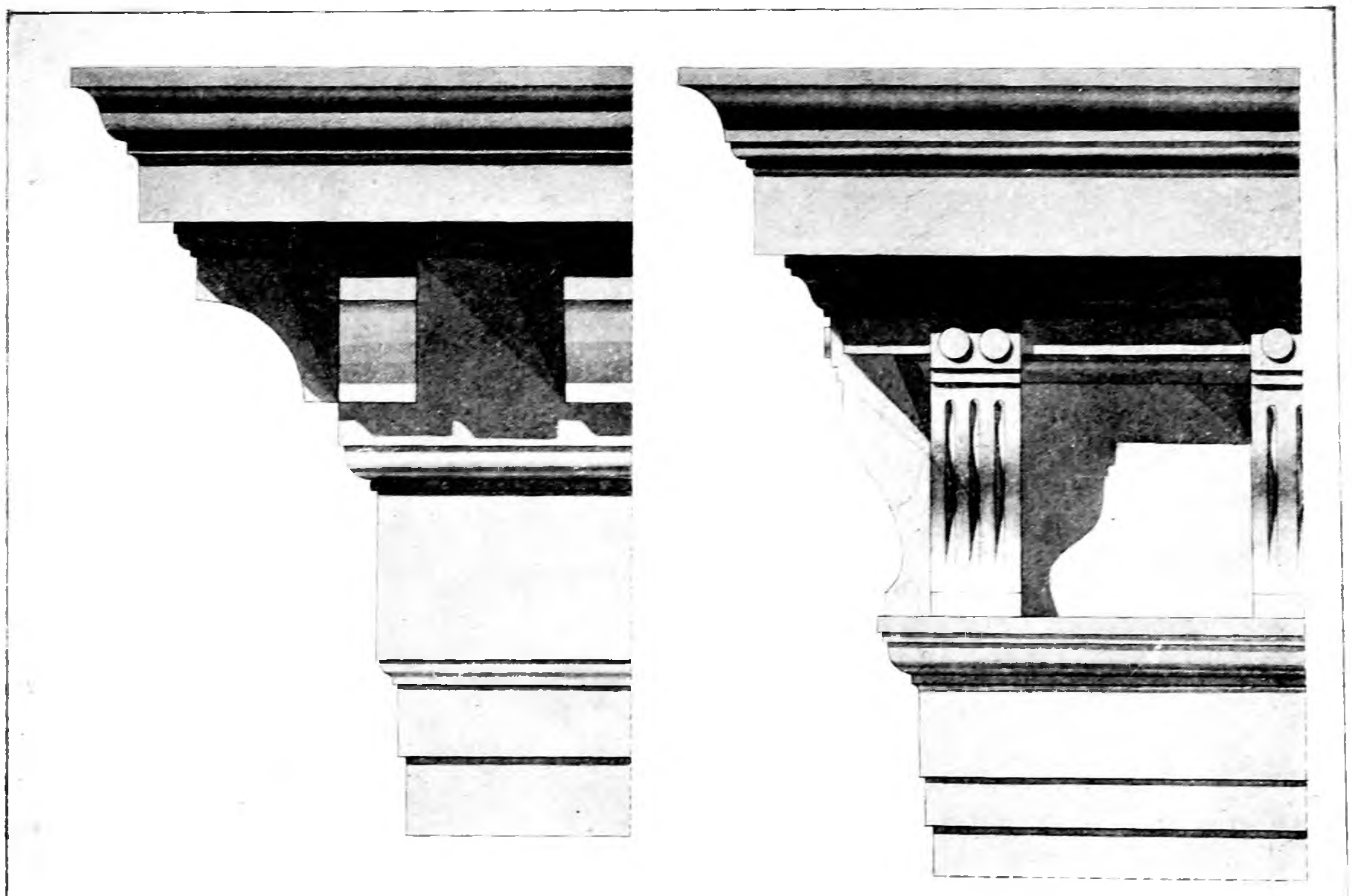
Rajzolta: BENTHEIM ARTHUR.

Tanította: HAVRANEK FERENCZ.

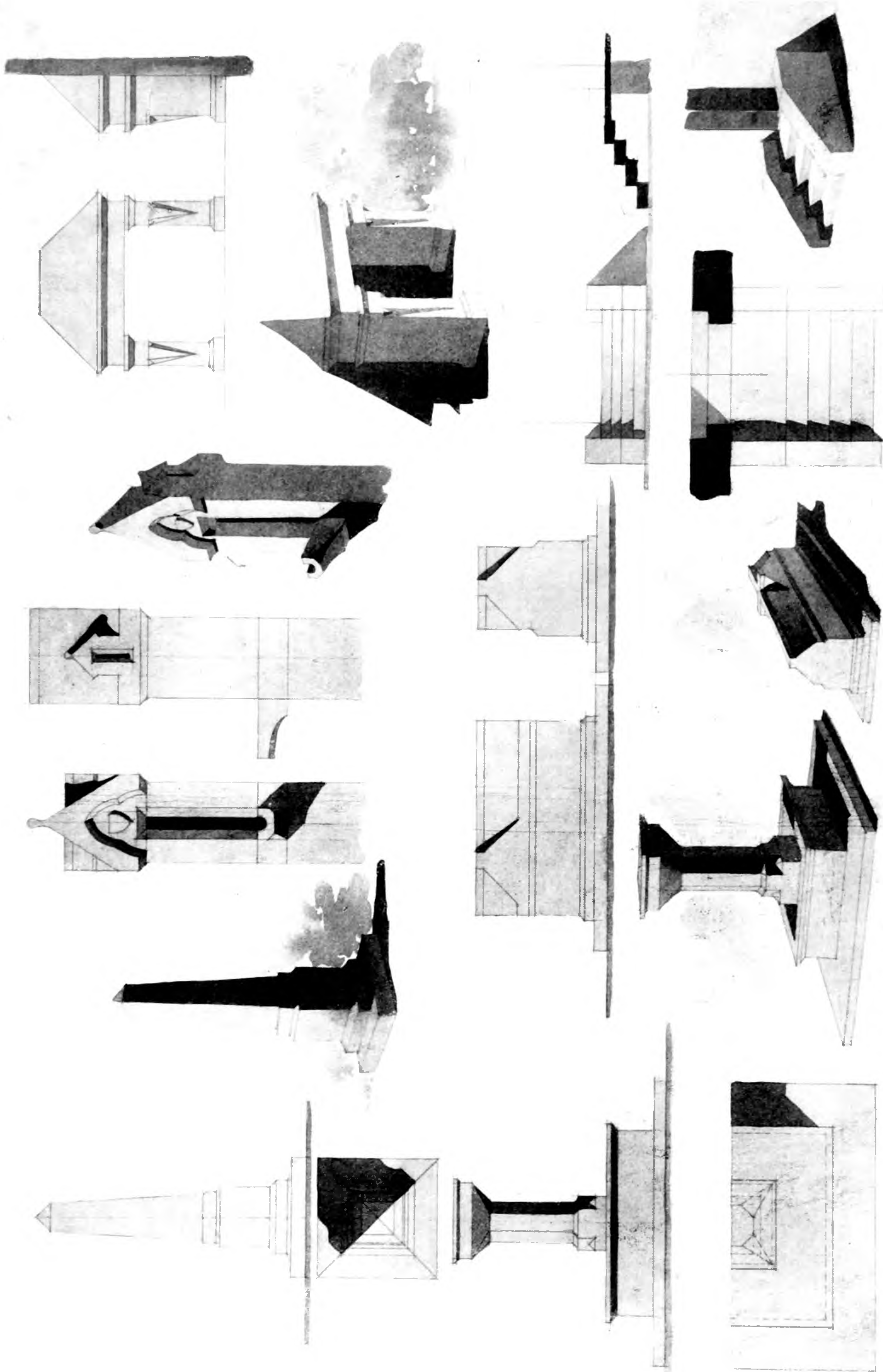
Szemelvények a tanárjelöltek II. oszt. tananyagából.

Rajzolta: FISCHMANN ADOLF.

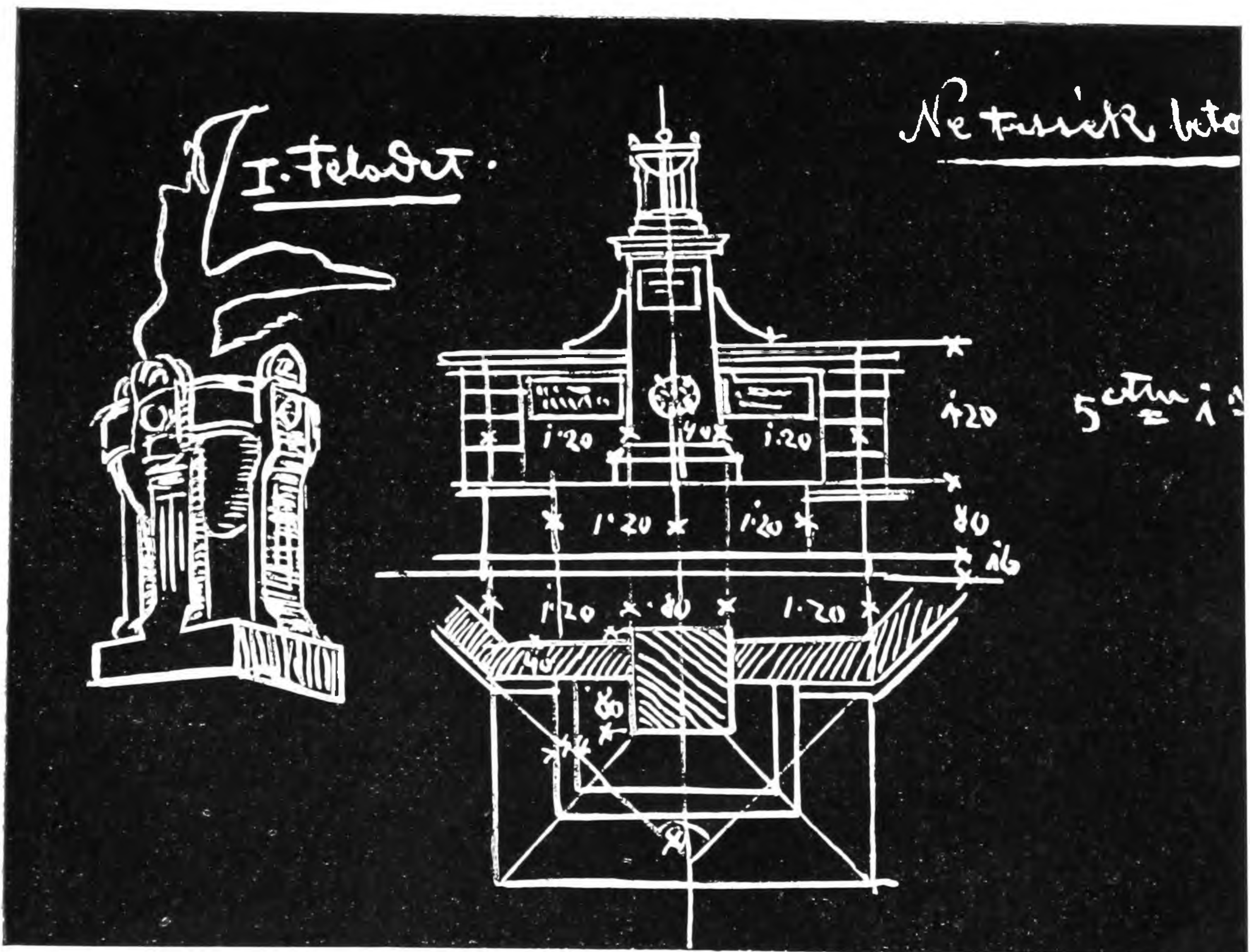
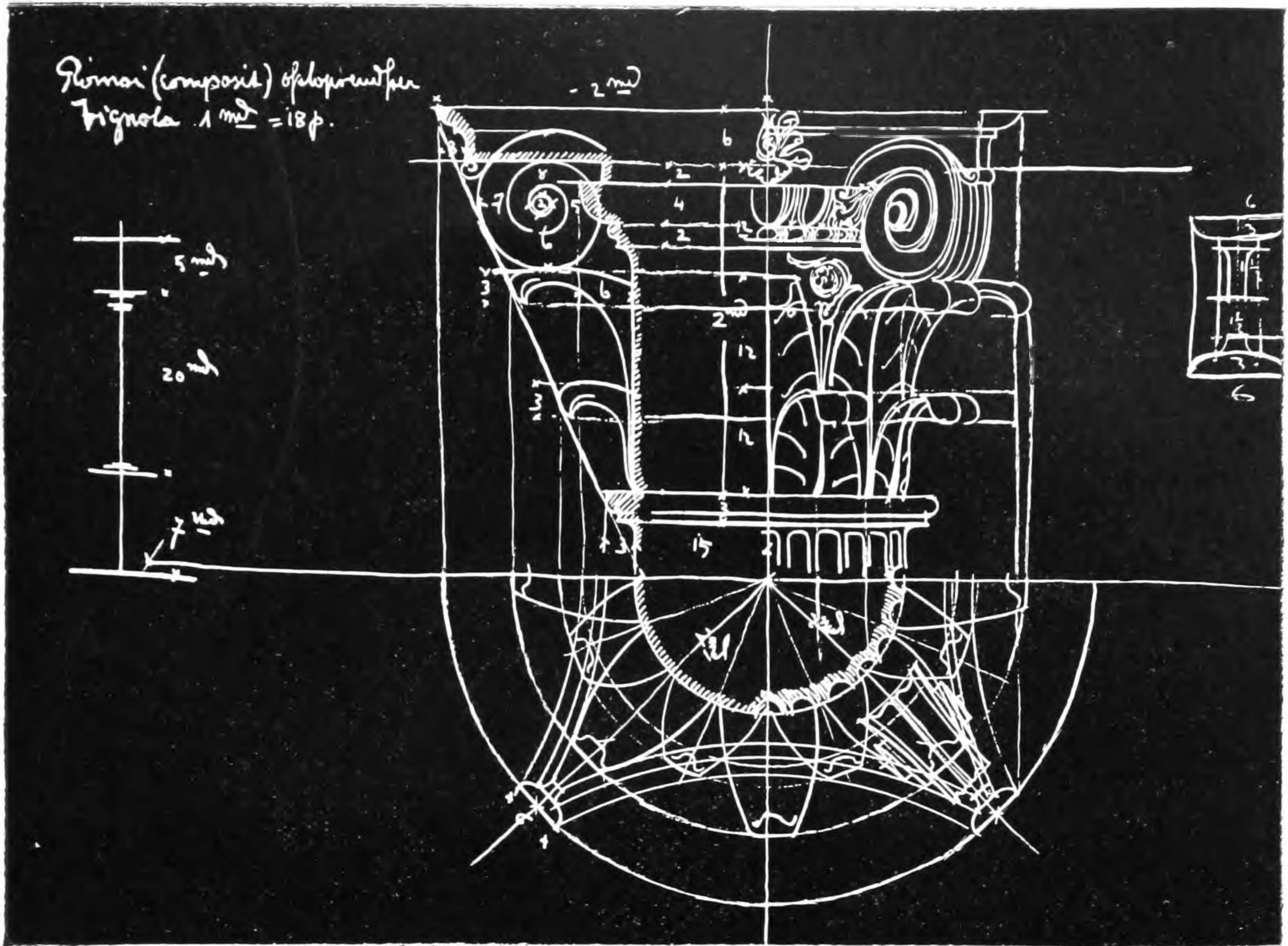
Rajzolta: PAP NÁNDOR.

1902. XI. 3. H. ...

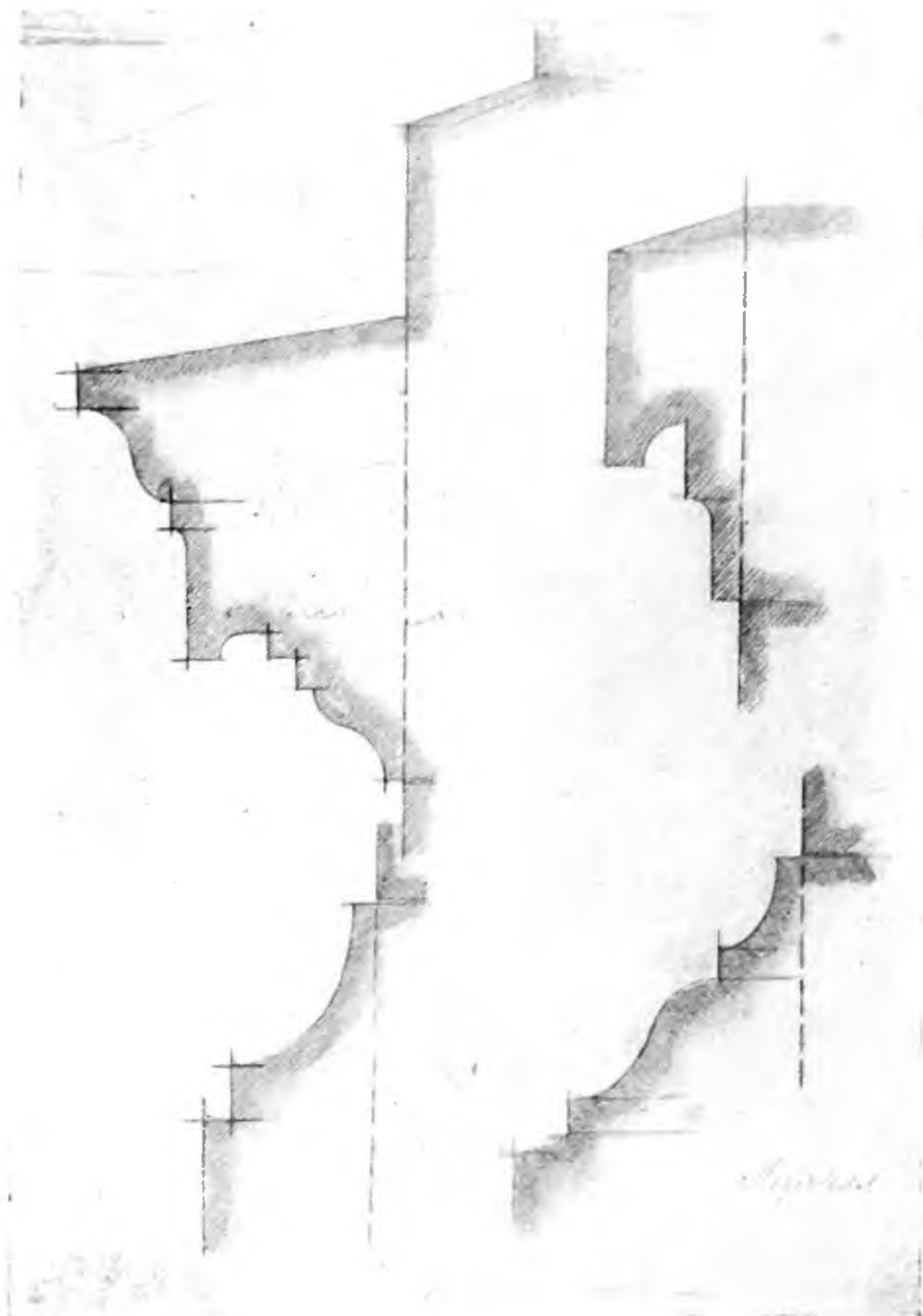
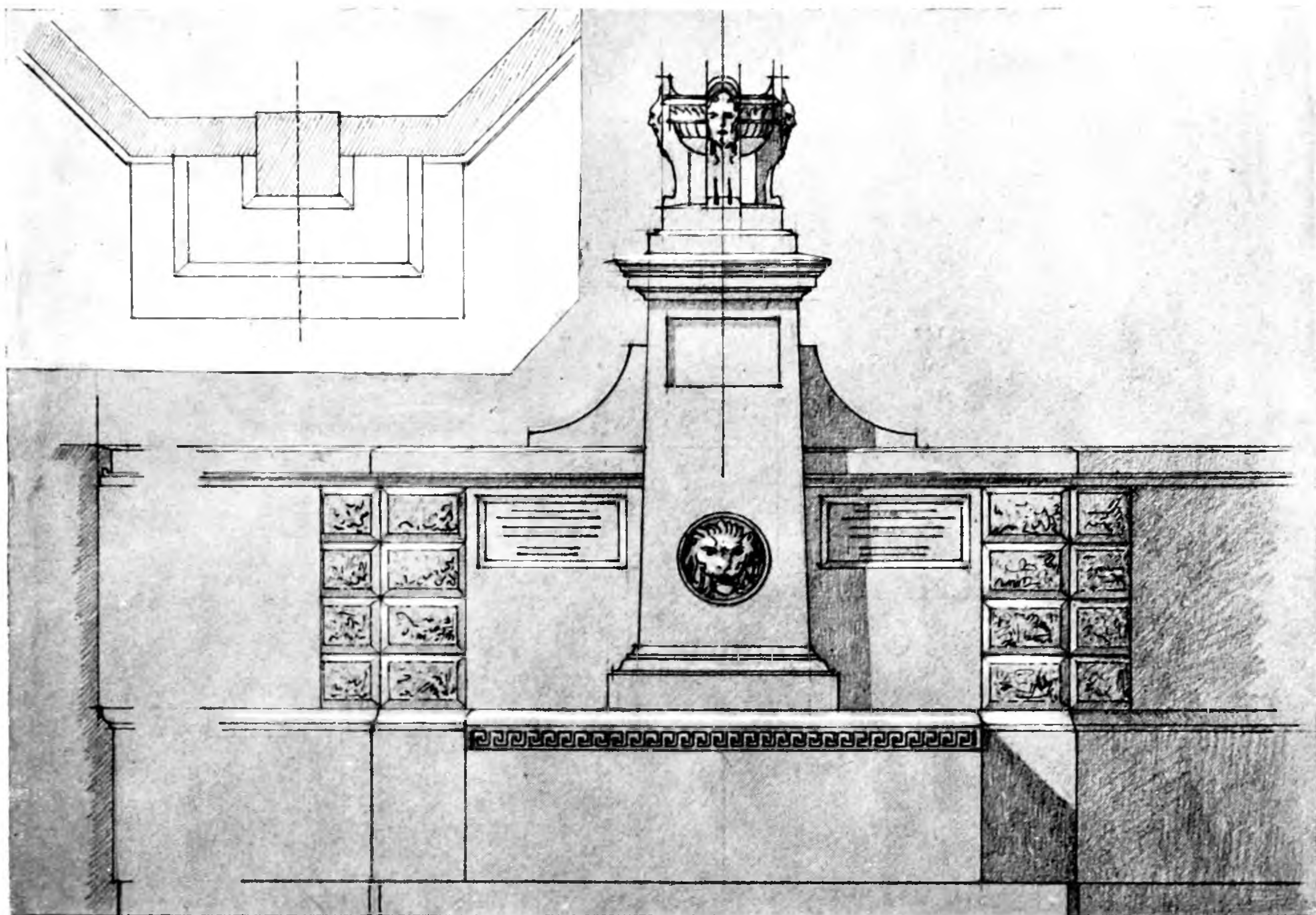
Az előadást kísérő vázlatok alapján rajzolta: HENDRICH ANTAL. Tanította: HAVRANEK FERENCZ.

Az előadásokat kísérő táblaillusztrációk.

A következő XXX. lapon kidolgozott feladatok vázlata.

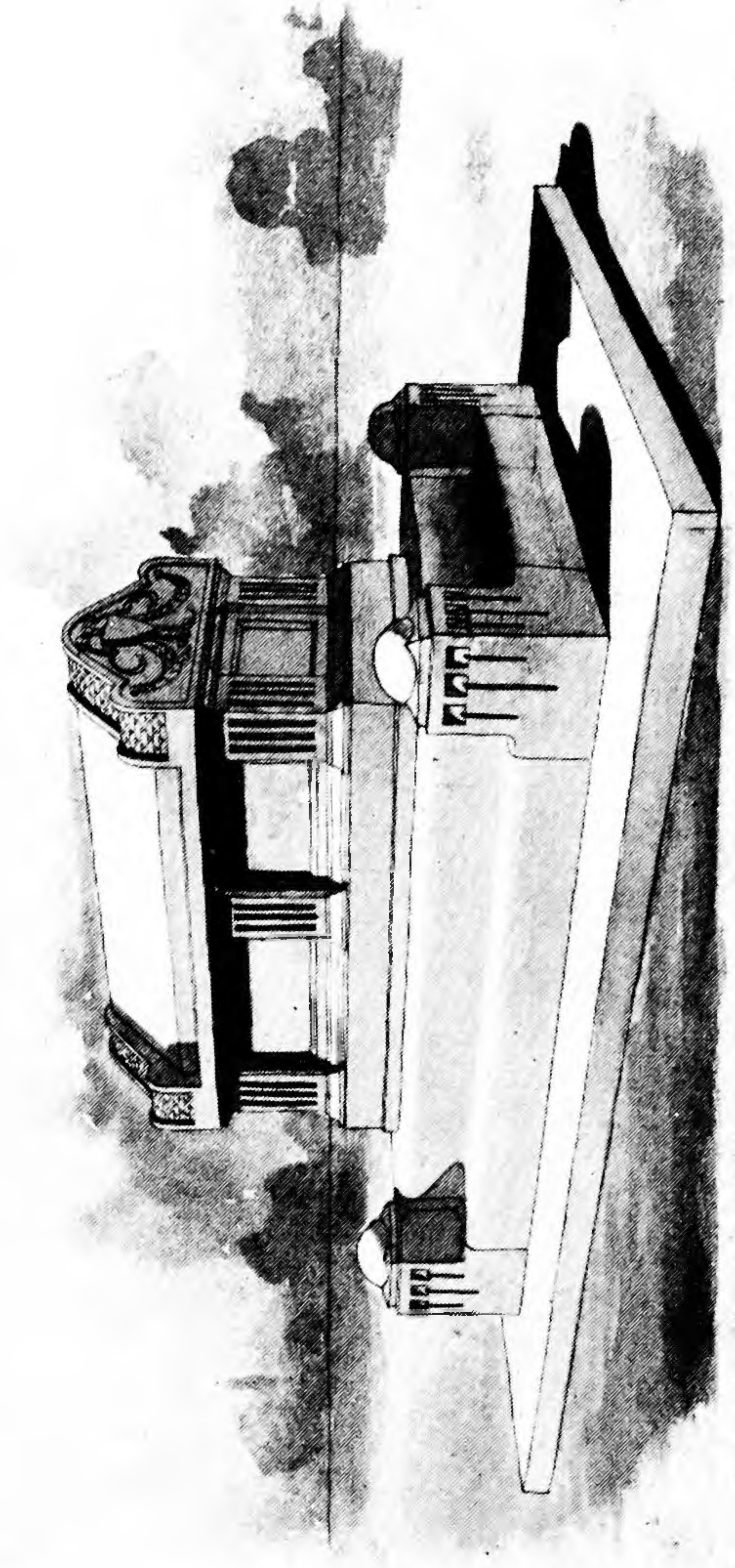
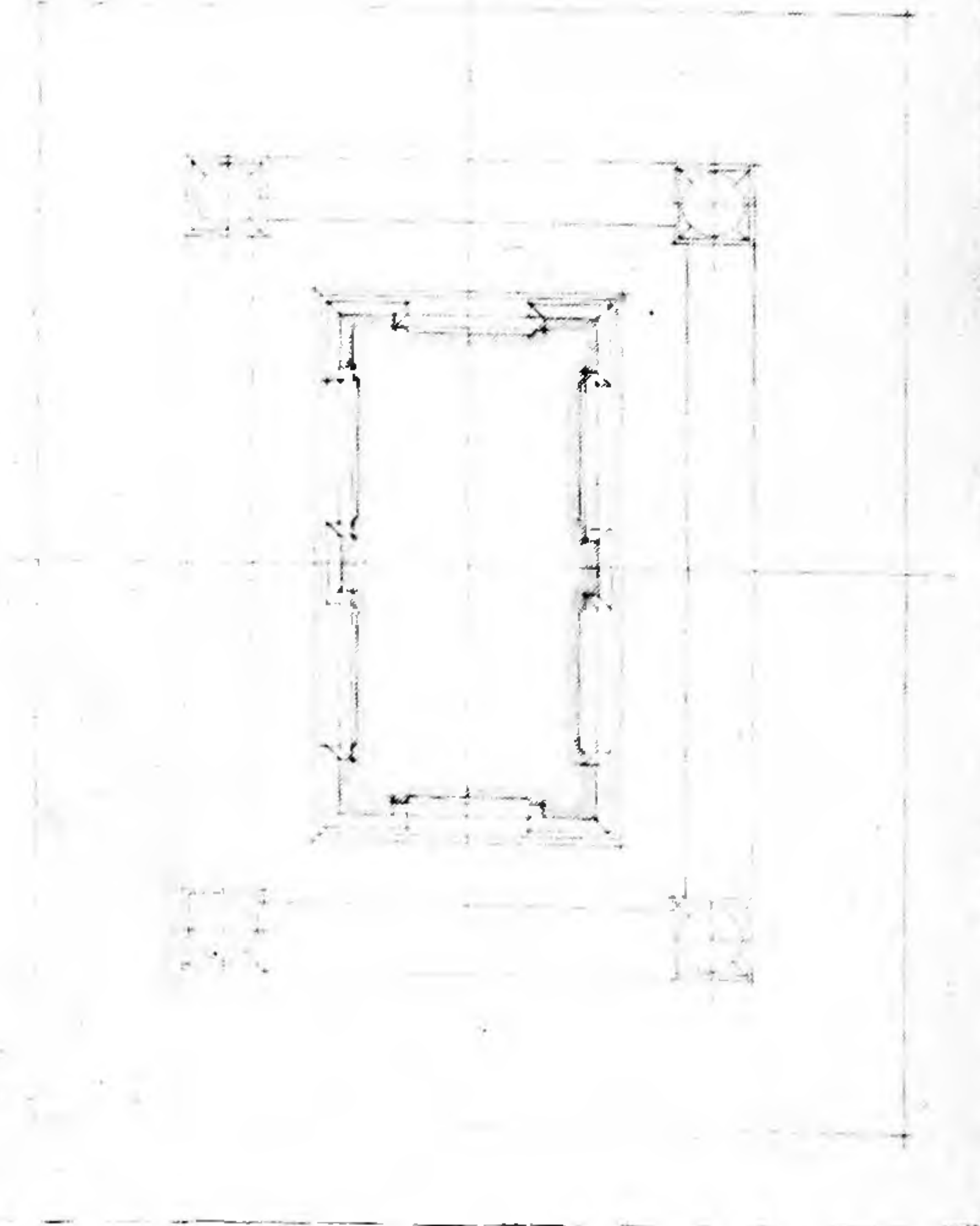
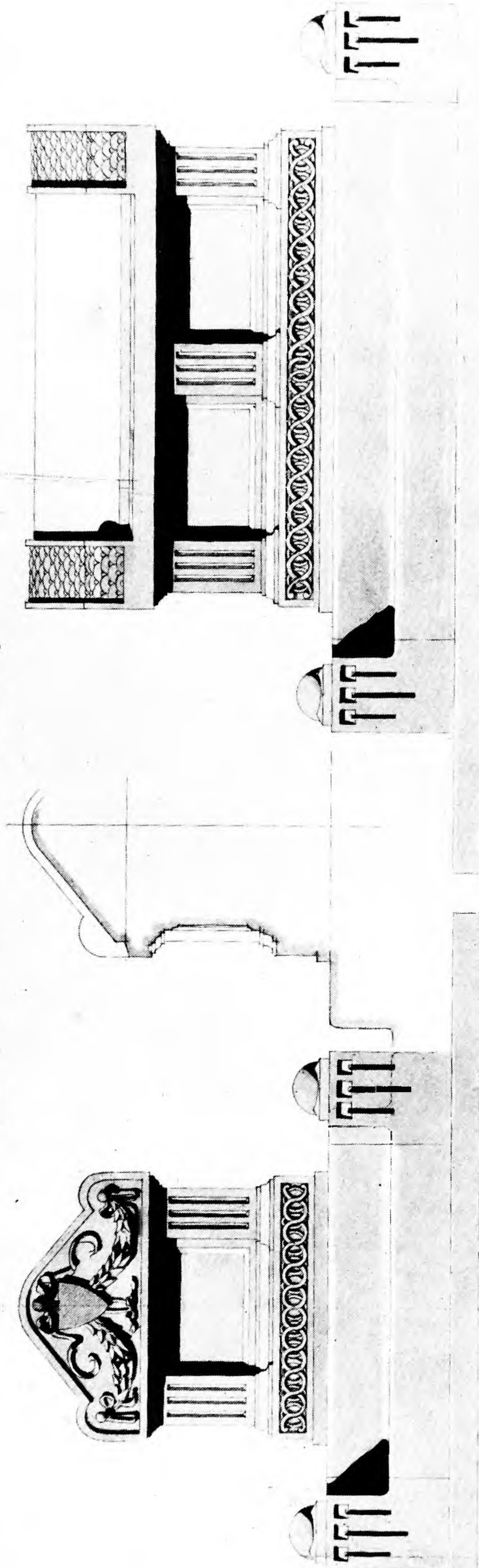
Tanította: HAVRANEK FERENCZ.

Az előző XXIX. lapon a 2-ik vázlatban adott feladat alapján rajzolta: MEYER ANTAL II. éves tanárjelölt.

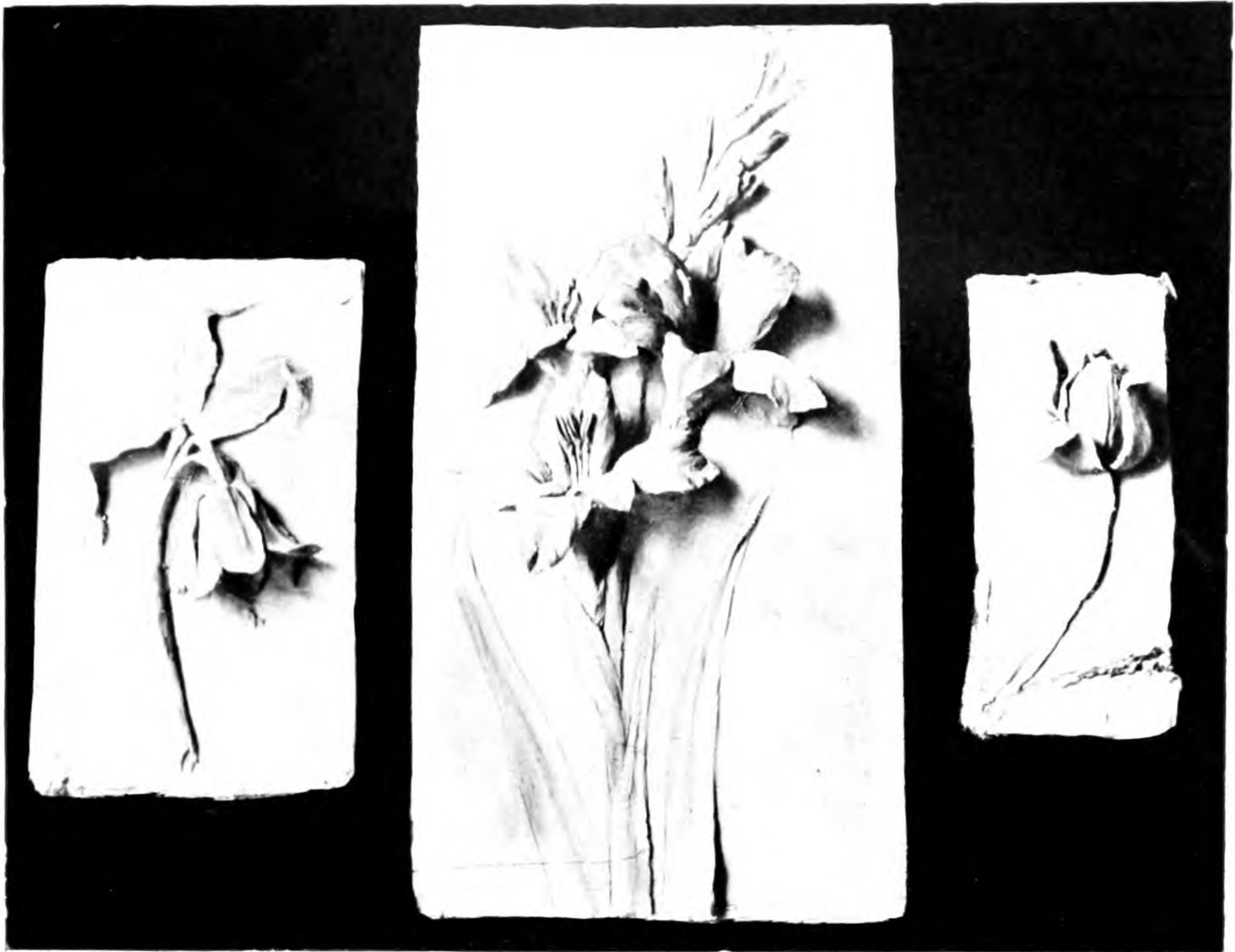
Tanította: HAVRANEK FERENCZ.

TERVEZET.

Tervezte és rajzolta: MÁRZ KONRÁD IV. éves tanárjelölt. Tanította: HAVRANEK FERENCZ.

Növény- és fejtanulmányok élő mintáról.

Mintázták : I. és II. éves tanítónőjelöltek.

Mintázták VOIT ERVIN és PÉCSY GYULA III. éves tanárjelöltek.

Tanította : LORÁNFI ANTAL.

Fejtanulmányok élő mintáról.

Mintázta: BORS KÁROLY II. éves tanárjelölt.

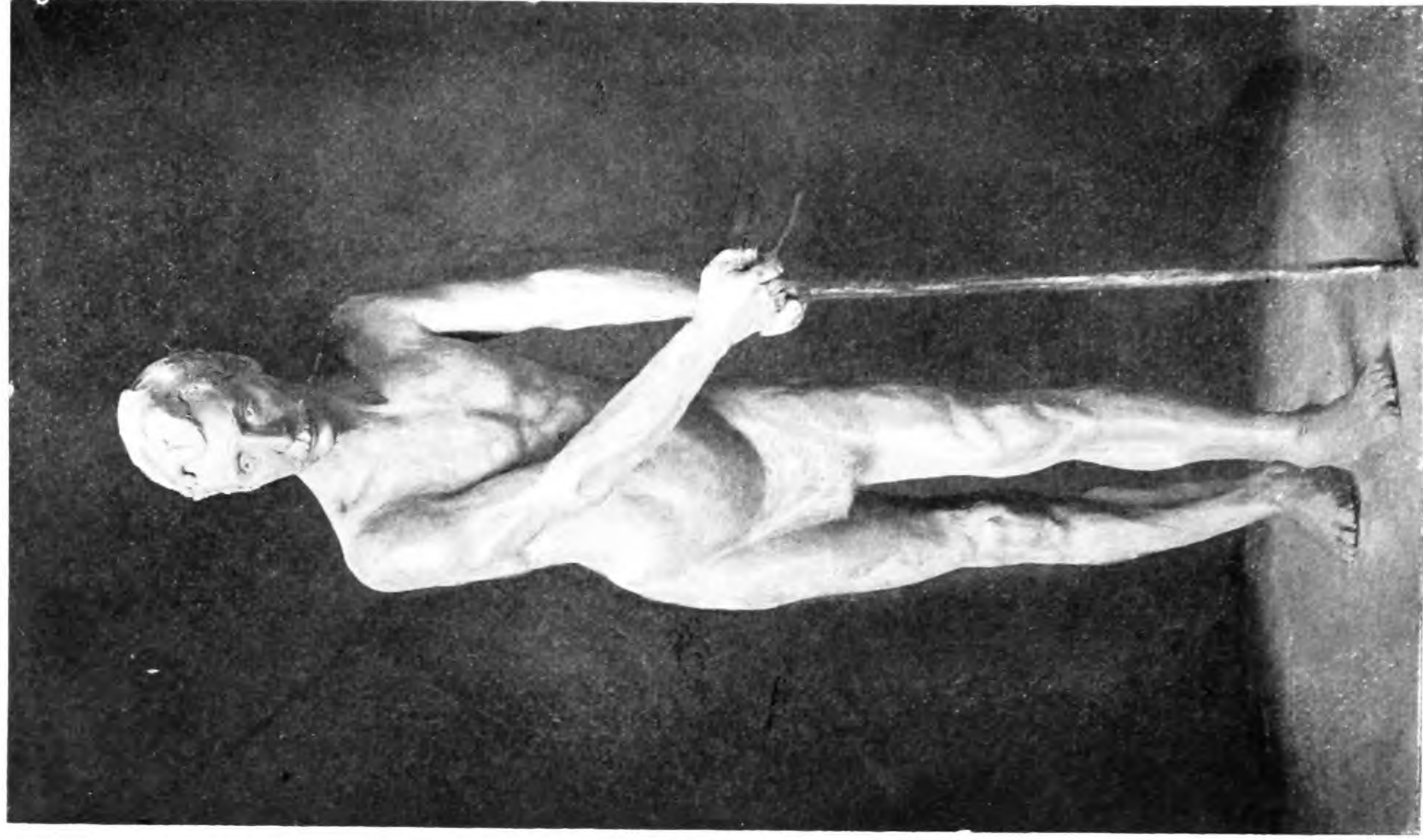
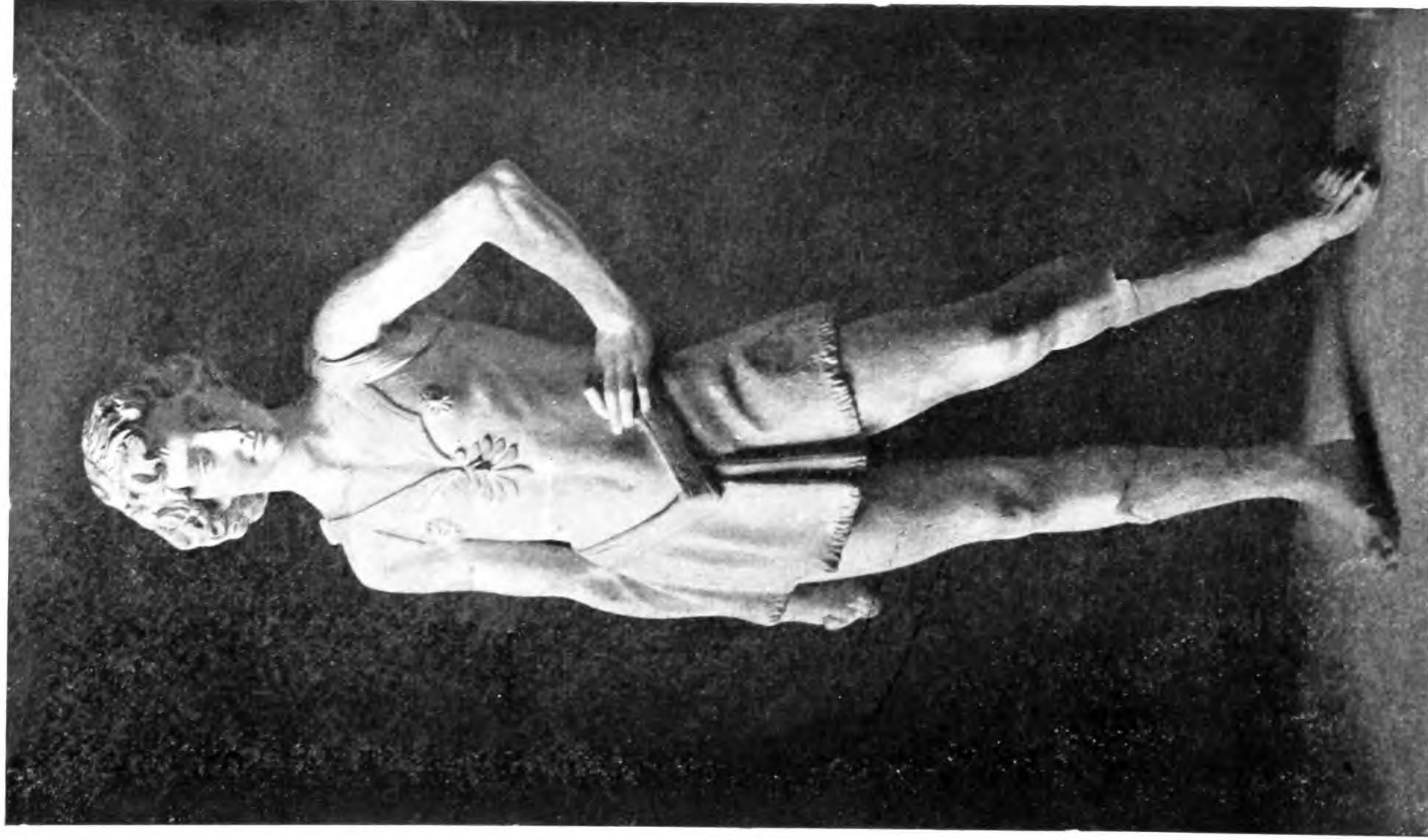
Tanította: LORÁNYI ANTAL.

Második alapvizsgálati feladat.

Mintázta: 3 óra alatt SOMOGYI ÁGOSTON.

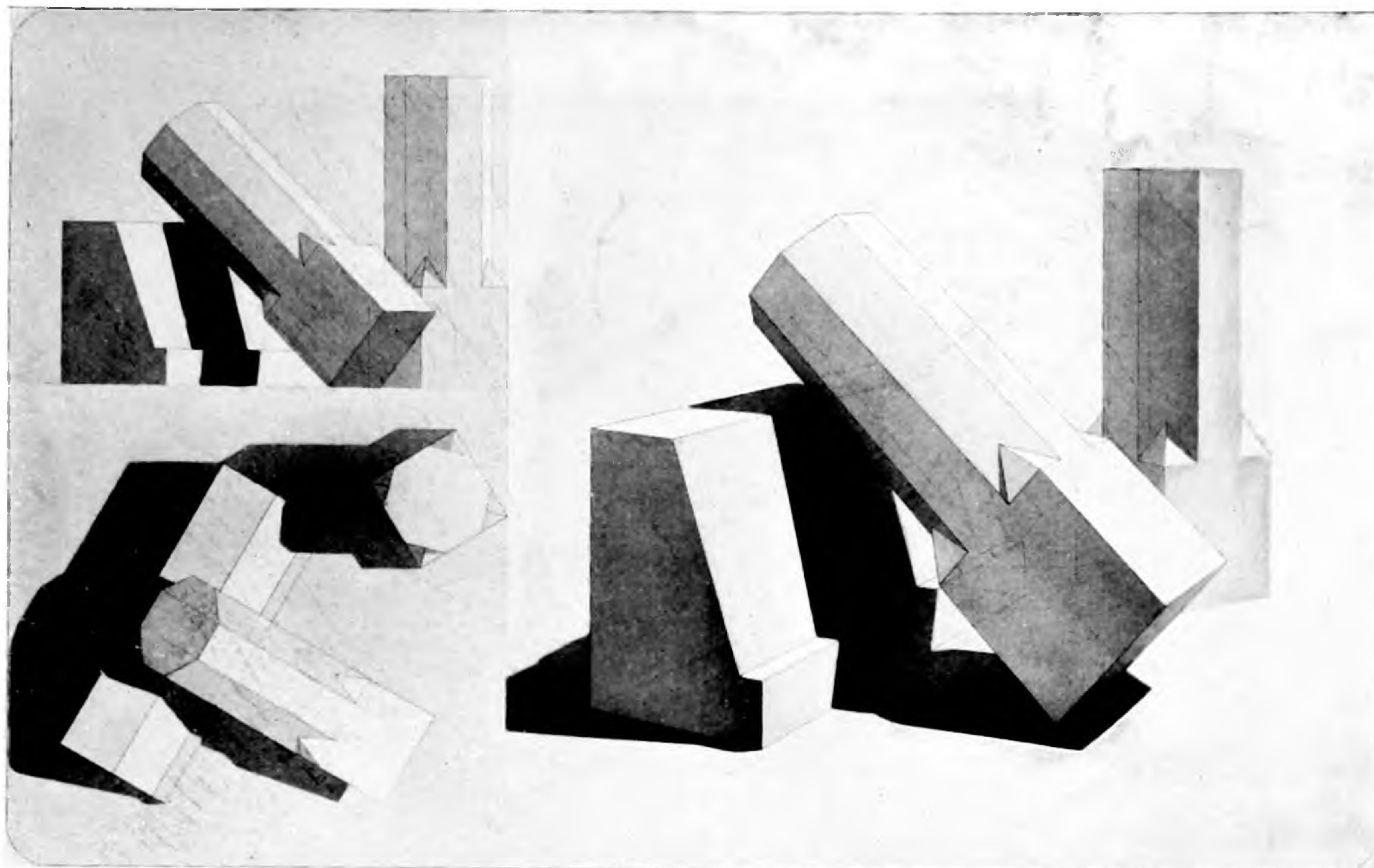
Szobor- és akttanulmány.

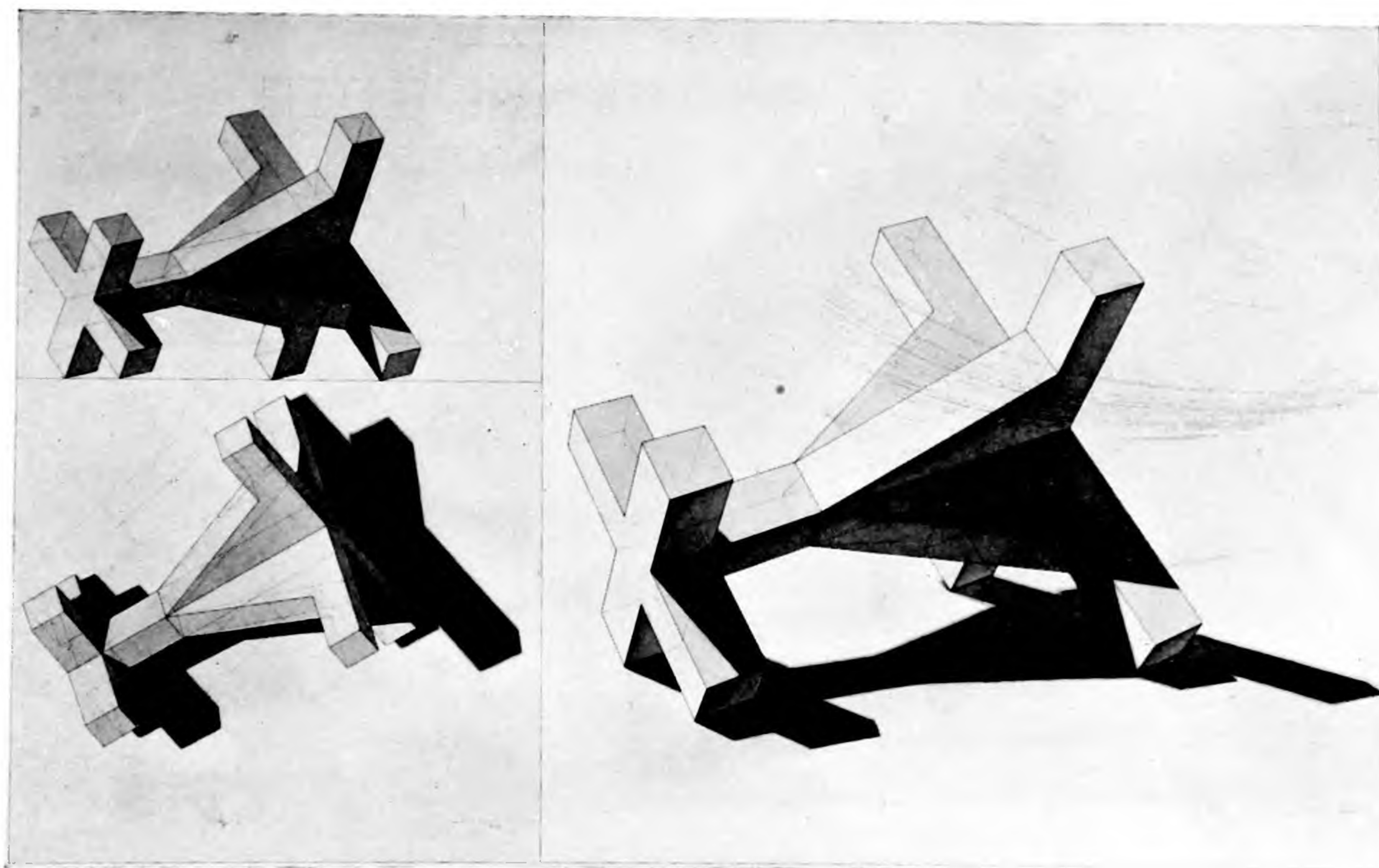
Mintázták: GYÖNGYÖSSY BERTA és KLEH ISTVÁN, művésznövendékek.

Tanította: LORÁNFI ANTAL.

Szemelvények a tanárjelöltek II. oszt. tananyagából.

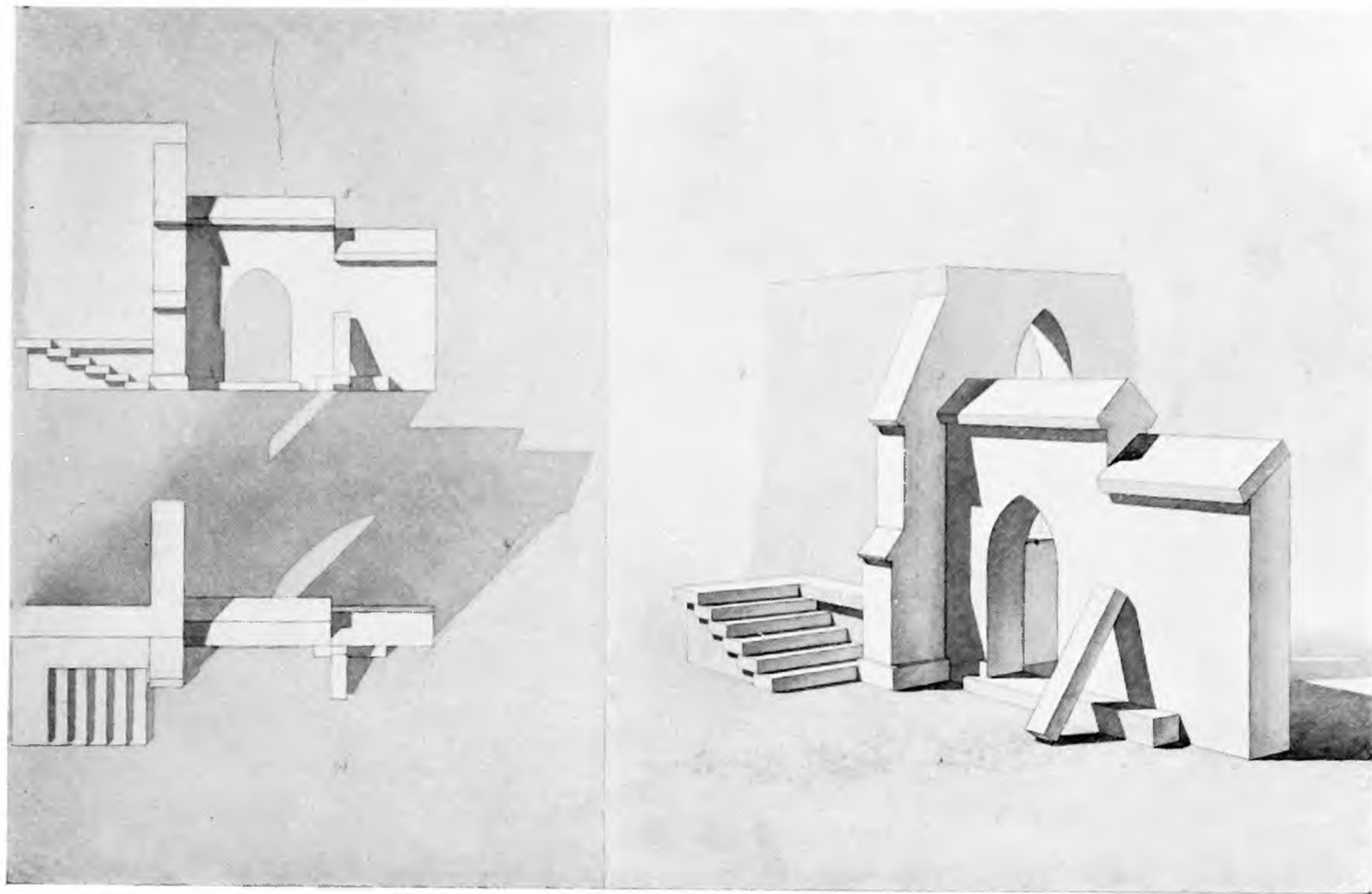

Rajzolta: RAKSSÁNYI DEZSŐ mint II. éves tanárjelölt.

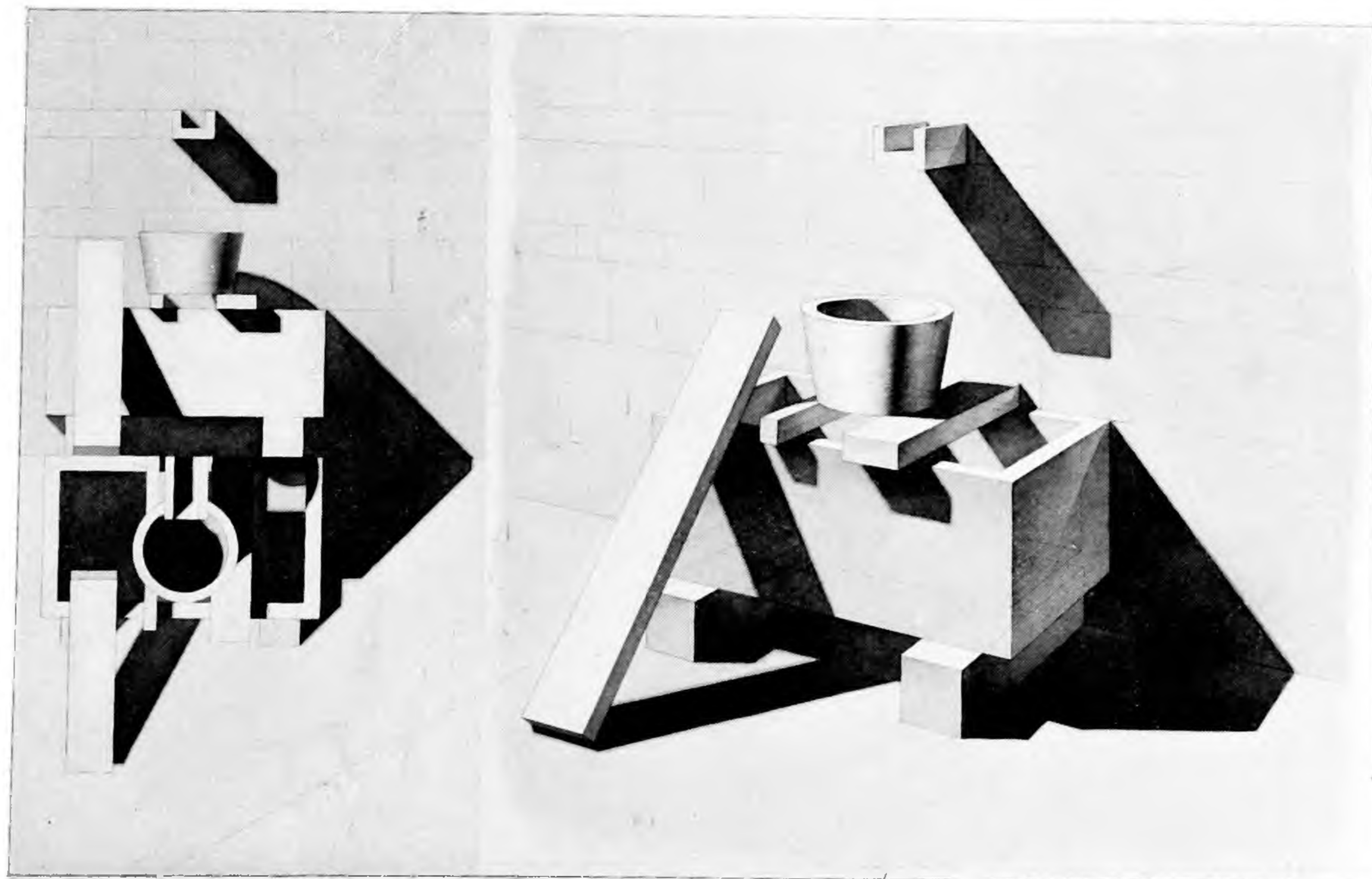

Rajzolta: PÉCSY GYULA.
Tanította: KOVÁCH GÉZA.

Szemelvények a tanárjelöltek III. oszt. tananyagából

Rajzolta: TÓDER GYULA.

Rajzolta: GUTTMANN BERTHOLD.

Tanította: KOVÁCH GÉZA.

